

Allah için Vermek

2008 2009

Allah İçin Vermek

FARUK ÇETİN

Allah İçin Vermek

Allah Yolunda İnfak, Sadaka ve Himmet

FARUK ÇETİN

ALLAH İÇİN VERMEK

Copyright © Rehber Yayınları, 2009

Bu eserin tüm yayın hakları Işık Yayıncılık Tic. A.Ş.'ye aittir.

Eserde yer alan metin ve resimlerin Işık Yayıncılık Tic. A.Ş.'nin önceden yazılı izni olmaksızın, elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.

Editör

Ali BUDAK

Görsel Yönetmen

Engin ÇİFTÇİ

Kapak

İhsan DEMİRHAN

Sayfa Düzeni

Ahmet KAHRAMANOĞLU

ISBN

978-605-5677-01-5

Yayın Numarası

86

Basım Yeri ve Yılı

Çağlayan Matbaası Sarnıç Yolu Üzeri No: 7

Gaziemir/İZMİR

Tel: (0232) 252 20 96

Haziran 2009

Genel Dağıtım

Gökkuşuğu Pazarlama ve Dağıtım

Merkez Mah. Soğuksu Cad. No: 31 Tek-Er İş Merkezi

Mahmutbey/İSTANBUL

Tel: (0212) 410 50 60 Faks: (0212) 445 84 64

Rehber Yayınları

Emniyet Mahallesi Huzur Sokak No: 5

34676 Üsküdar/İSTANBUL

Tel: (0216) 318 42 88 Faks: (0216) 318 52 20

www.rehberyayinlari.com

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	9
CÖMERTLİK VE İNFAK	17
Cömertlik	17
Civanmertlerin Piri Efendimiz	18
Ben Vermekle Emrolundum.....	30
Bilal! Beni O İki Dinardan da Kurtar	31
Yâ Resûlallah, Şunu Sırtıma Kaldırır mısınız?.....	34
Ona, Ne İstiyorsa Verin.....	36
Bilâl! Rabbin Azaltır Diye Sakın Endişelenme!.....	37
Ya Resûlallah! Bir sıkıntınız mı Var?	37
Uhud Dağı Kadar Altınım Olsa	38
Civanmertlerin Hayatlarından Cömertlik Örnekleri	39
Kim Daha Cömert.....	40
Eli En Uzun Olan Annemiz.....	41
Selmân-ı Fârisî'nin Tasadduk Tutkusu	42
Civanmert Talha (radıyallahu anh)	43
Ben Size Söylemiştim.....	45
Bu Kadar Serveti Ne Yapacaksınız?.....	47
Güzel Koku ve Sadaka	48
SADAKA VE İNFAK.....	49
Sadaka Sadakat Nişanesidir	49
Şeytanın “İnfak Etme Yoksa Fakir Düşersin” Tehdidini	52

Kendi Ellerinizle Kendinizi Tehlikeye Atmayın.....	53
Ölüm Gelip Çatmadan.....	55
Sofranızı Herkese Açın.....	58
Dünyadan Göçüp Giden Yakınlarınıza Hediyeler Gönderin	64
İnfak, Sadece Maddî İmkânlardan Fedakârlık Yapmak Değildir	65
İyilik Yap Denize At, Balık Bilmezse Hâlık Bilir	67
Sadakalarla Dezenfekte Edilen Kusurlar ve Hatalar.....	68
Sadaka Katıştırılmış Alışverişler	69
Ne Büyük Bir Ticaret, Ne Kazançlı Bir Alışveriş.....	71
Borçluya Kolaylık Sağlamak Allah'ın Rahmetine Vesiledir	76
Çocuklarımıza Verme Alışkanlığını Küçüklükten	
İtibaren Kazandırmalıyız	79
İmrenilecek ve Gıpta Edilebilecek İki Kişi	80
BİR GÜZEL HAYIR YARIŞI: HİMMET.....	83
Anadolu'da Ne Analar Ne Hanımlar Var!	95
Kurban Şöleni	99
İnfak Mevsimi Ramazan Ayı.....	101
Verilen Söz Borçtur.....	102
Güvenilir Kasadar.....	106
SADAKA ÇEŞİTLERİ	109
SADAKANIN GETİRDİKLERİ.....	125
Malın Kirini Temizler.....	126
Ruhen ve Manen Rahatlatır	126
Günahlardan Arınmaya Vesiledir.....	127
Bereket Duasıdır	128
Rızkı Celbeder	135
Bela Sadakanın Önüne Geçemez	137
Duaların Kabulüne Vesiledir	147
Ömrün Uzamasına Vesiledir	148
Kabrin Ateşini Söndürür	149

İÇİNDEKİLER

Ahiret Sıcağında Gölgeliktir	150
Kibir ve Gurur Hastalığını Tedavi Eder	152
İNFAK ÂDÂBI	157
Allah Rızası İçin Vermek	157
Kendi El Emeğinden ve Helalinden Vermek	164
Az da Olsa Devamlı Vermek	166
Kimseye Hissettirmeden Vermek	167
Yakınlardan Başlamak.....	170
Minnet Etmemek ve Gönül Hoşluğu ile Vermek	176
Malın İyi ve Güzel Olanlarından Vermek.....	180
SONSÖZ	183
İSTİFADE EDİLEN ESERLER	189

GİRİŞ

Bütün canlılar gibi yeryüzünde yaşayan bizler de faniziz. Yaşayan bütün canlılar hayat nimetini belli bir süreliğine tatmak için gönderiliyor dünya denilen gezegene. Sonra sûreten kaybolup gidiyor fakat pek çok hususiyetiyle Allah'ın ezeli ilminde adeta arşive kaldırılarak manasını ve hükmünü devam ettiriyor.

Yaratılmışlar içinde bir canlı var ki diğerlerinden çok farklı. Donanımıyla, hedefleriyle, ufkuyla ve özellikle kendisine bahşedilen akıl nimetiyle temayüz eden bir canlı. Evet, insandan bahsediyoruz. Yeryüzüne bir halife yani emanetçi olarak gönderilen insandan ve her şeyiyle emanetçi olan bir varlıktan.

Bunun yanında mala çok düşkün ve tutkun olan, evlat sahibi olmaya, altına, gümüşe bilumum dünya metainan meftun olan bir canlıdır insan. Ama kulluğun ince çizgisi de burada ortaya çıkıyor zaten. Kulluğun ince çizgisi; varlık gayesini idrak ve meftunu olduğumuz, gönlümüzü kaptıra-

bileceğimiz şeylerden sıyrılarak kalbimize sadece Allah'ın rıza ve sevgisini yerleştirebilmek.

Evet, kulluk bir anlamda Allah için fedakârlık yapmanın adıdır. Diğer bir tabirle Hak istediği için zamanımızı O'nun yolunda sarf etme, Hak istediği için bedenimizi O'nun yolunda yorma ve Hak istediği için emanetçisi olduğumuz varlığımızdan sarf-ı nazar edip başkalarını sevindirebilmektir. Dünyada fani olduğumuzun ve bize verilen her şeyin aslında Allah vergisi olduğunu idrak etme ve canımızla, malımızla fedakârlık yolunda yürüyerek Hakk'ın rızasına ulaşmadır.

İşte bu fedakârlığın özellikle de maddî olan kısmı İslâm dininde infak ve sadaka olarak ifade edilir. Allah yolunda cân u gönülden bir şeyler bağışlayıp ferâgatte bulunma Yüce Kitabımız Kur'ân-ı Kerim'in hemen başında Bakara Sûresi'nin girişinde müttakilerin (takva sahiplerinin) önemli bir hususiyeti olarak karşımıza çıkar. O müttakiler gaybe inanırlar, namazı ikame ederler ve Allah'ın kendilerine verdiği her türlü nimetten yeri geldiğinde fedakârlıklarda bulunurlar ve böylece felaha ulaşırlar.¹

İnfak ve sadaka en geniş manasıyla “Allah'ın hoşnutluğunu elde etme niyetiyle insanın kendi servetinden harcama yapması, muhtaçlara aynî ve nakdî yardımda bulunması” demektir. Bu bakımdan infak, farz olan zekâtı ve gönüllü olarak yapılan her çeşit hayrı içine alır. Farz olan infak zekât ve kişinin kendisinin ve ailesinin geçimini sağlamak üzere yaptığı harcamalar, bir de vatanın, milletin,

¹ Bkz.: Bakara Sûresi 2/3

namusun, millî ve manevî değerlerin muhafazası yolunda yapılan harcamalardır. Bunların dışında kalan harcamalar ise nafîle kısmına girer.

Allah rızası için yapılan, İslâm'a ve Müslümanlara yardım ve fayda sağlayan her türlü harcama ve tasarruf infak çerçevesine girer. Dinimiz böyle bir niyetle yerine getirilen, ülkenin savunması, hac hizmetleri, yoksulların desteklenmesi, okul, kütüphane, cami, yol, köprü, çeşme, bakımevleri gibi hayır kurumlarının tesisi, hatta tabiatın korunup geliştirilmesine kadar her türlü gayreti, Allah yolunda yapılan infak olarak kabul eder.

Bakara Sûresi'nde yer alan "Sana Allah yolunda kimlere ve ne harcayacaklarını sorarlar. De ki: İnfak edeceğiniz mal anne baba, akrabalar, yetimler, yoksullar ve yolda kalmış gariplere verilmelidir. Hayır olarak daha ne yaparsanız Allah muhakkak onu bilir."² âyetiyle infak ederken gözeteceğimiz öncelik sırasına işaret edilmekle birlikte âyetin son kısmındaki ifadeden, asıl önemli noktanın hayır yapma arzusu ve niyeti olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca Efendimizin hadislerinde aile fertlerine yapılan harcamalar da infak kavramıyla ifade edilmiş ve sadakaların en hayırlısı olarak gösterilmiştir.³

Kur'ân'da zengin müminlerin mallarında yoksulların da haklarının bulunduğu belirtilmesi⁴ mezkûr varlıklı kişilerin, bir özür sebebiyle çalışmayan veya geliri ihti-

² Bakara Sûresi, 2/215

³ Müslim, *Zekât* 38, 39; Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 5/277

⁴ Bkz. Zâriyât Sûresi, 51/19; Meâric Sûresi, 70/24-25

yacını karşılamayanlara yardımda bulunmakla mesul olduğunu göstermektedir. Bu yardımın tasadduk, zekât, fıtır sadakası, kurban, hediye, kullanmaya verme (iare), vakıf, devlet bütçesinden maaş bağlama gibi birçok çeşidi vardır ve bunların hepsi geniş anlamda infak kavramıyla ilgilidir.

Dinimize göre kişi her ne kadar öncelikle emeğiyle kendisinin ve yükümlülüğü altındakilerin ihtiyacını karşılamaya çalışmakla mükellef olsa da - bir hadiste belirtildiği üzere kişi elinin emeğiyle kazandığından daha hayırlı bir şey yememiştir⁵- realite de insanların bir kısmı bu konuda muvaffak olamamakta ve muhtaç duruma düşmektedir. Bu durumda ictimâî açıdan hiçbir boşluğa imkân tanımayan dinimiz söz konusu insanların mağduriyetlerinin giderilmesi ve normal ihtiyaçları kadar faydalandırılması ilkesini devreye sokmuştur. Nitekim Hz. Peygamber Efendimiz dul ve yetimlerin geçimini bizzat üstlenmiş⁶, Hz. Ömer de idareciliği döneminde bu uygulamayı resmileştirmiştir.

İnfak kelimesini biz umumiyetle karşılıksız yardımlar için kullanılırız. Bu anlamda Kur'ân'da yaptıkları iyiliklerden dolayı bir karşılık beklemeyen insanlar övülmekte⁷ ve bu hususa dikkat çekilmektedir. Bununla birlikte meşru alanlarda yatırım yaparak istihdam yoluyla insanların nafakalarını sağlamaya vesile olmak da infak kabul edilmiştir. Serveti âtil bırakıp (kenz) Allah yolunda harcamayanları

⁵ Buhârî, *Büyü* 15; Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 2/334

⁶ Buhârî, *Zekât* 18; *Ferâiz* 4, 15; Müslim, *Ferâiz* 14

⁷ İnsân Sûresi, 76/8-9

ağır bir dille yeren âyetler⁸ bu hususa da değinmiş olmaktadır. Yani elindeki mevcut para veya mal cinsinden şeyleri meşru dairede yatırıma dönüştürüp insanlara ekmek kapısı açan işverenler de Allah'ın hoşuna giden bir davranış ortaya koymakta ve bir anlamda Allah yolunda infak edenler zümresine dâhil olmaktadır.

Dikkati çeken önemli bir nokta da şudur ki âyetlerde iyiliklerin sevabı genellikle bire on olarak gösterildiği halde Allah yolunda infakın sevabının bire yedi yüz ve daha fazla olarak gösterilmesi⁹ infakın diğer ibadetler arasında ne kadar önemli bir yer teşkil ettiğini göstermektedir.

Allah Resûlü her çeşidiyle infak ve tasadduka vurgu yapmış ve müminleri bu konuda teşvik etmiştir. Yarım hurma olsa dahi tasaddukta bulunmak gerektiğini, sadakanın rızkı çoğaltacağını, ömrü ve malı artıracığını, Rabbin gazabını dindireceğini, nusret getireceğini, bereketi artıracığını, cömertliğin Allah'ın ahlâkından olduğunu, yoksullara arka çıkmanın kötü ölümü engelleyeceğini, sadakanın bir paratoner gibi bela ve musibetleri önlediğini söylemiş; Allah için infak etmeyenin ise rızkının daraltılacağını haber vermiştir.

Sözün özü bütün çeşitleriyle infak İslâm'ın çok önemli bir unsuru, toplum blokları arasındaki irtibat ve beraberliği sağlayan bir köprüsü ve hakkı ikame ve idame ettirme adına kullanılması gereken çok önemli bir dinamiktir.

Bütün bunlardan sonra İslâm'ın fedakârlıklar adına ge-

⁸ Tevbe Sûresi, 9/34-35

⁹ Bakara Sûresi, 2/261

tirmiş olduğu ölçü konusunda sabit bir ölçünün bulunmadığını hatırlatmak isteriz. Gerçi zekât ve öşür adına dinî nasslarla tesbiti yapılan sabit miktarlar vardır. Ancak bu ölçüler insanı mesuliyetten kurtaracak minimum sınırları bildirirler. Meselâ; altın, gümüş ve ticarî emtia'da nisab 20 miskal altın, tarladan elde edilen ürünlerde onda bir, yirmide bir vb. gibi miktarlar işin minimum ölçüsünü ifade etmek için vazedilmiştir (tespit edilmiştir). Hiç kimse zekât veya öşür verirken bu ilâhî kıstasların altına düşemez. Nasıl 5 vakit namazı 4'e, 3'e indiremiyor 6'ya, 7'ye çıkartamıyoruz; vakitlerde veya rekât adetlerinde değişiklik yapamıyoruz; aynen öyle de zekât veya öşür adına koyulan ölçülerde de herhangi bir değişikliğe gidemeyiz. Ancak bu hakikatin yanında devlet ve millet bütünlüğünün tehlikeye düştüğü dönemlerde, sadece mallar değil, canlar da istenmiş ve milletimiz seve seve bunu vermiştir. Şartların olumsuzlaştığı durumlarda malların infakı hem de zekât miktarından çok çok üstün ölçülerle infakı gerekiyorsa, bu da mutlaka yapılmalıdır.

Bu perspektifle günümüze ve İslâm dünyasının perişan haline bakacak olursak; günümüzde din-i mübin-i İslâm'ın pek çok hakikati, Allah Resûlü'nün mübarek ismi ve mesajları unutturulmak ve yok edilmek istenmektedir. Dünya-da İslâm âlemi adına muvazene unsuru olabilecek şerefli, haysiyetli, muteber bir devlet maalesef yoktur. Değişik zalim devletlerin yaptıkları onca zulme karşı Müslümanların hak ve hukukunu koruyabilecek ve onu müdafaa edebilecek kudrette bir güçlü ses ne yazık ki mevcut değildir.

İşte bütün bunlar, Müslümanların değil mallarının kırkta birini belki yarısını, hatta hepsini feda etmesi için yeterli bir sebeptir. Evet, ancak böylesine bir gayret neticesinde Müslüman dünyasının ma'kus talihi değişebilecek, gelişen hadiselerin Müslümanların lehine cereyan edebilmesi sağlanmış olacaktır. Fakat bu başarı da kırkta bir ölçüsünde verilecek zekât ile olacak şeyler de değildir. Onun için dava şuuruna sahip her ferd, ukbâ-dünya muvazenesini çok çok iyi değerlendirip, inancı ve imânî ölçüsünde minimum zekât miktarının üstünde yapacağı infaklarla mutlaka i'lâyı kelimetullah kervanına katılmalıdır. Şüphesiz ki bugün Allah adına ne verilirse verilsin, Hakk katında çok hora geçecek ve bire binler sevap verilecektir.

Herkes inandığı ölçüde Allah yolunda -malıyla, canıyla- hizmet etmekle mükelleftir ve bunun herhangi bir ölçüsü de yoktur veya bunun ölçüsü izafidir. Yani kim ne kadar Allah'a ve O'nun yüce adının ufkumuzda şehbal açmasının lüzumuna, Resûlullah Efendimizin nâm-ı celîlinin sinelerimizden dermanı olduğuna inanıyorsa, değil sadece kırkta birlik malını veya onda birlik mahsulünü belki o uğurda canını dahi verecektir. Zira kaldırılması gereken yük dinimizin tespit ettiği minimum ölçülerle kaldırılabilir hafiflikte bir yük değildir. Tıpkı Tebük'e giderken Hz. Ebû Bekir'in, Hz. Ömer'in yaptığı gibi yerine göre varlığımızın hepsini, yerine göre yarısını, yerine göre kolumuzdaki bilezikleri, kulağımızdaki küpeleri Hak yolunda sarf edebilecek bir topluluğun kaldıramayacağı yük kalmayacaktır Allah'ın izni ve tevfiğiyle...

Dileriz ki boyunduruğu omuzlayan ve dünyada bulunuş gayesini tahakkuk ettiren himmet erlerinden oluruz ... Cenâb-ı Hak tevfik ve inayetini üzerimizden eksik etmesin... Âmin...

CÖMERTLİK VE İNFAK

Cömertlik

Müminde mutlaka bulunması gereken bir haslet olan cömertlik, halkın da Hakk'ın da sevgisini cezbeden çok kıymetli bir ahlâktır. O, bir Allah ve peygamber ahlâkıdır. Verbilme, mala olan aşırı düşkünlüğü aşır Hakk'ın rızasını elde etme yolunda bir şeylerden fedakârlıklarda bulunma, Allah'ın hoşuna giden müstesna amellerden biridir.

Bir hadis-i kudsîde Efendimiz şöyle buyururlar: “Bu din, Zâtım için seçip razı olduğum dindir. Ona ancak cömertlik ve güzel ahlâk yakışır. Müslüman olarak yaşadığınız müddetçe onu, bu iki hasletle yüceltiniz!”¹⁰

Efendimiz bir başka hadisinde de “Cömertlik bir ağaç gibidir. Kökü Cennet'te, dalları ise dünyaya sarkmıştır. Her kim, o ağacın altında yaşar ve cömertçe davranırsa, er-geç o ağacın dallarından birine tutunur ve o ağacın kökünün

¹⁰ Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/20; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl* 6/392

bulunduğu Cennet'e yükselir.”¹¹ buyurarak biz müminlere kökü Cennet'te dalları dünyada olan cömertlik ağacına yapışmamızı salık vermektedir.

Diğer taraftan yine O “Cömert Allah'a yakın, insanlara yakın, Cennet'e yakın, Cehennem'den uzaktır. Cimri ise Allah'tan uzak, insanlardan uzak, Cennet'ten uzak, Cehennem'e yakındır.”¹² demiş ukbâ saadetini elde etmede cömertliğin önemini anlatmaya çalışmıştır.

Evet, bir Hak dostunun dediği gibi “Cennet'in kapısını cömertler açacaktır. Dünyada o kapıya giden yolları açmalıyız ki yanımızda daha nicelerini o kapıya kadar götürülebilm.

Cennet'e ilk defa âlimler, vaizler veya hocalar değil, hak ve hakikati neşir uğruna malını ve canını hak yolunda harcayan, esnaf, tüccar ve kazanç seviyesi ne olursa olsun, bütün cömertler, Hakk'a dilbeste civanmertler girecektir. Evet, onlar Rab'lerine fanî olan şeyler verecek ve bakiyi kazanarak ebediyete ereceklerdir.”¹³

Civanmertlerin Piri Efendimiz

Civanmert veya cömert denilince “Mutlak zikir kemaline masruftur.” fehvasınca akla ilk gelen, şüphesiz Efendiler Efendisi Hz. Muhammed'dir (sallallahu aleyhi ve sellem). Zira O, kerem, îsâr, mürüvvet, eşitlik, hoşgörü ve müsamaha gibi cömertlikle ilgili bütün hususlarda tarihin kaydettiği en büyük liderdir. O gerek risaletten önce gerekse risa-

¹¹ Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl* 6/571

¹² Tirmizî, *Birr* 40

¹³ M. Fethullah Gülen, *Fasıldan Fasıla-2*, s. 102.

letten sonra Cenâb-ı Hakk'ın keremperver bir kulu olarak yaşamış ama özellikle peygamberlik nişanını aldıktan sonra esen bir rüzgâr gibi cömert davranarak dünyaya meftun gönülleri arkadaş edinebilme uğrunda her neye malikse dağıtıp infak etmiştir.

O, cömertlik ve yiğitliğin üstünlük vesilesi sayıldığı bir toplumda dünyaya gözlerini açmıştı. Etraftaki kabileler birbirlerine karşı övünürken asalet, cesaret ve sehavet gibi erdemleri öne çıkarırlardı. Cahiliye devrinde birinin çok cömert ve misafirperver olduğunu anlatmak için “kuşları doyuran”, “esen yeli besleyen”, “yolcunun azığı” gibi ifadeler kullanılırdı. Ancak bu dönemde onları cömertliğe iten sebep, ahlâkî ve insanî duygulardan ziyade kişinin veya kabilenin şan ve şöretini yayma tutkusuydu. Söz konusu kavramlar Cahiliye hayatının başlıca tefahür gerekçeleriydi.

Resûlullah Efendimiz, Hz. İbrahim'den tevarüs edilen cömertlik erdemini bilhassa nübüvvetten sonra içinde yaşadığı topluma bilfiil ispat etmişti. Dedesi İbrahim'in (aleyhisselâm) o topraklara yerleştirmiş olduğu bu güzel ahlâkı yeniden yörüngesine oturtmuş, onu bir gurur ve tefahür sebebi olarak değil de Allah'ın rızasına giden kulvarda bir enstrüman olarak kullanmıştır. İnsanlar onun rahle-i tedrisinde ders almadan önce de cömert davranıyor ancak bunu şahsi veya kabilevî egoizmalarını bayraklaştırma uğruna yapıyorlardı. Allah Resûlü peygamber olarak görevlendirildikten sonra toplumda o güne kadar hiç görülmeyen güzellikleri ortaya çıkarmış, yarım yamalak olan iyilikleri tashih ve tadil etmiş, çirkinlikleri de zamanın çıldırtıcılığına karşı sabrederek bertaraf etmeyi başarmıştır.

O, insanlardaki potansiyel infak duygusunu harekete geçirmiş, bu dersi O'ndan alan her sahabi bir infak tir-yakisi veya infak kahramanı olmuştur. Vermenin sadece zenginlere has bir şey olmadığını öğretmiş, yarım hurması olan bir kişinin bile onu tasadduk ederek Cehennem'den korunması gerektiğini zihinlere belletmiştir. Cömertliği Allah Resûlü'nden fiilî olarak öğrenen ashab efendilerimiz de arkadan gelen müminlere bu konuda eşsiz örnekler bırakmışlardır.

Kerem ve cömertlik bir insanın iyilik düşüncesine kilitlenmesi, ona odaklanması ve bu duyguların onun tabiatı haline gelmesidir. Bu his az-çok her insanda potansiyel olarak vardır. Ancak kimileri bu duyguyu zamanla bütün bütün köreltir, kimileri de ömrü boyunca onu işleye işleye geliştirir, inkişaf ettirir ve sonuçta karakterinin değişmez bir yanı hâline getirir. Bu noktadan sonra keremle içli dışlı olmuş bu insanlar hiç şaşırmadan, sağa sola yalpalamadan hep birer civanmert olarak yaşar ve çevrelerine sürekli keremden inci mercanlar saçarlar. İşte Resûlullah Efendimiz'de de kerem ve cömertlik böyle bir duyguydu. O verdikçe Allah da ona verir böylece hep bir salih daire içinde hayatını idame ettirirdi.

Allah Resûlü cömertliğini kendini ispatlamak için değil Hakk'a hizmet için kullanmıştı. Hz. Hatice'nin sahip olduğu varlığı bu uğurda iki veya üç yıl gibi kısa bir zamanda tüketmişti. O kadar ki evlerinde neredeyse yiyecek bir şey kalmamıştı. Hatice annemizin koca serveti risalet davası yolunda eriyip gitmişti. Ebû Leheb, Ebû Cehil gibilerin gönüllerine girerim, kalplerini yumuşatırım düşüncesiyle nice

defa ziyafetler tertip etmiş, varını yoğunu bu uğurda sarf etmişti. İş öyle bir noktaya varmıştı ki risaletin beşinci-altıncı senesinde Allah Resûlü yokluktan karnına taş bağlamaya başlamıştı.

Sultan-ı Rusûl, Cenâb-ı Hakk'ın Cevâd, Muhsin, Kerîm gibi isimlerine tam ayna olmuş, onlardan azami derecede istifade etmişti. Sahip olduğu mal varlığını ulu orta şuraya buraya saçmamış bilakis hak yolunda fevkalade bir temkinle değerlendirmiş ve fetanetinin ayrı bir buudu olarak onu kullanmasını bilmişti. İnfak ettiği şeyleri âdeta toprağın bağrına saçılan tohumlar gibi saçmış ve attığı her daneyi, yediveren başak hâline getirmişti.

Resûlullah'ın bu şekilde davranması insanlarda şu düşüncenin ortaya çıkmasına sebep olmuştu: Bir insan ancak Allah'a inandığı için bu kadar cömert olabilir. Bu zat peygamber olmasa bu kadar cömert olamaz, muhakkak bir noktadan sonra nefsinin ve menfaatini düşünür, bir şekilde şahsî çıkar peşine düşerdi. Ama ortada böyle bir durum yoktu. Öyle ya, saçtığı tohumların yeşermeyeceğini bilen bir insan neden bu kadar infakta bulunsun ki! İnanıyor ki veriyor. Ektiği her bir tohumun, servetinin her bir danesinin yediveren değil yetmiş veren, hatta yetmiş bin veren başaklar gibi sümbül vereceğini bildiği için infak ediyordu. Yani O, plân, proje âleminde her meseleyi inceden inceye hesaplamış ve servetini bu uğurda tohumlar gibi saçmıştı. Sonra da Allah'ın inayet ve keremiyle, belli bir devre sonra başaklar vermiş, sümbüller ser çekmiş, çiçekler açmış ve her taraf bir nevbahar olmuştu. Böylece O, bir süredir sadakatiyle, vefasıyla, güveniyle, emniyetiyle neticeye

varamadığı bir olaydan fevkalâde civanmertliğiyle, bir bir gönüllere girerek bir netice almıştı.

Mekke fethinden sonra İslâm'la tanışma bahtiyarlığına eren Safvan İbn Ümeyye'nin hikâyesi bu konuda gayet münasip bir örnektir.

Safvan, Bedir savaşında öldürülmüş Kureys'in dirayetli adamı Ümeyye İbn Halef'in oğlu idi. Halid İbn Velid'in kız kardeşi ile evlenmiş ve ona enişte olmuştu. Kayınpederi ise Velid İbn Muğîre idi. Yani öyle bir ortamda idi ki çevresindeki hemen herkes Resûlullah'ın karşı cephesinde yer alıyordu. Ancak her şeye rağmen böyle bir aileden yine de Müslüman olanlar çıkmıştı. Safvan'ın kızı Fatıma ve damadı Amr Müslümanlığı kabul etmiş Habeşistan'a göçmüşlerdi. Nitekim kızı gurbet ellerde Hakk'ın rahmetine kavuşmuş; bu acı, Safvan'ın yüreğine bir kor gibi düşmüştü. O, kızı ve damadını elinden kaçırmıştı fakat Ebû Fûkeyhe isimindeki Müslüman kölesi avucunun içindeydi. Sırf Müslüman olduğu için onu Mekke dışına çıkarır ve öldüresiye işkence ederdi. Nitekim Bilâl-ı Habeşî de bu ailenin bir kölesi idi. Safvan'ın babası Ümeyye, Bilâl'e işkence etmekten yorulur sonra onu Ebû Cehil'e teslim ederek hakkından gelmesini isterdi. Safvan babasından aldığı işkence dersleri ile Ebû Fûkeyhe'ye etmediğini bırakmazdı.

İşte Safvan böylesi bir kişilikti. Mekke fethine kadar da Allah Resûlü'nün karşısına çıkan cephenin önde gelen isimlerindendi. Bedir savaşında babası, daha önce kendi kölesi olan Hz. Bilal tarafından öldürülmüş, kardeşi de bir başkası tarafından katledilmişti. Resûlullah'tan intikam almak için amcasının oğlu Umeyr İbn Vehb'i kiralık katil ola-

rak tutmuş, onun borçlarına ve ailesine kefil olmuş ve onu Resûlullah'a suikast düzenlemesi için Medine'ye göndermişti. Efendimiz Cenâb-ı Hakk'ın ihbarıyla bu plandan haberdar edilmiş ve Umeyr Medine'de etkisiz hâle getirilmiş, birkaç gün içinde de Müslümanlıkla tanışmıştı. Beri tarafta Mekke'de bekleyen Safvan ise bir an önce sevindirici haberi bekliyor; babasının, kardeşinin ve Mekke'deki dostlarının intikamını alan şahıs olarak tarihe geçmek istiyordu. Ancak o bekleyedursun Umeyr elinde kılıçla Medine'ye girmişken hiç beklemediği bir şekilde İslâm dairesine girmişti. Bir süre sonra bu haberi alan Safvan bir kez daha hayal kırıklığına uğrayacak ve hınçla iki büklüm olacaktı.

Bu arada fetihten önce Mekke'de çok ciddi bir kuraklık yaşanmıştı. İnsanlar yokluktan kırılıyordu. Bunu haber alan Allah Resûlü Hayber'den ganimetlerle dönerken kıtlıkla kavrulup yiyecek sıkıntısı çeken memleketine aynı ve nakdî yardım göndermişti. Yardım gönderdiği insanlar arasında Safvan İbn Ümeyye de vardı. Safvan, Resûlullah'ın yaptığı bu iyiliğe bir anlam verememişti. Kendisi dünyada en çok O'ndan nefret ediyordu fakat O, zorluk zamanında Safvan'a yardım elini uzatıyordu. Her şeye rağmen Safvan gururuna ve izzetine mağlup olup gönderilen yardımı kabul etmemiş geri çevirmişti. Bu da gösteriyordu ki Safvan'ın içinde taşıdığı kin ve nefret tohumları hâlâ capcanlı idi.

Nihayetinde Mekke fethedilmiş Safvan da Mekke'den kaçmıştı. Daha önce suikast için anlaşıp Medine'ye gönderdiği Umeyr ise Allah Resûlü'nden Safvan için eman diledi ve onun peşinden gitmeyi düşündüğünü söyledi.

Resûlullah Efendimiz ona eman verdi. Umeyr de hiç vakit kaybetmeden Safvan'ın peşine düştü ve onu Cidde'de yakalayıp Allah Resûlü'nün kendisini affettiği konusunda ikna etti. Bir süre sonra birlikte Allah Resûlü'nün huzuruna vardılar. Safvan Allah Resûlü'nden düşünmek için iki ay mühlet istedi. Resûl-i Ekrem Efendimiz ise kendisine dört ay mühlet verdi. Böylece Safvan da Allah Resûlü'nün cazibe-i kudsiyesine kapılacak atmosfere girmiş oluyordu.

Bu arada Resûlullah Efendimiz, Mekke fethinden sonra, Mekke'ye saldırmak için hazırlık yapan Hevâzin kabilesine karşı koymak için hazırlıklara başlamıştı. Enteresan olan noktalardan biri de Efendimiz'in henüz Müslüman olmamış Safvan'dan kendisine emanet olarak savaş malzemesi vermesini istemesiydi. Safvan bu talebe olumlu cevap vermiş ve Resûlullah'a tam dört yüz zırh ile kılıç kalkan cinsinden birçok silah getirip emanet etmişti. Ayrıca Safvan Huzaa kabilesinden öldürülen yirmi üç kişinin kan bedelini ödemesi için Allah Resûlü'ne borç para da vermişti.

Safvan, Resûlullah ile beraber Hevâzin'e çıkan ordunun içinde idi. Niyeti elde edilecek ganimetlerden pay almaktı. Savaşın başında Müslümanların baskına uğramaları pek çok kimseyi tereddüte düşürmüştü ancak Safvan nihayetinde Müslümanların galip geleceğine yakinen inanmıştı. Hakikaten Safvan'ın beklediği gibi olmuş Müslümanlar Huneyn'de galip gelerek çok yüklü miktarda ganimete sahip olmuşlardı. Şimdi sıra elde edilen ganimet mallarını paylaştırmaya gelmişti. Allah Resûlü özellikle Mekke'den kendisine katılanlara bol bol veriyordu. Çok garipti! Henüz Müslüman olmamış olanlara bile vermektен çekinmiyordu. Kimine elli, kimine

de yüz deveyi verdiğini görünce Safvan'ın gözleri faltaşı gibi açılmıştı. Bir aralık gözü, vadiyi dolduran koyun ve develere takıldı; ne kadar da çok diye içinden geçiriyordu. Tam bu sırada arkasından birisi sokuldu ve: “Gördüğün manzara çok mu hoşuna gitti?” diye sordu. Merakla arkasına döndü. Bir de ne görsün soruyu soran kişi Muhammedü'l-Emîn'di. Evet, dedi kısaca. Allah Resûlü Safvan'ın kalbinin tam merkezine işleyecek vurucu cümlesini söyledi bunun üzerine: “Vadide gördüklerinin hepsi senin olsun!”

İnanılması zor bir durum vardı ortada. Safvan henüz Müslüman değildi ve kendisine bağışlanan servet, yüz tane iyi cins deveden oluşuyordu. Bir an şaşkınlıktan sonra kendisini toplardı ve yüreğinden gele gele: “Şehadet ediyorum ki Allah'tan başka ilah yoktur ve sen de O'nun Resûlüsün!” dedi. Böylesine bir cömertliği bir peygamberden başka hiç kimse yapamaz diye de ilave ediyordu.¹⁴

Bütün bu yaşananlardan sonra Safvan, kabilesinin ve akrabalarının yanına döndüğünde insanlara şöyle seslenecekti: “Ey milletim! (Koşun) Müslüman olun. Çünkü Muhammed, fakirlik ve ihtiyaç korkusu duymadan çok büyük ikram ve ihsanlarda bulunuyor.”

Söz buraya gelmişken Hz. Enes'in bir sözünü aktaralım: Kimileri sırf dünyalık elde etmek için Müslüman olurlardı. Fakat çok geçmeden Müslümanlık onların gözünde, dünyadan ve dünya üzerindeki her şeyden daha değerli hâle gelirdi.¹⁵

Safvan İbn Ümeyye de hayatının bu değişimini anlatır-

¹⁴ Vâkıdî, *Kitâbu'l-Meğâzî* 1/381

¹⁵ Müslim, *Fezâil* 57-58

ken şu ifadeleri kullanacaktı: “Huneyn günü bana o ganimetleri vereceği âna kadar Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), benim için yeryüzündeki en buğzedilecek insandı; karşılıksız o kadar malı bana vermeye başlayınca sanki bir anda O, benim için dünyadaki en sevgili kişi hâline geliverdi.”¹⁶

Huneyn’den dönerken Müslümanlığın tam olarak içlerine oturmadiğı ve ganimet sevdalısı bir kısım bedeviler, taksimin geciktiğı iddiasıyla ganimetin bir an önce dağıtılmasını istemeye başladılar. Allah Resûlü’nü öylesine bunaltmışlardı ki devesinin yolunu bile değiştirip onu malları taksime zorladılar. Neticede dikenli bir ağaç türü olan Semüre ağacının altında durmak zorunda bıraktılar. Resûlullah Efendimiz onların bunca kabalığına bir şey demiyor, kendilerine müsamaha gösteriyordu.

Ağacın dikenlerine takılan cübbesini kurtardıktan sonra, onlara: “Değil bu ganimet malını, şu gördüğünüz ağaçlar kadar hayvanlarım olsaydı, hepsini aranızda taksim ederdim. Siz beni asla cimri, yalancı ve korkak olarak göremezsiniz.”¹⁷ buyurmak suretiyle hem onların sesini kesmiş hem de kendisinin mal ve mülk ile meşgul olmadığını, insanların Hakk’ı bulmaları için çabaladığını anlatmaya çalışmıştı.

Yine Huneyn ganimetleri, dağıtılmak üzere Efendimiz’in huzuruna getirilince henüz yeni Müslüman olanlardan biri olan Ebû Süfyan İbn Harb sokulup: “Ya Resûlallah! Sen Kureyşliler içinde en varlıklı ve en zengin kimse oldun. Bugünden itibaren artık Kureyşlilerin en zengini sensin!” diye rek Peygamberimize talep edalı bir iltifat etti.

¹⁶ İbn Hibbân, *Sahih* 11/159

¹⁷ Buhârî, *Cihâd* 24, *Humus* 19

Allah Resûlü bu iltifata tebessümle mukabele etti. Ebû Süfyan devam ederek esas maksadını ifade etmeye çalıştı: “Ya Resûlallah! Şu ganimet mallarından bana da versen olmaz mı?” dedi.

Allah Resûlü Hz. Bilâl’e seslenerek kırk okka yani 160 kg. gümüş tartıp Ebû Süfyan’a vermesini söyledi. Ardından yüz deve verilmesini emretti.

Ebû Süfyan cömertlerin sultanını bulmuş da bununla yetinir miydi! İki oğlu Yezid ve Muaviye için de bir şeyler talep etti. Allah Resûlü Ebû Süfyan’a verilen miktar kadar iki oğluna da verilmesini emretti. Böylece Ebû Süfyan o gün hiç yoktan üç yüz deve ve 120 okka yani 480 kg gümüşe sahip olmuştu. Bütün bunlardan sonra o, Allah Resûlü’ne dönüp içinden geçenleri şöyle ifade etti: “Babam, anam sana feda olsun! Sen ne kadar cömert ve ne kadar iyi bir insansın! Seninle savaştığım günlerde sen çok iyi bir savaşçı; sulh yaptığım günlerde de çok iyi bir barışçı idin. Sen şu son yaptıklarınla kerem ve iyiliğin son noktasını gösterdin. Allah seni hayırla mükâfatlandırsın.”¹⁸

Allah Resûlü o gün Huneyn ganimetlerinden kendisine ayrılan beşte birlik hisseden on küsur insana yüzer deve; yirmi küsur insana ellişer deve vermiş bunun yanında daha pek çok insanı sevindirmişti.

O gün yaşanan bir olay da tatlı bir hatıra olarak zihinlerde kalmıştı. Resûlullah Efendimiz Abbas İbn Mirdâs’a ilk önce dört deve bağışlamıştı. Abbas bundan hoşnut olmadığından dolayı bir şiirle, yapılan taksimatı eleştirmişti. Hz.

¹⁸ M. Âsım Köksal, *İslâm Tarihi* 7/102-103

Ebû Bekir, Abbas'ın söylemiş olduğu şiiri Peygamberimize okuyunca Allah Resûlü, Abbas'ın huzuruna getirilmesini istedi. Abbas gelince Resûl-i Ekrem Efendimiz söylemiş olduğu şiiri yüzüne okudu. Ancak şiiri biraz farklı okumuştur. Hz. Ebû Bekir kendisini düzeltince Resûlullah Efendimiz "Ne önemi var! İkisi de birdir." demişti. Hz. Ebû Bekir bunun üzerine Yâsîn Sûresinin "Biz Resûl'e Kur'ân öğrettik, şiir öğretmedik, o zaten ona yaraşmaz." âyetini okumuştur. Allah Resûlü yaşananlardan sonra Abbas İbn Mirdas için Hz. Bilal'e işaret ederek "Götürün ve dilini kesin! Kendisine bir de elbise verin!" demişti.

Hz. Bilal emri yerine getirmek için Abbas'ın koluna girmişken Abbas telaş ve endişeyle "Ya Resûlallah! Dilimi mi kesecek? Ey muhacirler! Dilimi mi kesecek!" diye seslenip duruyordu. Bazı Müslümanlar da Abbas'ın endişesine kapılıp hakikaten onun dilinin kesileceği düşüncesine kapıldılar.

Bilal-i Habeşî Abbas'ı çekip götürürken Abbas feryadı koparmaya devam edince ona: "Resûlullah Efendimiz sana elbise giydirip bununla seni susturmamı yani şiir söylemene mâni olmamı bana emretti." diyerek Abbas'ın gönlünü ferahlatmıştı. Sonra da götürüp ona bir elbise verdi. Ayrıca hoşnut oluncaya kadar hatta bir rivayete göre kendisine yüz deve de fazladan verilmişti.¹⁹

Resûlullah Efendimiz o gün beşte bir hissesinden artan malların Merruzzahrân'daki Mecenne nahiyesinde tutulmasını söyledi. Muhtemel ki onları Mekke-Medine arasında oturan çöl Araplarından rastladıklarına kalplerini İslâm'a ısıdırmak ve alıştırmak için infak edecekti.

¹⁹ M. Âsım Köksal, *İslâm Tarihi* 7/107-108

Burada şu hususun üzerinde durmak faydalı olur kanaatindeyim. Allah Resûlü dünyayı, yolcuların yolculukları esnasında belli bir süreliğine uğradıkları uğrak yeri olan bir han şeklinde gördüğünden dünya ve dünyadaki şeylere karşı her zaman zâhidâne bir tutum sergilemiştir. İmkânı olmadığından dolayı zühdü tercih etmemiş aksine iradi ve kasdi olarak kalbini dünya nimetleriyle meşgul etmemek için özen göstermiştir. Risaletinin başında kendisine teklif edilen dünya nimetlerini elinin tersiyle ittiği gibi hiçbir zaman mal biriktirme ve rahat etme düşüncesi içinde olmamıştır. İyilik adına en küçük şeyi bile ahiret hesabına kullanmayı tercih etmiş, fayda ve menfaati dünyaya dönük olan şeylere iltifat etmemiştir. Kul peygamber olarak yaşamış ahiret meyvelerini daha dünyada iken tüketmek istememiştir. Nitekim Hz. Ömer bir gün O'nun saadet hücrelerine girmiş ve gördüğü manzara karşısında hıçkıra hıçkıra ağlamıştı. Allah Resûlü niçin ağladığını sorunca koca Ömer şöyle cevap vermişti: “Ya Resûlallah! Dünya krallar, kisralar servet içinde yüzerken senin altına sereceğin bir sergin, kilimin bile yok. Yatağın hasır ve teninde yattığın hasırın izleri var. Hâlbuki kâinat senin için yaratıldı.”

Hz. Ömer'i dinleyen Allah Resûlü ona şu hikmetli cevabı vermişti: “İstemez misin ey Ömer, dünya o bahsettiğin şahısların, ahiret de bizim olsun!”²⁰

Evet, O bütünüyle ahirete talipti ve şakirtlerine de ufuk olarak hep orayı göstermişti. Kâinatın atomları adedince salat ve selam O'na ve ashabına olsun...

Resûlullah Efendimiz'in cömertlik ve keremini sahabe efendilerimiz şöyle ifade ederler:

²⁰ Buhârî, *Tefsîr* (66) 2; Müslim, *Talak* 30-31

Hız. Ali: "Allah Resûlü, eli açıklıkta, insanların en cömerdi idi."²¹

Hız. Âişe: "Resûlullah, hayırda esen rüzgârdan daha cömertti."²²

Abdullah İbn Ömer: "Resûl-i Ekrem'den daha cömert bir kimse görmedim."²³

Abdullah b. Abbas: "Resûlullah insanların en cömerti idi."²⁴

Dilerseniz şimdi Efendimizin cömertlikle özdeşleştiğini ispatlayan başka müşahhas örnekleri aktaralım:

Ben Vermekle Emrolundum

Bir gün Allah Resûlü meclisinde ashabıyla birlikte iken ismi meçhul bir şahıs huzur-u risalet penahiye gelip kendisinden bir şey talep etti. Allah Resûlü o şahsı geri çevirmeyip istediği şeyi verdi.

Nasıl geri çevirebilirdi ki! Zira O Hz. Câbir'in şehadetiyile kendisinden bir şey istediği zaman kesinlikle "yok" demezdi.²⁵ Şair Ferazdak'ın dediği gibi:

"O, teşehhüdün dışında asla 'Hayır' demedi.

Eğer teşehhüd olmasaydı O'nun 'Hayır' sözü de 'Evet' olurdu."

Bir süre sonra bir başka şahıs gelip tekrar kendisinden bir şey istemiş O yine vermişti. Üçüncü bir şahıs da gelip bir şeyler isteyince elinde verecek bir şey olmadığı için onu

²¹ İbn İshak, İbn Hişam, 2/43

²² İbn Sa'd, *Tabakât* 1/367

²³ İbn Sa'd, *Tabakât* 1/373

²⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 1/288

²⁵ Buhârî, *Edeb* 39; Müslim, *Fezâil* 56

sevindirememiş fakat daha sonra vermek üzere söz vermişti. Mal eline geçer geçmez ilk fırsatta ona da verecekti. Baştan beri yaşananları takip eden Hz. Ömer bu durum karşısında ziyadesiyle üzülmüş Allah Resûlü'nün rahatsız olduğu zannıyla dayanamayıp ayağa kalkmış ve "Senden istediler verdin. Bir daha istediler yine verdin. Bu kez yine istediler ama sen olmadığı için vaat ettin. Neden kendini bu kadar sıkıntıya sokuyor, herkese bir şeyler vermek için çırpınıyorsun!" demişti. Allah Resûlü, her ne kadar kendisi ile ilgili kaygılarını ileri sürse de Hz. Ömer'in bu sözlerinden hoşnut olmamıştı. Bu hoşnutsuzluk mübarek simasına da aksetmişti. Tam bu sırada Abdullah İbn Hüzâfetü's-Sehmî ayağa kalkmış ve "Ver ya Resûlallah! Arşın sahibi Yüce Rabbin seni yoklukla karşı karşıya bırakacağından endişe etmeden ver!" demişti. Az önce yüzünde hüznün hâkim olduğu Allah Resûlü, bu çıkıştan son derece memnun olmuş, mübarek siması bu sefer memnuniyet ve mesruriyet ifadesi ile kaplanmıştı. Hz. Abdullah'ın bu güzel teşvikine "İşte ben de senin bu dediğin şeyle yani vermekle emrolundum." diyerek mukabele etmişti.

Bilal! Beni O İki Dinar dan da Kurtar

Abdullah el-Hevzeni, Hz. Bilâl'le arasında geçen bir konuşmayı şöyle naklediyor: Halep'te Bilal'le (radiyallahu anh) karşılaştım. "Bilâl! Allah Resûlü'nün infak etme usûlü nasıldı bana anlatabilir misin?" diye rica ettim. Sağ olsun Bilal de beni kırmayıp şunları anlattı: "Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), risaletinin başlangıcından refik-i a'lâ'ya intikal ettiği ana kadar infak ettiği şeyleri dağıtma görevini bana

vermişti. Bir Müslüman kendisine gelip bir şey istediğinde onun gerçekten yoksul olduğunu anlarsa bana bir şeyler vermem konusunda emrederdi. Ben de varsa verir yoksa borç bulur, gelen şahsa giyecek ve yiyecek bir şeyler satın alıp verirdim. Bir gün, bir müşrik: “Bilâl! Ben varlıklı bir adamım; imkânım geniştir. Borç bulmak için bu kadar sıkıntıya girme; bana gel ben sana borç veririm.” dedi. Bunun üzerine ben de, ondan borç almaya başladım. Bir gün abdest almış ezan okumaya hazırlanıyordum ki, baktım borçlandığım o müşrik, bir grup tüccar ile karşıdan geliyor. Beni görünce: “Ey Habeşli!” diye seslendi. “Ne var, ne oldu?” dedim. Suratını ekşiterek sert sert baktı, hakaretler etti ve: “Aybaşına ne kadar var, biliyor musun?” dedi. Ben de “Yakındır.” diye cevapladım. Bana “Borcunu ödemek için sadece dört gecen var. O gün gelince, sendeki alacaklarımın hepsini tahsil edeceğim. Ben, o paraları senin ve büyüğünün (Allah Resûlü’nü kast ediyor) hatırı için vermedim. Benim kölem olman için verdim. Eskiden olduğu gibi yine benim koyunlarımı sen otlatacaksın!” dedi. Bunları duyunca, moralim çok bozuldu. Yürüdüm, gittim, ezanı okudum. Yatsı namazını kılınca, Allah Resûlü ailesinin yanına döndü. Kendisiyle görüşmek için izin istedim. İzin verdi. İçeri girdim ve: “Yâ Resûlallah, anam babam sana feda olsun! Kendisinden sürekli borç aldığım o adam var ya, bana şöyle şöyle dedi. Şu anda ne senin, ne de benim bu borcu ödeme imkânımız var. Bu adam beni rezil edecek. Bana izin ver de yeni Müslüman olan şu kabilelerden birine sığınayım. Allah, Resûlü’ne bir rızık vererek borçlarımı ödeyinceye kadar onların yanında kalayım.” dedim. Resûlullah’ın

izni üzerine çıktım ve evime geldim. Kılıcımı, süngümü, mızrağımı ve ayakkabılarımı başımın altına koydum. Yüzümü, dışarı doğru çevirerek uzandım. Huzursuzdum, sıkıntılıydım; iki de bir uyanıyordum. Gece karanlığı iyice çökünce ancak uyuyabildim. Sabahın ilk ışıklarıyla da uyandım. Ben tam hareket etmek üzere hazırlanırken, dışarıdan birinin: “Bilâl! Resûlullah seni çağırıyor!” diye seslendiğini duydum. Çıktım. Allah Resûlü’nün kapısına vardığımda, baktım; sırtlarında yükleriyle beraber dört deve duruyor. İzin isteyip içeri girdim. Efendimiz: “Bilâl! Gözün aydın! Allah, borcunu ödemen için mal gönderdi!” buyurdu. Allah’a hamdettim. Resûlullah Efendimiz: “Kapının önündeki dört deveyi görmedin mi?” diye sordu. “Gördüm, efendim.” dedim. “İşte; o gördüğün develer, üzerlerindeki yüklerle birlikte senindir. Fedek sultanı göndermiş. Al, götür ve tüm borçlarını öde.” buyurdu. Ben de Resûlullah’ın buyurduğu gibi yaptım. Yükleri indirdim, develere yem verdim. Daha sonra, sabah ezanını okumaya gittim. Allah Resûlü, namazı kıldırınca Bakî’ mezarlığına çıktım, ellerimi kulaklarıma koydum ve: “Kimin Resûlullah’tan alacağı varsa gelsin!” diye avazım çıktığı kadar bağırdım. O gün; eşyaları, satıp nakit paraya çevirme veya borç yerine sayma gibi yollarla Peygamberimizin bütün borçlarını ödedim. Artık, Allah Resûlünün yeryüzünde kimseye borcu kalmamıştı. Yalnız, borçları ödedikten sonra bir miktar para artmıştı. Akşama doğru mescide gittim. Baktım, Resûlullah mescitte tek başına oturuyordu. Selâm verdim. Bana: “Ne oldu, ne yaptın?” diye sordu. “Allah, Peygamberinin bütün borçlarını ödedi; hiçbir borcu kalmadı.” dedim. “Peki, bir şey arttı mı?” de-

di. “Evet, iki dinar arttı.” dedim. Kendileri “Haydi, beni o iki dinardan da kurtar. O iki dinarı elden çıkar da benim zihnimi iyice rahata kavuştur. Aksi hâlde, ailemin yanına varamayacağım!” buyurdu. O gece mescide, kalan iki dinarı verebileceğim kimse gelmediğinden, Peygamberimiz mescitte geceledi; ikinci gün de mescitte kalmaya devam etti. Nihayet, akşama doğru iki süvari geldi. Onları aldım ve pazara götürdüm; o iki dinarla kendilerine giyecek ve yiyecek aldım. Allah Resûlü, yatsı namazını kıldırınca beni çağırdı ve: “Yanındaki iki dinarı ne yaptın?” diye sordu. “Hepsini infak ettim, artık rahat ve huzurlu olabilirsiniz.” dedim. Bunun üzerine, Resûlü Ekrem tekbir getirdi. O, iki dinar üzerinde iken ahirete göçmekten kurtulduğu için Allah’a hamdetti. Sonra da hanesine çekildi.”²⁶

Yâ Resûlallah, Şunu Sırtıma Kaldırır mısın?

Alâ İbn Hadrami, Bahreyn’den Allah Resûlü’ne tam seksen bin dirhem göndermişti. Daha önce kendisine hiç bu kadar çok para gönderen olmamıştı. Resûl-i Ekrem emretti ve paralar bir hasırın üzerine döküldü. O sırada, ezan da okundu. Namaz kılındı ve namazın akabinde Allah Resûlü gelerek para yığınının başında durdu. Sahabe de geldi. İki Cihan Serveri herkese avuç avuç veriyordu. Bu arada, Resûl-i Ekrem’in amcası Hazreti Abbas da geldi ve: “Ya Resûlallah! Bedir savaşında ben hem kendi fidyemi hem de parası olmadığı için yeğenim Akil’in fidyasını vermiştim. Onu telafi edebilmem için şimdi bana bu paradan verir misin?” dedi. Efendimiz de almasına izin verdi. Hz.

²⁶ M. Yusuf Kandehlevî, *Hayatu’s-Sahabe* 2/38-40

Abbas, sırtındaki gömleği çıkarıp paraları içine koydu. Kaldırmak için davrandıysa da başaramadı. Allah Resûlü'ne döndü ve “Yâ Resûlallah, şunu sırtıma kaldırmama yardım eder misin?” dedi. Efendimiz gülümsedi ve “Birazını bırak, götürebileceğin kadarını al.” dedi. Abbas (radıyallahu anh) da öyle yaptı ve parayı alıp götürdü. Giderken de kendi kendine şöyle söyleniyordu: “Allah’ın vaad ettiklerinden biri gerçekleşti. Diğerleri gerçekleşir mi bilemem.”

Hız. Abbas’ın bahsettiği vaat şu âyette zikrediliyordu: “Ey Peygamber! Ellerinizdeki esirlere de ki: Eğer Allah sizin kalplerinizde hayır, yani iyi niyet, iman ve ihlâs istidadı bulursa, sizden alınan fidyelerden daha hayırlısını size verir ve günahlarınızı bağışlar. Çünkü Allah gafûrdur, rahîmdir (affi, merhameti ve ihsanı boldur).”²⁷

Hız. Abbas devamla şöyle dedi: Bu paralar, daha önce benden fidye karşılığı alınanlardan daha hayırlıdır. Bakalım, ikinci vaat olan Allah’ın affına ve merhametine kavuşabilecek miyim?”²⁸

Allah kalbinde iyi niyet, iman ve ihlâs taşıyan kullarını yüzüstü bırakmaz, samimi gayretlerini boşa çıkarmaz ve hayır yolunda yaptıklarının karşılığını muhakkak ve-

²⁷ Enfâl Sûresi, 8/70

²⁸ M. Yusuf Kandehelevî, *Hayatu’s-Sahabe*, 2/41-42

Bedir esirleri arasında Hız. Abbâs da vardı. Hem kendisinin hem de yeğeni Akîl’in fidyesini vererek serbest kalmıştı. Resûlullah’ın Bahreyn’den gelen varlıktan hibe ettiği olduğu meblağ kendisinden alınan fidyeden çok daha fazlaydı. Binaenaleyh Hız. Abbâs “Allah’ın vaad ettiklerinden biri gerçekleşti.” derken bunu kast ediyordu.

“Bakalım, ikinci vaat olan Allah’ın affına ve merhametine kavuşabilecek miyim?” derken âhirette Cenâb-ı Hakk’ın mağfîret ve merhametine nail olmayı ve hatalarının affedilmesini kast etmektedir. Bunu daha dünyada iken bilemeyeceği için ukbâda bu lütfâ mazhar olabilecek miyim acaba diye kendi kendine sormaktadır.

rir. Nitekim Hz. Abbâs da Bedir’de esir düşmüş ve esaretten kurtuluş akçesi olarak belli bir miktar bedel vermişti. Ancak Allah Teâlâ onun Mekke’de yaptığı hizmetleri ve Resûlullah’a yardımlarını unutmamış yıllar sonra dahi olsa çok daha fazla miktarda mala kavuşmasını takdir etmiştir. İnşallah ahirette de ona lütfuyla muamele edecek, rahmet ve mağfiretiyle kucaklayacaktır. Buradan bize düşen ders, Hak yolunda usanmadan ve karşılık beklemeden iyi niyet ve ihlâsla hizmet etmek, karşılığını da yalnızca Allah’tan beklemektir. Zira O, yolunda atılan en küçük bir adımı bile yok saymaz, mukabelesiz bırakmaz.

Ona, Ne İstiyorsa Verin

Allah Resûlü bir gün mescide girdi. Üzerinde, kenarları kalın dokunmuş Necran yapımı bir elbise vardı. Arkasından bir bedevî geldi ve giysisinden tutarak kendine doğru çekti. O kadar sert çekmiş olacak ki Efendimizin boynunda iz oluştu. Buna rağmen bedevî: “Yâ Muhammed! Allah’ın sana verdiği maldan bize de ver.” diyerek dilendi. Efendimiz ona döndü, tebessüm etti ve ilgili kişilere “Ona, ne istiyorsa verin.”²⁹ dedi.

Peygamberimiz, insanların isteklerine mümkün olduğunca “Hayır” demez, taleplerini yerine getirmeye çalışırdı. Gönlü zengin, vicdanı geniş olduğundan kendisine yapılan kabalıklara karşı da olabildiğince müsamahalı davranırdı. Şahsına yapılan görgüsüzlükleri göktaşlarını parçalayıp etkisiz hale getiren atmosfer misali engin hoşgörüsü ile karşılar ve yapıcı davranırdı. Dünya ve dünyalık metalara değer

²⁹ İbn Kesîr, *Bidâye* 6/38

vermediğinden dolayı bu manada kendisinden bir şey istendiğinde varsa verir, yoksa bir başka zamana tehir eder ve herkesin gönlünü hoş etmeye bakardı. O, bu üstün yanılla pek çok insanın İslâm'la tanışmasına zemin hazırlamıştı.

Bilâl! Rabbin Azaltır Diye Sakın Endişelenme!

Nebiler Nebisi (sallallahu aleyhi ve sellem), Hazreti Bilâl'in evine geldi ve orada bir yığın hurma gördü. Kendisine "Bunlar nedir?" diye sordu. Hz. Bilâl: "Misafirleriniz için bekletiyorum yâ Resûlallah!" cevabını verince Efendimiz: "Bilâl Sen, kendine Cehennem ateşi hazırlamaktan korkmuyor musun? Bunları hemen infak et! Rabbin azaltır diye de sakın endişelenme!"³⁰ buyurdu.

Allah Resûlü, müşahhas olarak görüldüğü üzere hangi gerekçeyle olursa olsun mal biriktirmeyi sevmezdi. Malı tutup elde bulundurmaya dünyada hiç ölmeyecekmiş gibi yaşayanların bir zaafı olarak gören Efendimiz elinde bir şey tutmaz bir an önce infak etmek isterdi. Bunun için infak ve sadaka işleriyle ilgilenmek üzere sorumluluk verdiği Hz. Bilâl'in bu uygulamasını doğru bulmamış ve onu ikaz etmişti.

Ya Resûlallah! Bir sıkıntınız mı Var?

Annelerimizden biri olan Ümmü Seleme (radiyallahu anhâ) anlatıyor: Allah Resûlü yanıma gelmişti. Yüzü solgundu. Rahatsız olduğunu zannedip endişelendim ve: "Yâ Resûlallah, bir sıkıntınız mı var ki yüzünüz solgun, bitkin gözüküyorsunuz?" dedim. Kendileri bana: "Dün bize getirilen yedi dinar yüzünden sıkıntılıyım. Geceyi o paralar

³⁰ Ebû Nuaym, *Hilye* 1/149; Taberânî, *Mu'cemu'l-Kebîr* 1/340

yatağımın kenarında olduğu halde geçirdik ve hâlâ onları infak etmedik. Ondan dolayı endişeli ve kaygılıyım.”³¹ buyurdu.

Bir önceki başlıkta da kısmen değindiğimiz üzere Resûl-i Ekrem Efendimiz mal biriktirmeyi hoş karşılamazdı. İhtiyaç fazlası mal yanında durdukça ondan mesul olacağını belir- tir ve bir an önce muhtaç kişilere ulaştırılmasını arzu eder- di. Bu konuda öylesine hassastı ki bu durum bazen onun uykusunu kaçırır, renginin solmasına, betinin benzinin at- masına sebep olurdu.

Uhud Dağı Kadar Altınım Olsa

Ebû Zer (radiyallahu anh), Allah Resûlü ile olan bir hatırasını bize şöyle naklediyor: Resûl-i Ekrem (sallallahu aleyhi ve sellem) ile birlikte Medine'nin Harre mevkiinde yürüyorken Uhud dağı önümüzde belirdi. Resûlullah: “Ebû Zer!” diye ses- lendi. Ben: “Emret ya Resûlallah!” dedim. Bunun üzerine: “Şu Uhud dağı kadar altınım olsa bile, bundan dolayı mut- lu olmam. Herhangi bir borcu ödemek gayesiyle yanımda tuttuğumdan başka da elimde bir dinar olduğu halde üç gün geçmesini istemem.” buyurdu.

Resûlullah, dört bir tarafına elleriyle verme işareti ya- parak “Yanımda bulunanı Allah'ın kullarına şu senin, şu da senin diyerek dağıtmak isterim.” diyordu. Ardından bir süre yürüdü ve: “Dünyada çok mala sahip olanlar, âhirette az sevaba malik olanlardır. Ancak dünyayı kalben terk edip kesben terk etmeyen ve her türlü hayır hizmetine ve muh- taçlara şöyle, şöyle ve şöyle tasaddukta bulunup himmet

³¹ İbn Hibbân, *Sahih* 11/565; Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 6/293

edenler müstesnadır. Fakat maalesef onların sayısı da ne kadar azdır!”³² dedi.

Evet, görüldüğü üzere Allah Resûlü’nün bütün hayatı başkalarını sevindirmek, başkaları için fedakârlıkta bulunmak ve dünyayı âhiretin mezrası olarak değerlendirmekle geçmişti. O’nun hedefinde hep fani olanı ebedileştirmek yani fenada beka aramak vardı. Başkalarının gönlünü kattığı dünya malına O, sadece bir vesile olarak bakmış ve dünyaya ait her şeyde Rabbin rızasına ulaşmak istemişti. Şunu itiraf etmeliyiz ki Allah Resûlü’nün hayatından ve receğimiz cömertlik örnekleri tabii ki bununla sınırlı değil. Bahsimiz sadece bu konu olsaydı belki de bir kitap oluşturacak kadar malzeme bulabilirdik. Fakat biz sadece bir fikir vermesi açısından birkaç örnek sunduk. Bu örneklerden çıkan sonuç Muhammedî ahlâkla kuşanıp O’nun cömertliğinin izdüşümünü hayatlarımıza yansıtmak olsa gerek.

Ne mutlu En Büyük Civanmerd’in (sallallahu aleyhi ve sellem) peşinden giden yaşıatma sevdalısı keremkârlara ...

Civanmertlerin Hayatlarından Cömertlik Örnekleri

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) “Namazın, baş ucunda; orucun, sağında; zekâtın, solunda; sair hayrat, sadakat ve hasenatın ayak tarafında seni himaye edecek.”³³ buyurmuş ve dünya hayatını cömertlikle geçirmeye gayret etmemiz gerektiğini bizlere tavsiye etmiştir. Şimdi ha-

³² Buhârî, *Rikak* 14; Müslim, *Zekât* 32

³³ Abdürrezzak, *Musannef* 3/582, 583

yatını böyle tablolarla zenginleştiren büyük insanlara bir göz atalım:

Kim Daha Cömert

Peygamberimizin amcası Hz. Abbas (radiyallahu anh) cömertliği ile meşhurdur. Bir gün kendisine sordular: Cömertlikte seni geçen kimse oldu mu? Hz. Abbas (radiyallahu anh) “Evet, dedi. Bir köle beni geçti.”

Orada bulunanlar hep bir ağızdan hayretle sordular: “Bir köle nasıl senden daha cömert olabilir ki?” O da tebessüm ederek anlatmaya başladı: “Bir gün Medine’de hurma bahçeleri içinde dolaşıyordum. Yol kenarındaki bir hurma bahçesinde bir köle çalışıyordu. Bir süre onu izledim. Öğle vakti gelince çalışmasını bırakıp bir şeyler yemek için bohçasını açtı. Azığı da sadece bir ekmeğe ibaretti. Tam ekmeği ağzına götürmüşken açlıktan perişan hale gelmiş bir köpek belirdi. Çaresiz bir halde kölenin elindeki ekmeğe bakıp kuyruk sallıyor ve inliyordu. Belli ki çok açtı. Köle bir ekmeğe baktı, bir köpeğe ve tuttu ekmeğin yarısını köpeğe attı. Köpek havada kaptığı ekmeği adeta çiğneme-den yuttu ve gene dikildi kölenin karşısına. Köle bu sefer hiç tereddüt etmeden kalan ekmeği de köpeğe verdi. Yaptığı iyiliğin verdiği haz yüzüne tebessüm şeklinde yansımış ve mutluluğu simasına aksetmişti.

Kölenin bu davranışı bana çok tesir etti. Kölenin yanına gittim ve selam verdim. Selamımı aldı ve mütebessim bir şekilde oturmam için bana yer gösterdi. Sonra da kendisinden bir şey isteyip istemediğimi sordu. Biraz evvel gördüklerimi aktardım kendisine. Biraz mahcup biraz mağrur bir şekilde,

acıkmış bir hayvan karşısında afiyetle azığını yiyemeyeceği söyledi.

Ona: “Senin yiyecek başka bir şeyin var mı?” diye sordum.

Hayır, dedi.

Bunun üzerine çalışmış olduğu bu hurma bahçesinin sahibinin kim olduğunu sordum kendisine. Bahçe sahibinin ismini söyleyince tanıdık bir kimse çıktı. Gittim o zatı buldum. Selam verip yanına oturdum. Hoşbeşten sonra konuyu sadede getirdim ve “Bahçeyi bana satar mısın?” dedim. O da “Satarım.” dedi.

Ben, köleyi de isterim dedim; ona da peki dedi.

Neticede anlaşlık. Ben hemen bahçenin yolunu tuttum. Kölenin yanına gittim. Durumu kendisine aktardım ve seni azad ediyorum ve bu bahçeyi de sana hediye ediyorum dedim. Köle öylesine sevindi ve bana hayır dualar etti ki çok hoşuma gitti. Benim çok cömert bir kimse olduğumu söyleyince ona hayır dedim, sen benden daha cömertsin çünkü ben sana malımın cüzi bir kısmını verdim ama sen sana ait olan malın hepsini yani azığını o köpeğe verdin. Bundan dolayı sen benden daha cömertsin ve Allah sana bu cömertliğine mükâfat olarak hem hürriyetini hem bu bahçeyi verdi beni de vesile olarak gönderdi, dedim.

Eli En Uzun Olan Annemiz

Hazreti Âişe annemiz anlatıyor: “Allah Resûlü bir gün: ‘Sizden bana ilk önce kavuşacak olanınız, eli en uzun olanıdır.’ buyurdu. Bizler ezvâc-ı tâhirat olarak O’nun dar-ı bekaya irtihalinden sonra kollarımızı ölçerdik. Bunu, Zeynep

vefat edinceye kadar yapmaya devam ettik. Zeynep uzun değil kısa kollu idi. Sonunda anlamıştık; Allah Resûlü, el uzunluğu ile çokça sadaka vermeyi kastetmişti. O becerikli biriydi: Deri tabaklar, onu diker ve Allah yolunda sadaka olarak verirdi.”³⁴

Annelerimiz Allah Resûlü'nün “Sizden bana ilk önce kavuşacak olanınız, eli en uzun olandır.” sözünü hakikat olarak anlamış ve kiminki daha uzun diye ellerinin uzunluğunu ölçmüşlerdir. Ancak Efendimiz bu sözünü hakiki değil mecazi mana kast etmiştir. Buna göre Resûlullah Efendimizden sonra ilk vefat edecek kişi cömertliğiyle bilinen ve fukaraya yardım elini uzatan Hz. Zeynep olacaktır ve nitekim olmuştur. Türkçe’de “eli uzun” tabirinin hoş bir anlamı olmamakla beraber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) bu tabiri Hz. Zeynep’in cömertliğini ve fukaraya uzattığı yardım elini ifade etmek için kullanmıştır.

Bu arada Hz. Zeynep’in istiğna içinde yaşadığı hayat da gözlerimizden kaçmamalı. Zeynep annemiz kimseden bir şey istemez, kendi el emeğiyle geçinir ve gelirinden tasaddukta bulunmayı pek severdi. Onun uygulamasından anlıyoruz ki Allah yolunda infak edebilmek için ille de zengin olmak gerekmiyor. Dolayısıyla elinin emeğiyle ve helaliyle kazanan herkes infak edebilir ve bu sevap çeşmesinden kana kana içebilir.

Selmân-ı Fârisî'nin Tasadduk Tutkusu

Bir defasında Nu'man b. Humeyd dayısı ile birlikte Medâin valisi olan Selmân-ı Fârisî'yi ziyarete gitmişti. Selmân hurma yapraklarıyla sepet yapıyordu. Onlara şunu anlattı: “Hurma

³⁴ Buhârî, Zekât 11; Taberânî, Mu'cemu'l-Kebîr 24/50

yapraklarını bir dirheme satın alıyorum. Onları sepet hâline getiriyorum. Üç dirheme satıyorum. Bir dirhemiyle yine yaprak alıyorum, bir dirhemini aileme harcıyorum, birini de sadaka olarak veriyorum. Eğer halife Ömer, beni bundan men etmeseydi, bu şekilde yapmaya devam edecektim.”³⁵

Hız. Ebû Bekir hilafetinin ilk zamanlarında koyun sağarak geçimini temin ediyordu. Bir devlet başkanı olmasına rağmen son derece sade bir hayatı vardı. Belli bir müddet geçtikten sonra diğer sahabe efendilerimizin telkiniyle kendisine maaş bağlandı ve devletten maaş almaya başladı. Vefat ettiğinde de arkada bir testi bırakmıştı. İçinde maaşından arta kalan para vardı. Hız. Ömer bu durum karşısında “Ebû Bekir! Arkanda bize yaşanacak hayat bırakmadın.” demiş ve ağlamıştı.

O nesil bambaşka bir nesildi. Pek çok üstün vasıflarının yanında aynı zamanda müstağni ve cömert idiler. İstikbal endişesi taşıyorlardı. Hız. Selmân gibi vali olduklarında bile devletten maaş almayı düşünmüyor kendi el emekleri ile geçinmeye çalışıyorlardı. Eğer halife Hız. Ömer bu duruma mâni olmasaydı belki de Selmân (radiyallahu anh) hep bu şekilde yaşayacak, ördüğü sepetlerden kazandığı para ile bırakın geçimini temin etmeyi ayrıca infak etmeyi sürdürecekti. Ama halifeye itaat etmek zorunda kaldığı için böyle yapmayı bırakmış ve maaş almaya başlamıştı.

Civanmert Talha (radiyallahu anh)

Talha b. Ubeydullah’ın hanımını eşiyle arasında geçen bir olayı şöyle aktarır:

³⁵ Hatib el-Bağdâdi, *Tarih-i Bağdâd* 9/219; İbn Asâkir, *Tarih-i Dimaşk* 21/435

“Bir gün, eşim yanıma geldiğinde onu mahzun gördüm. ‘Hayrola, niçin üzüntülüsün; yoksa seni üzecek bir şey mi yaptık?’ dedim. ‘Hayır, sen çok iyi bir eşsin, ben senden razıyım!’ dedi.

‘Peki o zaman seni üzen şeyi lütfen bana söyle.’ deyince; ‘Yanımda, bir miktar mal birikti ve onu ne yapacağımı bilemiyorum!’ diye cevap verdi. Ona dedim ki: ‘Buna üzülürsen, akraba ve dostlarına haber gönder; gelsinler, aralarında paylaştırver.’ Tavsiyeme uyararak dediğimi yaptı ve akrabalarına haber saldı. Elinde ne varsa onlara dağıttı. Tevziatı yapan kişiye: ‘Ne kadar dağıttın?’ diye sorunca ‘Dört yüz bin dirhem.’ cevabını verdi.

Kocam Talha’nın günlük geliri, net bin dirhem idi. Cömertliğinden dolayı herkes onu ‘Civanmert Talha’ diye anardı.”³⁶

Hız. Talha da tıpkı cömertlerin piri ve rehberi olan Allah Resûlü gibi mal biriktirmekten hoşlanmazdı. Cömertliği ahlâk haline getirmiş bu sahâbi infakta bulunamadığı zaman sıkıntısı yüzüne vurur, canı sıkılır ve kederlenirdi. Yine böyle bir hâdise yaşanınca hanımı bu problemi aşmada kendisine yardımcı olmuş ve malını infak edebileceği adresi ona göstermişti. Böylelikle o sırtındaki büyük bir yükten kurtulmuş ve inşiraha ermişti. Yaklaşık bir yıllık gelirine tekabül edecek meblağı kime infak ederim düşüncesiyle oturup kalkmış ve sonunda arzusuna nail olmuştu. O nesil tıpkı Allah Resûlü gibi infak etmekten hoşlanıyor, veremediklerinde mahzun ve mükedder oluyorlardı. Vermek onların tabiatının bir yanı

³⁶ Hâkim, *Müstedrek* 3/425; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ* 1/88

haline gelmişti ve tabii olarak bunu gerçekleştiremedikleri veya geciktirdikleri zaman üzülyorlardı.

Ben Size Söylemiştim

Hazreti Ömer bir gün meclisinde bulunan insanlara “Herkes bir temennide bulunsun.” dedi. Onlardan biri şöyle dedi: “Bir ev dolusu gümüşüm olsa da Allah yolunda tasadduk etsem!”

Hazreti Ömer aynı dileği tekrar edince bu sefer bir başkası şöyle dedi: “Keşke bir ev dolusu altınım olsa da onu Allah yolunda infak etseydim!”

Diğer bir başkası da “Bir ev dolusu mücevherim olsaydı da hepsini Allah yolunda infak etseydim.” dedi.

Hazreti Ömer bu isteğini, cemaat “Aklımıza daha bir şey gelmiyor.” itirafında bulununcaya kadar tekrar etti. Onlar susunca da Ömer (radiyallahu anh), kendi temennisini şöyle dile getirdi: “Ben de bir ev dolusu, Ebû Ubeyde b. Cerrah, Muaz b. Cebel ve Huzeyfe b. Yemân gibi arkadaşlarımla olmasını ve onları Allah yolunda istihdam etmeyi arzu ederdim.” dedi.

Bunu dile getirdikten sonra da Hazreti Huzeyfe’ye bir miktar para gönderdi ve parayı teslim ettiği kişiye: “Bak bakalım, emaneti teslim alınca ne yapacak?” diye tembihte bulundu. O şahıs parayı Huzeyfe’ye götürüp verince Huzeyfe hemen onu infak edip, dağıttı.

Hazreti Ömer, aynı şeyi Muaz b. Cebel’e de yaptı; o da parayı bekletmeden dağıttı. Ebû Ubeyde b. Cerrah’a gönderdi, o da parayı hemen paylaştırdı. Bütün bu yaşa-

nanlardan sonra Ömer: “Ben size söylemiştim.”³⁷ diyerek onlar hakkında beslediği hüsnüzannın doğru olduğunu pekiştirmiş oldu.

Hz. Ömer bir mecliste insanlardan temennilerini sormuş onlar da birer birer temennilerini dile getirmişlerdi. Her birinin temenni ettiği şey güzel bir dilek olsa da temenniden öte bir şey değildi. Belki ellerinde olsaydı hakikaten dedikleri gibi o serveti infak edeceklerdi. Ancak orada konuşulanlar nazari olarak konuşulmuştu.

Herkes dileğini ifade ettikten sonra Hz. Ömer çok farklı bir hususa dikkat çekti. Zira Ömer (radiyallahu anh) insan olarak çok beğendiği ve her birini üstün karakterli ve güvenilir kabul ettiği Ebû Ubeyde, Muaz ve Huzeyfe (radiyallahu anhum) gibi insanları Allah’ın davasına hizmet yolunda kullanmak istiyordu. Hatta onların sayısını az buluyor “Keşke onlar gibi daha pek çok arkadaşım olsa da onları da hizmet için kullansam!” diye arzu ediyordu. Mezkûr şahısları neden tercih ettiğini ve onlar hakkında beslediği hüsnüzanni ispatlama sadedinde de onları bir testten geçirmişti. Her üç sahabe de Hz. Ömer’den kendilerine ulaşan hediyeyi hiç bekletmeden başkalarına paylaşmışlardı. Zira onların dünyada ve dünyalık şeylerde gözü yoktu. Her biri kendini Hak yoluna adanmış kudsîlerden idi. Hz. Ömer de böyle yüksek karakterli, adanmış ve rabbani insanlardan memnuniyetini izhar ediyor ve onlar gibi daha pek çok arkadaşına sahip olmayı arzu ediyordu.

³⁷ Buhârî, *Tarih-i Sağır* 1/79

Bu Kadar Serveti Ne Yapacaksınız?

Eyyüb b. Vâil er-Râsibi anlatıyor: Medine'ye gelmiştim. Hazreti Ömer'in oğlu Abdullah'ın (radıyallahu anhumâ) komşusu olan bir şahıs bana; İbn Ömer'e dün on bin dirhem para ve çeşitli kumaşların gönderildiğini anlatıyordu ki pazara birisi geldi. Bu kişi Abdullah b. Ömer'den başkası değildi. Hayvanına veresiye yem almaya çalışıyordu. Hizmetçisinin yanına sokuldum ve “Sana bir şey soracağım ve sen de bana doğruyu söyleyeceksin: İbn Ömer'e yakın zamanda Muaviye'den dört bin, bir başkasından dört bin ve diğer birinden de iki bin dirhem olmak üzere toplam on bin dirhem ve ayrıca çeşitli kumaşlar gelmedi mi?” diye sordum.

“Evet.” dedi. “Peki ama neden çarşıda hayvanına veresiye yem almaya çalışıyordu.” dedim. Hizmetçisi, “Kendisine gelen bütün o dirhemleri güneş batıncaya kadar dağıttı. Kumaşlara gelince, onları sırtına yükleyip ihtiyaç sahiplerine götürdü ve infak etti.” dedi.

Bunu duyunca ben dayanamadım ve pazarda yüksek bir sesle “Ey tüccarlar! İbn Ömer, kendisine daha dün on bin dirhem geldiği halde, bugün hayvanına borçla yem almaya çalışıyor. Sizler bu kadar serveti ne yapacaksınız?” diye haykırdım.³⁸

Görüldüğü üzere sahabenin her biri Rehber-i Ekmel'den (sallallahu aleyhi ve sellem) aldıkları terbiye neyi gerektiriyorsa öyle davranmışlardır. Allah Resûlü nasıl eline geçen malı bekletmeden elinden çıkarıp infak ediyor idiyse sahabe de kendilerine gelen mal ve bağışları hiç bekletmez hemen

³⁸ İbn Asâkir, *Tarih-i Dimaşk* 31/140

elden çıkarırlardı. Efendimiz onca geliri olmasına rağmen vefat ettiğinde kalkanı bir Yahudi'nin elinde rehin idi. Abdullah b. Ömer de bir gün önce on bin dirhem mala sahip olmasına rağmen ertesi gün çarşıya çıkıp binek hayvanına borçla yem almaya çalışırken görülmüştü. İnsanoğlu yaratılış itibarıyla mala aşırı derecede sevgi ve bağlılık duyan bir varlık olmasına rağmen sahabe bu imtihanı başarıyla geçmiş, dünyayı gölgelenmek için uğranan bir konak yeri olarak görmüş ve ondan kazandıklarına sevinmedikleri gibi kaybettiklerine de üzülmemişlerdir.

Güzel Koku ve Sadaka

Hz. Âişe Validemiz'i, tasadduk edeceği paralara güzel koku sürerken görenler sebebini sorduklarında şöyle cevap vermiş: "Ben Efendimiz'den, sadakanın fakirin eline geçmeden evvel Allah'ın eline geçtiğini işittim. Bu paraların güzel kokularla Allah'ın eline varmasını istediğim için onlara koku sürüyorum."³⁹

Sadaka veren kişi tasadduk edeceği şeyi muhtacın eline uzatırken Cenâb-ı Hakk'ın o ân orada hâzır ve nâzır bulunduğu şuuruyla uzatmalı, kırıcı olmamalı ve sanki hediyesini Allah'a takdim ediyormuş duygusuyla vermelidir. Böylelikle hem Allah tarafından görülüyor olma şuuru dediğimiz ihsan seviyesini yakalamış olur hem de yardım etmek istediği insanın onurunu ve izzetini rencide etmemiş olur.

³⁹ Taberânî, *Mu'cemu'l-Kebîr* 9/109

SADAKA VE İNFAK

Sadaka Sadakat Nişanesidir

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) bir mübarek sözlerinde “Sadaka burhandır.”⁴⁰ buyururlar. Acaba sadaka neyin delili veya neye burhandır?

Tasadduk etmek, insanların hayrı adına bir şeyler bağışlamak şüphesiz öncelikle o kişinin imanına işaret eder. Sadaka; başta zekât olmak üzere iyilik adına yapılan her türlü güzelliği içine alan bir üst kavramdır. Mümin, bir gariibi sevindirirken, fakirin kamını doyururken bunu, Allah’a inandığı ve O’nun rızasına giden yolda bir vesile telakki ettiği için yapar. Verirken Allah’ı şahit tutarak verir. Gerek gizli gerek açık ama ihlâsla verdiği her bir sadakanın melekler tarafından amel defterine kaydedildiğine inanır. Yaptığı her bir iyiliğin yarın Âlemlerin Rabbi’nin huzurunda kendisine şahitlik yapacağına, onun sadaka veren kişinin iman sahibi

---

⁴⁰ Müslim, *Tahâret* 1

ve amel-i salih düşkünü bir kul olduğuna lisan-ı hâliyle tanıklık edeceğine itimat ederek verir. Böylesi insanlara “Malınızı nerede harcadınız?” diye sorulduğunda kendilerinden önce Hak rızası istikametinde harcamış oldukları sadakalar, burslar, himmetler öne çıkacak ve haklarında hüsnüzanla şahitlik edeceklerdir inşaallah. Mallarını bu duygu ve bu yüce beklenti içinde tasadduk edenleri Kur’ân şöyle tasvir eder: “İyi insanlar ise, kâfur suyu ile hazırlanmış içecek kâselerini yudumladılar. Bu, Allah’ın has kullarının içip, istedikleri yere akıttıkları bir kaynaktır. Bu kullar, dünya hayatında iken sözlerinde durur, adadıkları şeyi yerine getirir ve felaketi bütün ufukları tutan kıyamet gününden endişe ederlerdi. Kendileri de ihtiyaç duydukları halde yiyeceklerini, sırf Allah’ın rızasına ermek için fakire, yetime ve esire ikram ederler. Ve derler ki: ‘Biz size sırf Allah rızası için ikram ediyoruz, yoksa sizden karşılık istemediğimiz gibi bir teşekkür bile beklemiyoruz. Biz, yüzleri ekşiten, asık suratlı o günde Rabbimizin gazabından korkarız.’...”⁴¹

İman öylesine sınırsız bir güç kaynağıdır ki başkasını sevindirecek iyiliklerde bulunan her bir insan onun hâsıl ettiği vicdan enginliği ile bütün mevcudatı aynı yaratıcının mülkü olarak görür ve varlığa ünsiyet ve muhabbetle yaklaşır. Kâinatı bu şekilde bir kardeşlik gezegeni hâline dönüştüren şey başka değil ancak imandır, teslimdir ve yakındır. Bu yüzden Allah’a imanın zevkini tadan ve onun vaat ettiği güzelliklere inanan insanlar müşfik, hilim sahibi, müsamahalı, yardımsever ve hayır peşinde koşan fertler olurlar. Buna karşılık Allah’a inanmayanlar ise karanlık

⁴¹ İnsan (Dehr) Sûresi, 76/5-11

inançlarının tahrikiyle hep zulüm işlemek için fırsat kollar, menfaat elde etmek için hukuku hiçe sayar, ben merkezli yaşadıklarından ötürü sürekli egolarını tatmin etmek için çırpınır ve inayet eli bekleyen çaresiz gariplere katı kalpleri, asık suratları ile nefret saçarlar. Hak Teâlâ onların bu acınası hallerini şöyle resmeder: “Baksana şu dini, mahşer ve hesabı yalan sayana! O, yetimi şiddetle itip kakar. Muhtacı doyurmayı hiç teşvik etmez.”⁴²

Diğer taraftan sadaka kelimesi Arapça’da doğru söylemek anlamına gelir ve sıdk yani doğruluğun bu kelimeyle yakın bir ilişkisi vardır. Doğruluk, sadakanın bir çeşidi olduğu gibi aynı zamanda o, diyanetteki (dini yaşamadaki) sadakati, samimiyeti ve imandaki sebatı ifade eder. Sadaka da ihlâsla verildiği zaman insanın iman ve yakinini kuvvetlendiren önemli bir ibadettir. Denilebilir ki sadaka vermek kulun Allah’a olan samimi bağının ispatıdır. İnsan kalbî olarak taşıdığı sadakati fiilen ve zahiren, vermiş olduğu sadaka ile ortaya koyar. Sıdk imanî ve kalbî bir amelken; sadaka da sadakatin fiili bir tezahürüdür ve amelîdir. Sıdk ve sadakat imanî, sadaka da amelî temsil eder. Tek başına mücerred iman bir insanın kâmil mümin olmasına yeterli değildir. Bu imanî amelle derinleştirmek lazımdır ve infak ve sadaka bu süreçte önemli dinamiklerdir.

Sözün özü misafir olduğumuz şu üç günlük dünyada elimizden geldiğince iyilik yapmaya çalışmalı, sadaka, burs ve himmetlerimizi ahirette hakkımızda müspet tanıklık yapmaları için önümüzden giden vesikalar olarak göndermeliyiz. Zira sadaka ve infak Rabbe sadakatin nişanesidir.

⁴² Mâ’ûn Sûresi, 107/1-3

Şeytanın “İnfak Etme Yoksa Fakir Düşersin” Tehdidi

Bakara Sûresinde Cenâb-ı Hak mealen “Şeytan sizi (hayırda harcamakla) muhtaç olacaksınız diye korkutur, sizi cimriliğe ve çirkin şeylere teşvik eder. Allah ise kendi katından bir af ve lütuf vaad buyurur. Allah’ın ihsanı geniştir, her şeyi hakkıyla bilir.”⁴³ buyurur ve insanın en büyük düşmanı olan şeytanın onun infak etme isteği ve heyecanına “Fakir düşersin. Yarın bu mala ihtiyacın olacak. Kenara mal ayır ki yarın kimseye muhtaç olmayasın.” gibi telkinlerle engel olmak istediğini haber verir. İnsan her ne zaman iyilik adına bir adım atmak istese şeytan bundan son derece rahatsız olur ve iyilik adına düşünülen her projenin önüne geçmek ve onu akım bırakmak ister. Bütün hayırlı işlerde olduğu gibi infak konusunda da o, elindeki bütün tuzakları kullanarak salih insanlara mâni olmaya çalışır.

Eskiler “Bi-hasebi’l-magrem, el-mağnem.” yani “Ne kadar sıkıntı ve zor şartlar söz konusu ise ücret ve mükâfat da o nispette olur.” şeklinde bir prensip ve kaide ortaya koymuşlar. Buna binaen kışın kar altında soğuk suyla abdest alan ve namaz kılan bir kişi ile sıcak yuvasında ılık suyla abdest alıp namaz kılan insanın alacağı sevap aynı değildir. Tabi ki ikisi de namaz kıldığından dolayı sevap kazanacaklar ve Allah’ın lütfuna mazhar olacaklardır fakat zor şartlarda ibadetini yerine getiren kişilere Allah ayrıca lütuflarda bulunacaktır. Burada ibadet hayatını zorlaştıralım ki daha çok sevap kazanalım gibi bir şey demek istemiyorum. Zira bir insanın iradî olarak ibadetini zorlaştırması makbul bir şey de-

⁴³ Bakara Sûresi, 2/268

ğildir. Ancak bazı durumlar vardır ki sair zamanlara nispetle çok daha kazançlı ve semereli olurlar. Mesela sınır boyunda nöbet tutmak, cephede düşmanla yaka paça olmak veya o şartlarda bile Allah'a ibadet etmeyi ihmal etmemek gibi.

Allah Resûlü bu hususa misal olabilecek bir sözünde şöyle buyururlar: “Güçlü-kuvvetliyken, sıhhatin yerindeyken, cimriliğin üzerinde, fakir düşmekten endişe etmekteyken, daha büyük zengin olmayı düşlerken verdiği sadakanın sevabı daha büyüktür. (Bu işi) can boğaza gelip de “falana şu kadar”, “filana bu kadar” demeye bırakma. Zaten o mal vârislerden şunun veya bunun olmuştur.”⁴⁴

Buradan anlaşılan şartların zorluğuna ve şeytanın bütün telkinlerine rağmen yapılan iyilik ve infakın çok daha değerli olduğudur. Şeytan her ne kadar mâni olmaya çalışsa da hayırda ve infakta acele edip işi son âna bırakmamak gerekir. Zira Allah her insanın önüne hayat boyu pek çok kere iyilik yapma fırsatları çıkarır. O anları iyi değerlendirip sonra yaparım diye geçiştirmeyenler en isabetli olanı yapmış ve fırsatı ganimet bilmiş kimselerdir. Unutmayalım ki en faziletli ameller kişinin kendisinin yaptığı amellerdir. Zamanında kendimizin yapmadığı amelleri ölümümüzden sonra başkalarından beklemek çok daha zor bir iş ve akıbeti belli olmayan bir taleptir...

Kendi Ellerinize Kendinizi Tehlikeye Atmayın

Emevi hilâfetinin daha ilk yıllarında, İslâm askerleri İstanbul surları önünde savaşıyorlardı. Bu arada, bir yiğit, yalın kılıç ortaya atılmış, sağa sola koşuyor ve düşman

⁴⁴ Buhârî, *Zekât* 11, *Vesâyâ* 17; Müslim, *Zekât* 92

safflarına saldırıyordu. Onu böyle gören askerler bağırıyor ve: “Sübhanallah, kendi eliyle kendini tehlikeye atıyor!” diyorlardı. Bunun üzerine, o güne kadar Allah Resûlü’ne karşı hep vefalı davranmış, Medine’yi ilk teşriflerinde mübarek evini O’na açmış, gül devrinde hep O’nunla olmuş, O’ndan sonra da yolundan milim ayrılmadan hep aynı çizgide yürümüş ve en yaşlı döneminde de kendini atın sırtına bağlattırarak, Konstantiniyye’nin fethine, Anadolu misafirliliğine ve ötelere yürümüş, peygambere birkaç ay mihmandarlık yapmasına bedel gibi, birkaç asırdan beri, mihmandarlığını yaptığımız Ebû Eyyub el-Ensarî Hazretleri (radiyallahu anh) hemen öne atıldı ve:

“Ey insanlar, siz, bu ‘Allah yolunda malınızı harcayın da, kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın ve hep güzel davranın. Çünkü Allah güzel hareket edenleri sever.’⁴⁵ âyetini yanlış tevîl ediyorsunuz. Bu âyet, biz Ensar topluluğu hakkında nazil olmuştur. Allah, İslâm’ı kuvvetlendirip de onun yardımcıları çoğalınca, biz de kendi aramızda, ‘Allah, İslâm’ı güçlendirdi ve İslâm’ın yardımcıları çoğaldı. Artık, biraz da ziyan olan mallarımızın telafisine çalışsak; kaybettiğimiz dünyalığımızı yeniden kazanmaya baksak iyi olacak.’ dedik. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, işte bu âyeti inzal buyurdu ve bize şunları hatırlattı: ‘İmkânlarınızı Allah yolunda harcamamak, infak etmemek suretiyle kendinizi kendi ellerinizle tehlikeye atmayın. Asıl tehlike, malların üzerine oturmak, gazayı terk etmek ve dünyalığa dalmaktır.’”

Evet, bizim dinimizde istikamet ve istikrar çok önemlidir ve biz ölüm gelip kapımızı çalınca kadar Allah’a ibadet

⁴⁵ Bakara Sûresi, 2/195

etmek ve O'nun yolunda hizmet etmekle mükellefiz. “Ben bir zamanlar şu kadar hizmet etmişim, şu kadar malı Hak yolunda infak etmişim; artık bir köşeye çekilip kendi işle-
rimle meşgul olayım, şahsi işlerime öncelik vereyim.” demek kulluk ve gayret adına önce duraklamayı sonra da -Allah korusun- gerilemeyi netice verecek bir düşüncedir ve Hakk'ın razı olmadığı bir yoldur. Bundandır ki Ebû Eyyûb el-Ensârî hazretleri seksen küsur yaşında Müslüman ordularıyla İstanbul önlerine kadar gelmiş ve şahadeti bu topraklarda yudumlamıştır. O mübarek zat “Ben yaşlandı-
m artık başkaları i'lâ-yı kelimetullah yolunda gayret et-
sin.” demeyerek arkadan gelenlere hüsnümisal olmuştur.

Rabbim, hepimize bu şuur ve idraki nasip etsin inşallah...

Ölüm Gelip Çatmadan...

İnsan mala aşırı düşkün bir varlıktır.⁴⁶ Bu imtihanda nef-
sini iyi terbiye edemeyen, güçlü bir imana ve iradeye sahip olmayanlar, dünyevî servetlerin kalıcı olduğunu zannede-
rek aldanabilirler. Ki maalesef pek çoğu da aldanmakta. Hâlbuki bu dünyada elde edilen her türlü mal ve servet
yine bu dünyada kalacaktır. Yunus Emre'nin dediği gibi
hepimiz “Ana rahminden geldik pazara/Bir kefen alıp dö-
neceğiz mezara” Bu büyük gerçek bizi beklerken insanın
malım malım diye üzerine titrediği ve varlığıyla övündüğü
şeylerden, yiyip tükettiği, giyip eskittiği elbiselerden başka
nesi vardır ve onun bu dünyada Allah rızası için sadaka
olarak verdiği, ahirette de sevabını umduğu harcamaların-
dan başka hangi şey kendisine menfaat sağlayabilir ki?

⁴⁶ Âdiyât Sûresi, 100/8

Evet, âkil bir insanın yapacağı iş malını ebediyet yolunda sarf etmek arkada muhtaç eş, çoluk-çocuk ve akraba bırakmadan servetini en güzel şekilde değerlendirmektir. Unutmayalım her fani gibi bizim de hayatımız belli bir süreyle sınırlıdır. O vakit tamam olunca herkes gibi biz de Allah'ın huzuruna yürüyeceğiz. Dolayısıyla ne yapıp edip mahşer meydanına hazırlıklı gitmeli, bu uzun yolculukta işimize yarayacak salih amelleri yanımızda götürüp ahiret yurdunda kurtuluşa ermeyi hedeflemeliyiz. Cenâb-ı Hak henüz o gün gelmeden bizleri uyarmak için mukaddes kitabında mealen şöyle buyurur ve bir an önce ibret almamızı salık verir: “Sizden birinize ölüm gelip çatmadan önce, size nasib ettiğimiz imkânlardan Allah yolunda harcayın! Ölüm gelip çatınca: “Ya Rabbî, az mühlet ver bana, bak nasıl hayırlar yapacağım, tam takvâ ehlinden olacağım!” diyecek olsa da Allah, vadesi gelen hiçbir kimsenin ecelini ertelemez. Allah yaptığınız her şeyden haberdardır.”⁴⁷

Abdullah İbn Şihhîr (radiyallahu anh) Efendimiz'in huzuruna girmişti. Allah Resûlü “Dünyalıklarla böbürlenmek, oyaladı sizleri. Tâ boylayınca kadar kabirleri! Hayır (geçici dünya zevklerine bağlanmak doğru değil, sakının bundan) ileride bileceksiniz! Evet, evet! İleride bileceksiniz! Sakının bundan! Eğer kesin bir tarzda (ilmelyakin) bilseydiniz böyle yapmazdınız. Siz Cehennem'i göreceksiniz. Evet, evet onu mutlaka gözlerinizle göreceksiniz! Sonra o gün nimetlerden hesaba çekileceksiniz!”⁴⁸ âyetlerini okuyordu. Bitirdikten sonra Hz.

⁴⁷ Münafıkûn Sûresi, 63/10-11

⁴⁸ Tekâsür Sûresi, 102/1-8

Zübeyr (radiyallahu anh) bu sûre ile ilgili olarak Hz. Peygambere: “Bize hangi nimetler sorulacak: Bütün yiyeceğimiz iki kara şeyden (hurma ve sudan) ibaret. Kılıçlarımız ise

Abdullah'a şöyle dedi Efendimiz: “Âdemoğlu, malım malım deyip duruyor. Hâlbuki ey insanoğlu! Yiyip tükettiğin, giyip eskittiğin veya sadaka olarak verip sevap kazanmak üzere önden gönderdiğinden başka malın mı var ki?”⁴⁹

Mal, tasadduk edilerek bir anlamda ebedileşmiş olur. “Sizin elinizdekiler tükenir, ama Allah'ın elinde olanlar bakidir.”⁵⁰ buyuruyor Hazreti Mâlikü'l-Mülk bu hakikati bize talim ederken.

Hem insanın cimrilik yapıp elinde tuttuğu mal hakikatte azdır ve geçici bir eğlencedir. O, Allah adına harcanınca çoğalır. “Dünya zevki pek azdır, âhiret ise günahlardan sakınanlar için sırf hayırdır ve size kıl kadar olsun haksızlık yapılmaz.”⁵¹

Rıza-yı ilâhiye nail olma yolunda infak edilen mal veya imkânlar, ebedî saadetin sermayesidirler. Hazreti Mevlâna, bu saadete ulaşmak isteyenlere şöyle nasihat eder: “Bu dünyada yediğin ve içtiğinden bir miktarını hayrın için azalt ki ileride Kevser havuzunu bulasın. Vefa toprağına bir yudumcuk döken kişiden, devlet avı nasıl kaçabilir?”

İslâm âlimlerinden Mücahid der ki: “İnsan Hak rızası istikametinde dağ kadar malını infak etse hiçbir zaman pişman olmaz.”

İbrahim İbn Beşşâr, İbrahim İbn Ethem ile olan bir hatırasını şöyle nakleder: “Kendisiyle birlikte Trablus şehrinde idim. Yanımızda yiyecek olarak iki parça ekmekten başka

---

her zaman yanımızda (sürekli tehlike içindeyiz) diye sorunca O: “Haberiniz olsun ki ileride, nail olacağınız birçok nimetler olacaktır.” buyurdu.

⁴⁹ Müslim, *Zühd* 3-4

⁵⁰ Nahl Sûresi, 16/96

⁵¹ Nisâ Sûresi, 4/77

hiçbir şey yoktu. Karşımıza çıkan bir dilenci yalvara yakara bizden ekmek isteyince İbrahim İbn Ethem bana onları dilenciye vermeme söyledi. Ben bir müddet duymazlıktan geldim. Bunun üzerine bana ‘Senin neyin var? Neden adama istediği şeyi vermiyorsun?’ diye çıktı. Bunun üzerine ben de iki ekmekten ibaret olan sermayemizi o dilenciye verdim. Çok şaşırmıştım ve onun ne yapmak istediğini anlamaya çalışıyordum. Az sonra bana dönerek dedi ki ‘Ya Ebâ İshak! Sen yarın şimdiye kadar hiç görmediğin şiddetli bir günle karşılaşacaksın. Bil ki o gün önceden göndermiş olduğun şeyleri hazır bulacak dünyada iken yiyip tükettiğin şeyleri ise arkada bırakacaksın. Binaenaleyh yarınki mahşer gününe çok iyi hazırlan. Zira ölümün seni nerde ve ne zaman yakalayacağını bilemezsin.’ Bu sözlerden sonra gözlerim doldu ve ağlamaya başladım. Tesirli nasihati ile dünyayı gözümde değersiz bir meta haline getirmişti.”⁵²

Keşke bizim de İbrahim İbn Ethemler gibi hayırhah dostlarımız olsa. Dünyaya doğru meylettiğimiz zaman bizleri ahirete doğru çevirseler. Hikmetli ve ibretli nasihatleri ile ebedi hayatı kazanma yolunda bizlere yardımcı olsalar.

Allah’ım! Kerem ve lütfundan bizlere de böyle sadık dostlar nasip et ve bizleri İbrahim İbn Beşşâr gibi ibret alabilen, hayatına çeki düzen verebilen kullarından eyle...

Sofranızı Herkese Açın

Eli açık olmak ve misafir ağırlamak, sofralarımızı tanıdık, tanımadık kimselere açmak İslâm’ın en faziletli kabul ettiği amellerden birisidir. Zira Allah Resûlü’ne gelip “Müs-

⁵² Mustafa İbrahim Hakkı, *Reddu’l-belâ bi’s-sadaka*, [Neşr: saaid.net]

lümanın hangi ameli daha hayırlıdır?” diye soru soran bir şahsa Efendimiz “Tanıdık tanımadık herkese yemek yedirmen ve selâm vermendir.”⁵³ şeklinde cevap vermiştir.

İnsanlar, genellikle yakınlarına, sevdiklerine ya da iltifat ve iyiliğe layık gördüklerine ikramda bulunur ve onlara selâm verirler. Oysa her hâlükârda kimseyi küçümsemeden herkese aynı davranabilmek kâmil mümin olmanın gereklerinden biridir. Bazı kibirli insanlar Allah’ın selamını bile birilerinden esirger ve onları selâm vermeye lâayık görmezler. Bu asla doğru bir davranış değildir. Aynı yanlış maalesef ikramlarda, davetlerde de ortaya çıkmaktadır. Hâlbuki İslâmiyet yemek yedirmekte ve selâm vermekte böyle bir ayırma gitmeden eşit davranmayı tavsiye etmektedir.

Dinimizde fakirleri ve açları doyurma mevzuu âyet-i kerimelerde ve hadislerde dile getirilmiş; zekât, sadaka, kefarete ve fidye gibi meselelerde fakirlerin doyurulması konusu, sınırları çizilerek genişçe ele alınmıştır. Peygamber Efendimiz sofraları insanlara açma mevzuunda zengin-fakir, mümin-müşrik ayrımı yapmamış; mutlak anlamda yemek yedirmeyi tavsiye etmiştir. Bu açıdan, öncelikle Müslümanlara olmak üzere, Hıristiyan, Yahudi, Budist ya da kim olursa olsun gayrimüslimlere bile ikramda bulunmak sofralarımızda onlara yer vermek yukarıdaki mezkûr hadisin muhtevasına dâhildir.

Yemek yedirme tavsiye veya emrini çok geniş anlamda değerlendirmemiz gerekmektedir. Allah rızası için yemek yedirmek salih bir ameldir ve her ikramın bir sevabı vardır; fakat soframıza oturan insana göre o sevabın artması da

⁵³ Buhârî, *İmân* 6, 20; *İsti’zân* 9, 19; Müslim, *İmân* 63

söz konusudur. Hak dostlarından ve Allah'ın sevgili kullarından birine yedirdiğimiz yemek, Allah nezdinde öyle büyüktür ki, onun bizim için yedi veren, hatta yetmiş veren başak gibi olması ve evimizi bereketle doldurması kuvvetle muhtemeldir. “Her geceyi Kadir, kapına gelen her insanı da Hızır bil!” denir. Tanısan da tanımasan da kapını çalan herkesi Hızır gibi kabul etme, güler yüzle karşılama ve ona ikramda bulunma yemek yedirmenin hakkını verme demektir. İşte, Peygamber Efendimiz'in “yemek yedin” sözü bu genişlikte yorumlanmalıdır.

Ayrıca müminlerin en bariz vasıflarından biri de karşılık beklemeden yedirip içirmek ve insanlara ikramda bulunmaktır. Onlar muhtaçların ihtiyaçlarını gidermek ve Allah'ın lütfettiklerinden infakta bulunmakla rıza-yı ilahiye tahsile çalışırlar. Müminler ikramın keyfiyetine değil, onu ortaya koydukları andaki niyetlerine önem verirler. “Yarım hurmayla bile olsa kendinizi ateşten koruyun” ve “Ey Müslüman kadınlar, bir koyun paçası da olsa hayır hesabına hiçbir iyiliği küçük görmeyin.” buyuran İnsanlığın İftihar Tablosu'nun (sallallahu aleyhi ve sellem) irşadına kulak verir; ellerinde ne varsa, güçleri yettiğince yedirir içirirler. Ayrıca, Hazreti Hatice, Hazreti Ebû Bekir ve Hazreti Osman gibi sahabe efendilerimizin, insanları dine davet için düzenledikleri ziyafet sofralarında ya da fakirlere-muhtaçlara yardım yolunda servetlerini tükettiklerini (değerlendirdiklerini demek daha doğru olsa gerek) hatırdan çıkarmaz ve onlara benzemeye gayret ederler. Dolayısıyla herhangi bir zamanda veya Ramazan ayı gibi belli mevsimlerde sofralarını öğrencilere, fakirlere, tanıdık tanımadık toplumun her

kesiminden insanlara açmamız Allah Resûlü'nün önemli bir sünnetini ihya anlamı taşımaktadır ve evimizi bereketlendirecek güzel davranışlardır.

Bu noktada bilhassa Ramazan aylarında geleneksel hâle gelen Ramazan çadırlarını da zikretmek gerekir. Bu ay içerisinde belli yerlere ve belli semtlere kurulan iftar çadırlarında binlerce insan oruç açmakta, evinde sofrasına koyacak bir şeyler bulamayan pek çok insan da karnını doyurmaktadır. Varlıklı insanların çadırlar dolusu tanımadıkları insanların karnını doyurması ne hoş bir davranıştır. İnanıyoruz ki böylesi güzelliklere sadece yeryüzündekiler değil semadaki varlıklar bile alkış tutarlar.

Büyüklerimiz “Salih ameller içinde iki şey vardır ki en faziletli ve en muteber amel olarak kabul edilirler: Biri; tok bir midenin oruçla aç kalması diğeri de aç bir midenin yemekle doldurulmasıdır. Bu amellerin ikisi de Cehennem azabına karşı sütte ve perde olurlar.” ve “Cenâb-ı Hak şöyle buyurur: Benim rızam fakir ve miskinlerin rızasında saklıdır. Siz onların karınlarını doyurun ben de mizanda sizin kefenizi ecir ve sevapla doldurayım.” hikmetli sözlerini aktarırlar bizlere.

Hz. Ömer'in oğlu Abdullah (radiyallahu anhumâ), sofrasında fakir fukara görmezse yemeğe oturmazdı. Öğle ve akşam yemeklerine yetimleri çağırır, onlarla birlikte yerdi. Yine bir gün yemek için sofraya oturmuştu. Bir yetime haber salıp yemeğe davet etmek istedi ancak onu bulamadılar. Yemeği bitirdiği sırada mezkûr kişi çıkageldi. Abdullah b. Ömer, elinde kalan şerbeti ona ikram etti ve “Bunu al, çok hoşuna gideceğinden eminim.” dedi. O da aldı ve içti.

Yine İbn Ömer'in hanımına çevresindekiler “Eşine iyi

bakmıyorsunuz!” diyerek sitem ediyorlar ve “Bu yaşlı adama iyi baksan olmaz mı?” diyerek onu eleştiriyorlardı. Hanımı, “Ne yapabilirim ki, ne zaman yemeği hazırlasam mutlaka başkalarını da davet ediyor!” diyerek Hz. Abdullah’tan yakındı. Çevredekilerin bu sitemlerinden sonra, İbn Ömer’in hanımı, beyi mescitten çıktığı zaman, yolda oturup bekleyen fakirlere yemek göndermeye ve onları doyurmaya başladı. Onlara “İbn Ömer sizi davet ederse sakın gelmeyin.” diye tembihliyordu. Hz. Abdullah (radıyallahu anh) mescitten eve gelince “Filân ve falan kişileri yemeğe çağırın!” diye seslendi. Ancak, bu kişiler önceden gelmeyin ikazını aldıklarından dolayı gelmediler. Abdullah ibn Ömer de bunun üzerine: “Bu akşam yemek yememi istemiyorsunuz herhalde.” deyip sofradan aç bir şekilde kalktı.

Medine-i Tayyibe’ye gelen konukların ağırlanması da Allah Resûlü’nün yerleştiği güzel bir âdetti. Efendimiz cemaate namaz kıldırdıktan sonra döner: “Herkes evine ağırlayabileceği kadar misafir alsın!” derdi. Sahabe Efendilerimiz de, imkânları ölçüsünde bir, iki veya üç kişi alır, evlerine götürürlerdi. Şayet misafir edilmedik kimse kalırsa, onları da Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) kendisi misafir ederdi.

Yine böyle bir gün Resûl-i Ekrem Efendimiz arkadaşlarından, mescitte ikamet eden ve sabah akşam Rablerinin rızasını avlamak için gayret eden Suffe ashâbından ağırlayabilecekleri kadarını evlerine misafir etmelerini istedi. Onlar da birer ikişer kişi alıp evlerine götürdüler. Ancak geriye beş kişi kalmıştı. Allah Resûlü o beş kişiye, “Haydi, bu yurun!” dedi ve onları Hazreti Âişe’nin hanesinde misafir etti. Efendimiz “Yâ Âişe! Bizlere yiyecek bir şeyler hazırla.”

dedi eşine. Âişe Validemiz, misafirlerine undan ve etten yapılmış bir çeşit yemek getirdi. Onu yemelerinden sonra da hurmadan yapılmış bir tatlı ikram etti; onu da afiyetle yediler. Ardında da süt içtiler.

Daha sonra misafirler izin alıp mescide gittiler ve orada istirahata çekildiler. İçlerinde Tuhfe İbn Kays isimli şahıs yüzükoyun yatmıştı. Tuhfe bir ara, birinin gelip ayağıyla kendisini dürterek, “Bu şekilde yatmak Allah’ın gazabını celbeder.” dediğini duydu. Geri dönüp baktığında karşısında duran kişinin Allah Resûlü olduğunu fark etti.

Vâsile b. el-Eska’ (radıyallahu anh) da başından geçen şu hadiseyi aktarıyor bizlere: Suffe ashâbı arasında kalırken, Ramazan ayı girdi ve oruç tutmaya başladık. İftar vakti, her birimizi, Akabe veya Rıdvan Biati’na katılan sahabilerden biri yemek için evine götürüyordu. Bir akşam, iftar vakti gelip geçtiği halde kimse bizi yemeğe götürmedi. O gece, hiçbir şey yemeden aç olarak sabahladık. Ertesi gün iftar vakti gelmişti ama bizi yine hiç kimse davet etmedi. Bunun üzerine biz Allah Resûlü’ne gittik ve durumumuzu ona arz ettik. Hanımlarına, yanlarında yiyecek bulunup bulunmadığını öğrenmek için haber gönderdi. Hepsi de yanlarında yiyecek bir şey bulunmadığını söylediler. Bunun üzerine, Efendimiz herkesin toplanmasını istedi ve şöyle dua etti: “Allah’ım, senin lütuf ve rahmetinden istiyorum. Lütuf ve rahmetinden vermek senin elindedir. Senden başkası ona sahip değildir ve sahip olamaz.”

Allah Resûlü duayı henüz bitirmişti ki, kızartılmış bir kuzu ve somun eklemek getiren birisi girmek için izin istedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), yemeğin önümüze konul-

masını istedi ve doyuncaya kadar yedik. Efendimiz, yemekten sonra şöyle buyurdu: “Biz, Allah’ın rahmet ve lütfundan istedik. İşte; bu gördüğünüz O’nun lütfudur. Rahmetini ise, bizim için ahirete saklamıştır.”

Rabbim “Hayır! (Siz Allah’tan hep ikramı devam ettirmesini istersiniz ama,) yetime değer vermezsiniz! Muhtaçları doyurmaya teşvik etmezsiniz.”⁵⁴ itabına maruz kalmaktan hepimizi muhafaza buyursun... (Âmin)

Dünyadan Göçüp Giden Yakınlarınıza Hediyeler Gönderin

Her kul dünyada sayılı nefeslerini tükettikten sonra bu diyardan göçüp berzah âleminin kabir menzilinde İsrail’in (aleyhisselâm) Sûr sesini beklemek üzere ayrılır. Ölüm şerbeti içilmişse gayri hayır ve şer kapıları kapanmıştır. Ancak bu hakikatin bazı istisnaları olduğunu da unutmamak gerekir. Mesela hayatta iken sadaka-i câriye kabul edilebilecek hizmetler ortaya koyan insanların vefatlarından sonra da bu hizmetleri vesilesiyle amel defterine sevap yazılmaya devam edilir. Diğer taraftan şahs-ı manevî olarak nitelendirilebilecek bir cemaatin, gönüllüler hareketinin aktif, samimi, diğergâm ve hâlis bir ferdi olarak hizmet ederken öbür dünyaya göçen insanların da amel defterleri açık tutulmaya ve sevapları işlenmeye devam eder. Üstad Bediüzzaman Hazretleri vefat eden talebesi Hafız Ali (rahmetullahi aleyh) için “Şer cihetinde vefat etti ama hayır cihetinde hayatta olan kardeşlerinin salih amellerinden istifade edecektir.” kaydını koymaktadır.

Meseleye şer işleme açısından baktığımızda da kötü bir çı-

⁵⁴ Fecr Sûresi, 17-18

ğır açıp insanları kötülüğe çağırın, alıştıran ve şer yolunda örnek olan insanların ölüp gitseler de amel defterlerinin bu yönleri itibarıyla kapanmadığını görürüz. Mesela Hz. Âdem'in oğlu olan Kâbil'in yeryüzünde ilk kan döken katil olması ve bu kötü fiilin ilk mümessili olarak tarihe geçmesi onu haksız yere işlenen her cinayetten sorumlu ve ortak hale getirecektir.

Evet, insan öldükten sonra her ne kadar mutlak anlamda hayır ve şer yönüyle ölmüş kabul edilse bile bazı hususi durumlarda amel defterine sevap yazılması söz konusu olabilir. Bunu sağlayan amellerden birisi de sadakadır.

Âişe annemizin rivayetine göre, Peygamber Efendimiz'e (sallallahu aleyhi ve sellem) bir adam: "Annem aniden vefat etti. Şayet yaşasaydı, sadaka verilmesini vasiyet ederdin diye umuyordum. Şimdi ben onun adına tasaddukta bulunsam, sevabı kendisine ulaşır mı diye sorunca, Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem): "Evet" cevabını vermiştir.⁵⁵

Görülüyor ki bu dünyadan göçüp gitmiş sevdiğimizimize, akrabalarımıza iyilik yapma, onlara arkadan hediyeler gönderme, onların adına hayır yapma, infakta bulunma, yurt, okul, cami vb. kabilinden bir şeyler inşa etme imkânımız var. Yapacağımız bu iyilikler vesilesiyle inşallah onlar bu hayırlardan istifade edeceklerdir.

İnfak, Sadece Maddî İmkânlardan Fedakârlık Yapmak Değildir

İnfak etmek denilince bizde çağrışım yapan ilk husus maddî olarak fedakârlıkta bulunmak, malımızdan varlığımızdan tasaddukta bulunmaktır. Ancak şunu unutmamak

⁵⁵ Buhârî, *Cenâiz* 95, *Vesâyâ* 19; Müslim, *Zekât* 51

gerekir ki infak, sadece mala veya zenginliğe mahsus bir şey değildir. Hakikatte infak kulun sahip olduğu nimet ve kabiliyetleri Allah yolunda harcaması, Hakk'ın rızasını elde edebilmek için bezletmesidir.

Kur'ân-ı Kerim'in hemen başında Bakara Sûresinin üçüncü âyetinde Cenâb-ı Hak, Kur'ân'ı bir hidayet kaynağı olarak gören müttakilerin vasıflarını sayarken a) Gaybe iman etmelerini, b) Namazı ikame etmelerini, c) Allah'ın kendilerine rızık olarak bahşettiği her şeyden Allah yolunda infak etmelerini zikreder. Ayrıca Leyl Sûresi beşinci âyetinde de "Kim (Allah'ın kendisine verdiği şeylerden O'nun yolunda ve muhtaçlar için) harcarsa.." diyerek bu hakikati bize talim eder.

Bu âyet-i kerimelerden anlaşılan odur ki Cenâb-ı Hak bize lütfettiği nimetlerin kendi cinsinden şükrünü beklemektedir. Evet, infak, sadece mala ve paraya münhasır değildir; ilim, fikir, kuvvet, kabiliyet gibi şeylerden de muhtaç olanlara infakta bulunmak gerekmektedir. Bu nükteye bağlı olarak meseleyi ele alırsak; Mevlâ-yı Müteâl bize hangi lütuflarda bulunmuşsa, onların hepsini insanlığın istifadesine sunmak üzerimize bir vazifedir; ilim vermişse ilimden, mal vermişse maldan veya üstün bir zekâ vermişse de ondan diğer insanları faydalandırmak Allah yolunda infakta bulunmak demektir. Kalemî olan kalemîni Allah için kullanmakla, konuşma kabiliyeti olan diliyle Allah'a tercüman olmakla, ilmi olan onu başkalarına öğretmekle kısacası Allah her kime ne kabiliyet vermişse onu rıza-yı ilahi yolunda kullanmaktır infak. Onu bu geniş manasıyla anladığımız ve uyguladığımız takdirde ferdî ve ictimâî pek çok güzelliklerin

kapısını aralamış olacak ve üzerimizdeki nimetlerin şükür-nü eda etme yoluna girmiş sayılacağız inşaallah...

Diyebiliriz ki; herkes sahip bulunduğu imkânlarla Allah yolunda seferber olmakla mükelleftir. Birinin atı vardır; o atını alıp gider ve kervana katılır; bir diğzerinin atı da yoktur, arabası da, o da o haliyle orduya katılır; bir başkasının atı hatta atları yanında, birçok askerî teçhizatı vardır, o da onları alır askere gider ve hep birlikte, Allah yolunda mücadele ederler. İşte bütün bunlar belki de Cenâb-ı Hakk indinde atbaşı sayılabilir ve hepsi de aynı sevabı alır. Çünkü bunların hepsi sahip oldukları bütün imkânlarıyla seferber olmuşlardır.⁵⁶

İyilik Yap Denize At, Balık Bilmezse Hâlık Bilir

Ebû Hureyre (radiyallahu anh) naklediyor: “Vaktiyle (İsrailoğullarından) bir adam ‘Bu gece kesinlikle bir fakire tasaddukta bulunacağım (ahdim olsun), diye nezretti. Hava kararınca vermeyi düşündüğü sadakayı yanına alarak evinden çıktı ve onu kime verdiğini bilmeden bir şahsın eline tutuşturdu. Sabahleyin ahâli, ‘Allah! Allah! Dün gece bir hırsıza sadaka verilmiş!’ diye aralarında konuştular. Bilmeden bir hırsıza sadaka verdiğini öğrenen şahıs: ‘Allahım, (Ben bir fakire niyetlenmişken Sen onu bir hırsıza nasip ettin. Sen her şeyi daha iyi bilirsin) Sana hamdolsun! Ben gerçekten muhtaç birini bulup tekrar sadaka vereceğim.’ diye içinden geçirdi. Gece olunca tasadduk edeceği miktarı alarak evinden çıktı ve bu sefer onu bir hayat kadınına verdi. Ertesi gün halk: ‘Çok garip, dün gece bir fâhişeye

⁵⁶ M. Fethullah Gülen, Pirizma -1, Malî ve bedenî ibadetler hakkında bilgi verir misiniz? sorusuna verilen cevap.

sadaka verilmiş!’ diye konuştular. O şahıs: ‘Allah’ım! Bir âşüfteye sadaka verdiğim için Sana hamdolsun. Ama ben muhtaç birini bulana kadar sadaka vereceğim.’ dedi. O gece yine sadakasını alıp evinden çıktı ve bu sefer de onu bir zenginine eline tutuşturdu. Ertesi gün mahalle sakinleri: ‘Duydunuz mu, dün gece bir zengine sadaka verilmiş!’ diye söylendiler. Bunu duyan o şahıs dedi ki: ‘Allah’ım! Hırsıza, fahişeye ve zengine tasadduk etmemi murad ettiğin için Sana hamdolsun!’ (Bir türlü istediği insana sadaka vermeye muvaffak olamayan ve buna da üzülen o şahsa) Nihayet rüyasında şöyle denilir: ‘Kim bilir bir hırsıza verdiğin sadaka, onu çalıp çırpırmaktan döndürüp dürüst bir insan olmasına vesile olacak. Bir hayat kadınına tasadduk ettiğin şey, onu fuhuş yolundan çevirip afife bir hanım yapacak. Ve varlıklı bir insana uzattığın sadaka da onun bu davranıştan ibret alıp Allah’ın kendisine takdir ettiği kazançlardan muhtaçlara vermesine sebep olacaktır.’⁵⁷

Görülüyor ki Allah adına hareket edilip rıza-yı ilahi yö-rüngeli infak edilince Allah, o gayreti boşa çıkarmıyor ve hüsn-ü âkıbetle neticelendiriyor. İnşaallah o sadakalar muhakkak sahibini bulacak ve sahibi adına nice hayırlara vesile olacaktır...

Sadakalarla Dezenfekte Edilen Kusurlar ve Hatalar

Günahlar insanın uhrevi hayatını hedef alan irili ufaklı tehditler; Allah’ın rızası ve Cennet’e doğru giden yolda karşımıza çıkan tuzaklar ve engellerdir. Bu engel ve tuzaklardan

⁵⁷ Buhârî, *Zekât* 14; Müslim, *Zekât* 78

kurtulmanın birinci yolu istiğfar ikincisi de sadaka vermektir. İşlenen her bir günahın ardından hemen istiğfar etmeli ve günahın yer açtığı boşluğu vereceğimiz sadaka veya yapacağımız iyiliklerle doldurmalıyız. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem): “Nerede olursan ol, Allah’tan kork. Kötülük işlersen hemen arkasından bir iyilik yap ki, o kötülüğü silip süpürsün. İnsanlarla güzel geçin.”⁵⁸ buyurmuş ve günahların manevî atmosferimizde açtığı yırtıkları sadaka ve iyiliklerle tamir etmemiz gerektiğini bizlere talim etmiştir.

Sadaka Katıştırılmış Alışverişler

Şartlarına riayet edildikten ve meşru alanda yapıldıktan sonra ticaret önemli bir helal kazanç vesilesidir. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) de ticaretle meşgul olmuş, risalet öncesi dönemde bilhassa Hz. Hatice’nin mallarını satarak ticarî dünyanın içinde yer almıştır. Gerek ticari ilişkilerinde gerekse diğer sosyal ilişkilerinde doğru ve güvenilir bir insan olduğundan yaşadığı toplum tarafından kendisine “el-Emîn” yani “Güvenilir insan” payesi verilmiş ve insanların zihninde doğruluğu, dürüstlüğü ve güvenilirliği ile maruf ve meşhur olmuştur.

Ticaret, öteden beri insanların geçimlerini sağladıkları, varlıklarını değerlendirdikleri bir sahadır. Ancak şu da bir gerçektir ki ticari hayat, üzerinde yürünülen buzlu bir zemine benzer. Her ân sürçme, hata yapabilme, bilerek veya bilmeyerek kul hakkını gasp etme gibi riskleri de taşımaktadır. Dünyalık şeylerin peşinde koştururken şeytanın araya girip insanları saptırması, daha fazla kazanma veya

⁵⁸ Tirmizî, *Birr* 55

kaybetmeme uğruna onları değişik hilekârlıklara yönlendirmesi her zaman muhtemeldir. Zira hadis-i şerifte çarşı-pazar ve alışveriş mekânlarının yoğun olduğu yerler şeytanın savaş alanı ve bayrağını diktiği yerler olarak zikredilir.⁵⁹ Zikrettiğimiz bu bilgilerin neticesinde ticaretin, alışverişin mahzurlu olduğu veya haram olduğu sakın akla gelmesin. Fakat dikkat çekilen önemli bir nokta var ki o da dünyalık mevzuların konuşulduğu, dünyevi şeylerin pazarlandığı mekânların şeytanın ilgi gösterdiği yerler olduğu ve buralarda bulunan insanların daha dikkatli olması gerektiğidir. Dolayısıyla her Müslüman tüccar çarşı-pazarda şeytanların varlığını unutmamalı, onların tuzağına düşmemeye dikkat etmeli, kendisini aldatmalarına hiçbir şekilde fırsat vermemeli, bedeni çarşı-pazarda iken gönlü Hak'la beraber olmalıdır. İyi bir mümin her hâlükârda sağlam bir ticaret ahlâkına sahip olmalı, bilerek ve şuurlu olarak kesinlikle kimseyi aldatmamalıdır. Ancak özellikle günümüzde her şeyde olduğu gibi ticaret hayatında da müthiş derecede bir hareketlilik söz konusudur. Ticari hayat ülke sınırlarını aşmış dünya çapında bir genişliğe uzanmıştır. Bu noktada hızlı akan bu sürecin içinde her ne kadar arzu edilmese de bilmeden birtakım yanlışlıklar, hak yemeler vs. mevzu bahis olabilir. İmanlı tüccarlara bu noktada Allah Resûlü bir yol göstermekte ve onlara şu tavsiyede bulunmaktadır: “Ey tüccarlar, ey iş adamları! Şeytan alışverişte hazır bulunur. Ticaretinize yalan ve yemin katıştırabilir. Alışveriş yaparken, ticaretle meşgul olurken sadaka verin ki muhtemel hatalarınızın kirini, pasını temizlesin. Sizleri muhtemel şai-belerden ve şüphelerden kurtarsın. Böylece hem işlerinizi

⁵⁹ Müslim, *Fezâilü's-sahâbe* 100

bereketlendirmiş hem de farkında olmadan yaptığınız hatalara kefaret olmak üzere bağışta bulunmuş olursunuz.”⁶⁰

Tüccarın ve infak ehlinin önde gelen simalarından ve saadet asrının güzide civanmertlerinden biri olan Hz. Osman İbn Affan diyor ki: “Cenâb-ı Hak’la sadaka vermek, infak etmek suretiyle ticaret yapın. Bu alışverişten kazançlı çıkan kesinlikle siz olacaksınız.”

İştigal sahası itibarıyla dünyeviliğin ağır bastığı ticari hayat içinde olan esnaf ve tüccarlar daha dikkatli davranmalı, Mutaffifin Sûresi’nde “Vay haline eksik ölçüp tartanların! Onlar ki satın alırken haklarını tam olarak alırlar. Fakat kendileri başkalarına satar, ölçüp tartarken eksik yapar, hile karıştırırlar. Sahi onlar, o en mühim günde, yani bütün insanların Rabbülâlemin’in divanında duracakları günde, diriltilip toplanacaklarını düşünmezler mi? Hayır! Hileye sapmayın, âhireti inkâr etmeyin! Doğrusu, yoldan sapan kâfirlerin hesap defterleri Siccîn’dedir.” âyetlerinde zemedilen insanlar gibi olmaktan şiddetle kaçınmalı ve ticari hayatlarını Allah yolunda harcadıkları sadakalarla temiz ve bereketli hale dönüştürmeye bakmalıdırlar.

Ne Büyük Bir Ticaret, Ne Kazançlı Bir Alışveriş

Herhangi bir tüccara gidip “Sana öyle bir kazanç vesilesi söyleyeceğim ki 1’e 700 alacaksın!” deseniz hiç durmaz hemen bütün sermayesini o bahsedilen işe yatırmak için talip olur. Aynı şekilde herhangi bir çiftçiye gidip “Sana öyle bir tohum vereceğim ki 1 ekecek ama 700 mahsul alacaksın.” deseniz şüphesiz o çiftçi de her şeyi göze alır

⁶⁰ Tirmizî, *Büyü* 4; Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 4/6

ve bahsedilen ürünün tohumunu elde edip ekmeye çalışır. Gayet tabii olarak hiç kimse karşısına çıkan böyle bir fırsatı kaçırmak istemez.

Biz insanlar birine borç veya işine yarayacak bir emanet versek onları geri isterken karşılığında bırakın ekstradan bir şey vermeyi bilakis teşekkür bekleriz. Fakat Allah Teâlâ bize benlik, vücut, hayat, mal, ilim, güzellik... Her şeyi vermiş ve geri isterken de O'nun yolunda kullanılmak şartıyla çok pahalıya satın alıyor.

Nasıl mı? Şu âyet-i kerimenin seslendirdiği hakikate kulak verelim: “Mallarını Allah yolunda harcayanların durumu, yedi başak verip her başağında yüz tane bulunan bir tanenin hâline benzer. Allah dilediğine kat kat fazlasını da verir. Allah'ın lütfu geniştir, ilmi her şeyi kaplar.”⁶¹

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) de bu âyetin verdiği müjdeye paralel olarak “Her kim Allah yolunda herhangi bir şeyi infak ederse bu iyiliğinin karşılığı yedi yüz katıyla yazılır.”⁶² der ve müminleri infak etmeye teşvik eder.

Şüphesiz Allah yolunda yapılan en küçük şey bile heba olmaz. Elimize bir buğday tanesi geçse önem vermez kurda kuşa yem olsun diye müsait bir yere koyarız. Hiçbirimiz o tek tanenin bir çuval buğday veya çok daha fazlasını geri verebileceğini düşünmeyiz. Cenâb-ı Hakk'ın rahmetine ve bereketine bakın ki kulun yaptığı en küçük bir ameli, en küçük bir fedakârlığı yedi yüz, hatta çok daha fazlasıyla çarpıyor. Onun öylesine engin bir keremi var ki kendi yolunda harcanan en küçük bir zekâtı, sadakayı, bağışı, him-

⁶¹ Bakara Sûresi, 2/261

⁶² Hâkim, *Müstedrek* 2/96; İbn Hibbân, *Sahih* 14/45

meti yedi yüz ve katlarıyla mükâfatlandırıyor ve bizlere az amel karşılığında çok şey elde etme imkânı sunuyor.

Zikrettiğimiz âyet iyilik adına hiçbir şeyi küçük görmeyi bize öğrettiği gibi yapılan en küçük yardımların, bir gönlü mutlu etmenin kullar bilip takdir etmese de Allah tarafından bilindiğini ve zamanı geldiğinde karşılığının verileceğini de müjdeliyor aynı zamanda.

İnsan infak ettiği şeylerin karşılığını, bereketini şüphesiz hem bu dünyada hem de ahirette Cenâb-ı Hakk'ın vaad ettiği gibi kesinlikle alacaktır. Zira O, verdiği sözden geri adım atmaz. Bu durumda iken bize düşen şey, Allah'ın bu muhtusunu çok iyi değerlendirmek; infak yolunda az-çok demeden vermeye çalışmaktır. Zira Cenâb-ı Hakk'ın rızasının şifresini çözen amelin ne olduğunu önceden kestirmek zordur. O'nun rızası istikametinde yapacağımız küçük bir yardım bize Cennet'in kapılarını aralayabilir. Binaenaleyh Allah adına yapılan en küçük şeyleri bile ahiretteki karşılıkları itibarıyla çok büyük görmeli ve yabana atmamalıyız.

Vaktiyle Medine'de ciddi bir kıtlık baş göstermişti. İnsanlar açlıktan ve yokluktan kırılıyordu. İşte o günlerde tellâllar şehre buğday, hurma, elbise gibi malzemelerle yüklü yedi yüz develik bir kervanın geldiğini duyurdular. Söz konusu ticaret kafilesi Hz. Abdurrahman İbn Avf'a aitti. Durumdan haberdar olan Medineli tüccarlar soluğu onun yanında aldılar. Hz. Abdurrahman'ın başında toplanıp getirdiği erzak ve mallara talip oldular. Getirmiş olduğu gıda ve eşyalara maliyetinin bir katı fiyat biçtiler. Abdurrahman İbn Avf hazretleri ne kadar harcamışsa onlar bir o kadar daha verecek-

lerdi. Abdurrahman (radiyallahu anh) onların bu teklifine şöyle karşılık verdi: “İyi güzel ama sizin verdiğiniz fiyattan daha fazla veren biri var.”

Tüccarlar bu cevaba şaşırarak beraber yeni bir teklif yaparak iki katı fiyat vermeyi taahhüt ettiler. Abdurrahman (radiyallahu anh) onlara yine aynı şekilde cevap verdi. Tüccarlar hiddetlenmekle beraber son tekliflerini yaptılar ve “Maliyetinin üç katını vereceğiz.” dediler. Hz. Abdurrahman onlara yine “Sizin verdiğiniz fiyattan daha fazla veren biri var.” şeklinde cevap verince onlar dayanamayıp şöyle dediler: “İşte bak hepimiz Medineli tüccarlar olarak buradayız. Bizden başka hiç kimse sana daha fazla fiyat veremez. Söyle kimmiş o zat biz de bilelim.”

Abdurrahman İbn Avf Hazretleri mütebessim bir çehreyle “Benim mallarımı alan zat fiyatını yedi kat göklerin ötesinden veriyor.” dedi ve ardından şu âyeti okudu: “Mallarını Allah yolunda harcayanların durumu, yedi başak verip her başağında yüz tane bulunan bir tanenin haline benzer. Allah dilediğine kat kat fazlasını da verir. Allah’ın lütfu geniştir, ilmi her şeyi kaplar.”

Peşinden de şöyle devam etti: “Sübhân Rabbim bana yedi yüz ve daha fazla vereceğini vaad etti. Ben de sizleri, Rabbimi ve bütün melâike-i kiramı şahit tutuyorum ki bütün bu getirdiğim malları Allah yolunda infak ediyorum. Bugün getirdiğim bu mallara ticari bir gaye ile ne bir dirhem ne de dinar bulaşacak ve karışacaktır.”

Abdurrahman İbn Avf’ın bu civanmertliğini gören tüccarlar hayretler içinde kaldılar ve dağılıp, gittiler. Aka-

binde Medine'nin fukarası gelip kafiledeki mallardan ihtiyaçlarını gidermeye başladı. Hz. Abdurrahman o günü fakirleri sevindirmenin hazzı ve yapmış olduğu bağışın mükâfatının Allah tarafından takdir edileceği beklentisiyle hayatının en mutlu günlerinden biri olarak amel defterine kaydetmişti.

Bu konuda bir başka örneği de Hazreti Enes (radiyallahu anh) anlatıyor: Bir adam, Allah Resûlü'ne geldi ve "Yâ Resûlallah! Filân adamın bir hurma ağacı var. Kendime bir ev yapmak istiyorum. Sahibine söyleseniz de evin inşasında onu kullansam." dedi. Allah Resûlü o şahsa, "Cennet'teki bir hurma ağacına mukabil bu kardeşine istediği hurma ağacını hibe et." buyurdu. Ancak, mal sahibi vermek istemedi. Ebu'd-Dahdâh geldi ve mal sahibine, "O ağacı, evime karşılık bana sat!" dedi. Bahçe sahibi bu teklifi kabul etti. Ebu'd-Dahdâh Peygamberimize gelerek: "Yâ Resûlallah, o hurma ağacını evime karşılık olarak satın aldım. Şimdi, onu muhtaç durumdaki kardeşime vermen için sana teslim ediyorum." dedi. Efendimiz Ebu'd-Dahdâh'ın bu civanmertliği karşısında "Onun için Cennet'te ne salkım salkım hurmalar var!" buyurdu ve bu cümleyi birkaç kez tekrar etti.

Ebu'd-Dahdâh, bütün bu yaşananlardan sonra hanımının yanına geldi ve dedi ki: "Ey Ümmü'd-Dahdâh! Evden çıkıyoruz, çünkü ben bu evi Cennet'teki bir hurma ağacı karşılığında sattım." dedi. Hanımı da eşinin yaptığı davranışı takdir ederek "Kazançlı bir alışveriş bu gerçekten." dedi ve yapılan bu yardım ve infaktan duyduğu memnuniyeti ifade etmiş oldu.⁶³

⁶³ Hâkim, *Müstedrek* 2/24

Borçluya Kolaylık Sağlamak Allah'ın Rahmetine Vesiledir

Zen merde, civan pîre, keman tîrine muhtaç;

Ebnâ-i beşer hâsılı birbirine muhtaç.

mısralarında ifade edildiği gibi insanlar birbirine muhtaçtır ve bu yüzden âdemoğlu tek başına yaşayamaz. Birtakım ihtiyaçlarını karşılayabilmek için her hâlûkârda diğer insanlarla irtibata geçme, onlardan bir şeyler alıp, bir şeyler vermek zorundadır. Yani o, yaratılış olarak toplumla birlikte yaşamaya, hayatını cemaat hâlinde sürdürmeye programlanmıştır. Bu açıdan her bir insan ihtiyaçlarını karşılamada veya yeni yeni projeler gerçekleştirmede başkalarının maddî-manevî yardımına ve desteğine ihtiyaç duyar. Bu şekilde insanlar birbirine yardımcı olarak sosyal dokuyu muhafaza eder, kara günleri çabuk atlattırma veya mutlu günlerin hayalini kurmada birbirlerine destekçi olurlar. Sözün özü her insan başkalarına muhtaçtır ve ihtiyacını karşılamak için onlardan borç alır sonra da işini gördükten sonra söz verdiği üzere borcunu bir şekilde geriye iade eder.

İslâm fıkhında ve ahlâkında 'karz-ı hasen' denilen borç verme pratiği gayet dinamik bir yardım sistemidir. Bu yolla hem devlet hem fertler başkalarının önünü açar, onların problemlerini çözer ve onlara yeni iş sahaları açarlar. Ancak sonuçta o da bir borçtur ve geriye ödenmesi gerekir.

Mesele teorik olarak böyle açıklansa da günlük hayatta çoğu zaman insanlar borçlarını ve sorumluluklarını ödemediği sıkıntılar yaşarlar. Beklenmedik gelişmelerden ötürü

borçlarını, taahhütlerini yerine getirmede zorluk çekerler. Bu durumda alacaklı olan insanların hoşgörülü olması, müsamahalı yaklaşması hatta imkânı varsa alacaklarının bir kısmını veya tamamını ibrâ yani hibe etmeleri dinimizce tavsiye edilmiş önemli bir iyiliktir.

Bazıları günümüzdeki ticaret ahlâkının bulunduğu kötü durumdan şikâyet ederek borçluları affetmenin çok zor bir durum olduğunu, çoğunun bunu istismar ettiğini ileri sürebilir. Bu endişeye kısmen katıldığımı söyleyebilirim. Ancak borçlu da şunu unutmamalı. Ödeme imkânı olduğu halde bir insanın borcunu ödememesi zulmün bir çeşididir ve bu zulmün faturası er veya geç ona ödetilir. Ayrıca ölümün ne zaman geleceği belli olmadığından insan ahirete borçlu gitmemeye çalışmalı üzerinde kul hakkı taşıdığı halde Rabbin huzuruna çıkmamalıdır. Çünkü kul hakkı, mağdur durumdaki insanla yüzleşmeyi ve hesaplaşmayı gerektiren bir durumdur. Kul hakkını zimmetine geçiren insan ahirette hakkını yediği kullarla yüzleşmeden, onların muvafakatını almadan Cennet'e adımını atamayacaktır. Dolayısıyla borçlu olan insanlar da borçlarını savsaklamamalı, onları belirtilen tarihte ödeyerek alacaklıyı mağdur duruma düşürmemelidir. Zira bu konuda Resûlullah Efendimiz şöyle buyurarak bizi ikaz etmiştir: “ (Öldükten sonra) Müminin ruhu, borcunu ödeyene kadar, (kendi için hazırlanan Cennet'e gitmesi) askıya alınır.”⁶⁴

İflas, tabi afet ölüm vs. sebeplerden ötürü borçlu insanın işleri rast gitmeyebilir, borcunu ödemekten âciz kalabilir. İşte bu gibi durumlarda alacaklının imkânı varsa borcunu

⁶⁴ Tirmizî, *Cenâiz* 67; İbn Mâce, *Sadakât* 12; Dârimî, *Büyü* 52

ötelemesi, kısmen veya tamamen bağışlaması büyük bir babayığittir. Böyle güzel bir davranışın mükâfatını Yüce Rabbimiz en güzel şekilde vereceğini bakın nasıl vaad ediyor: “Eğer borçlu sıkıntıda ise, kolaylığa çıkıncaya kadar ona mühlet verin! Şayet bilerseniz, alacağınızı bağışlamanız sizin için daha da hayırlıdır.”⁶⁵

Alacakları konusunda müsamahalı olan, âlicenap davranan kulların kıyamet gününde sıkıntıları giderilecek, yaptıkları iyiliğin karşılığını fazlasıyla alacaklardır. Şüphesiz bu, dünyadaki hiçbir iyilikle kıyaslanmayacak derecede önemli bir mükâfattır.

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) de ümmetini bu konuda yeterince teşvik etmiş ve şu hususlara dikkat çekmiştir:

“Maşşerin sıkıntılarında Allah’ın kendisini muhafaza etmesini isteyenler, borcunu ödeyemeyenlere mühlet tanınsın veya borçlarının bir kısmını bağışlasın.”⁶⁶

“Alışverişte ve borcunu istemede kolaylık gösteren kişiye Allah rahmetiyle muamele buyursun!”⁶⁷

“Sizden önceki ümmetlerin içinde bir adama ölüm meleş gelmiş ve ruhunu kabzetmek istemişti. Vefatı esnasında o kişiye ‘Cennet’e girmeyi ümit ettiğin bir amelin var mı?’ diye sordu. Adam ‘Hatırlamıyorum.’ diye cevap verdi. Ona ‘İyi düşün’ denilince şöyle karşılık verdi: ‘Ticari ilişkilerimde gayet müsamahalı davranır, zengin müşterilerime mühlet tanır, imkânı olmayanların da borçlarını bağışlardım. Bunun dışında beni kurtarabilecek bir amelimi

⁶⁵ Bakara Sûresi, 2/280

⁶⁶ Müslim, *Müsâkât* 32; Ahmed İbni Hanbel, *Müsned* 2/23

⁶⁷ Buhârî, *Büyük* 16; İbn Mâce, *Ticârât* 28

hatırlamıyorum.’ Cenâb-ı Hakk da onu bu güzel ameli vesilesiyle Cennet’ine aldı.”⁶⁸

Çocuklarımıza Verme Alışkanlığını Küçüklükten İtibaren Kazandırmalıyız

“Ağaç yaşken eğilir.” demiş atalarımız. Âdâb-ı muaşeretle ilgili pek çok husus zamanında öğrenilmeyince sonraları öğrenmek çok zor oluyor insanoğlu için. Ebeveyn ve sosyal çevre çocukları yönlendirmede hassas davranıp onlara kazandırmak istedikleri faziletleri fiilî olarak gösterir hatta gerektiğinde bizzat onları da işin içine katabilirlerse yarının yetişkinleri olacak çocukların şuur altı dünyalarında iyilik, fedakârlık, büyüğe hürmet, küçüğe sevgi, komşu hukukuna riayet gibi hususlar perçinleşecek; kültür mirasımızı ve ülkemizi emanet edeceğimiz yarınki nesiller sağlam karakterli ve üstün insanî vasıflar taşıyan fertlerden meydana gelen bir toplum oluşturacaklardır. Bundan dolayı anne babalar paylaşma, fedakârlık, infak ve tasadduk etme gibi hususlarda çocuklarını küçük yaştan itibaren yönlendirip, her fırsatı çocuklarının eğitimi adına kullanmalıdırlar.

Konuya müşahhas bir örnek olması açısından burada şu yazıyı sizlerle paylaşmak istiyorum: “Babamı, çocukluğumdan beri bir parça lokmasını dahi çok kişiyle paylaşırken gördüm. Kazancını, sadece eş ve çocuklarıyla değil, komşuları, akrabaları ve dostlarıyla yerken gördüm. Bu cömertlik hissi zaman zaman bizi, özellikle de annemi sıkıntıya soksa da sonraları aklıma düştü ki, biz babamın yardım ettiği insanların dualarıyla hidayete erdik belki de...”

⁶⁸ Tirmizî, *Büyü’* 74; Nesâî, *Büyü’* 104

Çok duyardım, babam yemeğe başlamadan önce, ‘Hanım bir tabak da komşuya ver.’ dediğini. Ramazan’da pide alıp eve gelirken, mahallemizdeki Kezban Nine’ye de bir pide bıraktığını da unutmam. Köydeki fakir akrabalarımıza her ayın ilk günlerine denk gelecek şekilde birer erzak paketi hazırlar ve bizler de bu keyifli gayrette beraberce çalışırdık babamla. Yardımseverdi, ‘veren el’di babam. Bu davranışlarıyla ‘veren el’ olmanın ‘alan el’ olmaktan daha mühim olduğunu öğretti bizlere. Şimdi mümin bir ailem, çocuğumun dinî eğitiminde titizlik gösteren bir eşim varsa biliyorum ki bu, önce Rabb’imin lütfu, sonra da babamın uzattığı yardım eline “Allah razı olsun İsmail Efendi. Çoluk çocuğun hayırlı evlatlar olur inşaallah.” diye dua ile karşılık vermelerindedir.

Misafirime, komşularıma, öğrencilerime hep senin felsefenle yaklaşıyorum babacığım. Bu davranışlardan kalplerin yumuşadığını, Allah’ın hoşnut olduğunu biliyorum...”⁶⁹

İmrenilecek ve Gıpta Edilebilecek İki Kişi

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) bir mübarek sözlerinde, “İki kimseye gıpta etmekte zarar yoktur: Kendisine bahşedilen serveti Allah yolunda infak eden imkân sahibi ve Allah’ın lütfettiği ilimle amel edip onu başkalarına da öğreten kimse”⁷⁰ buyurur.

Allah Resûlü’nün bu beyanından hem servetle hem de cömertlikle serfiraz kılınan, Cenâb-ı Hakk’ın verdiği malı, O’nun yolunda gönül hoşnutluğuyla harcayan ve ade-

⁶⁹ Ailem Dergisi, sayı: 139

⁷⁰ Buhârî, *İlim* 15, *Zekât* 5, *İ’tisâm* 13; Müslim, *Müsâfirîn* 268

ta vermeye doyamayan bir “infak tiryakisi” olan zenginin haline imrenmek ve “Keşke benim de geniş imkânlarım olsaydı da böyle infakta bulunabilseydim. Keşke bir okul da ben yaptırsaydım, ben de yüzlerce öğrenciye burs verebilseydim!” düşüncesiyle o insana gıpta etmenin mahzuru olmadığını öğreniyoruz.

Şüphesiz ki mal ve servet sahibi olmak, böylece, Allah Teâlâ'nın bir lütfuna nail olmak güzeldir ve arzu edilen bir husustur. Ancak asıl güzellik ve hüner, Allah'ın lütfu olan malı, O'nun yolunda kullanabilmektir. Zira çok tecrübelerle sabittir ki, malı harcamakta insanların çoğu başarılı olamamaktadır. Bir “imtihan vesilesi” olarak verilmiş olan mal, çoğu kimsenin ayağının kaymasına sebep olmakta, azmasına, sapmasına, küstahlaşıp nankörleşmesine yol açmaktadır. Bu açıdan gıpta edilecek ve özenilecek asıl husus, mala kavuşmak değil, az olsun çok olsun onu hak yolunda infak edebilmektir.

Efendimizin yukarıda imrenilmesi gereken iki zümre olarak gösterdiği insanların birincisi; Allah Teâlâ'nın helâl mal ile zengin kıldığı adamdır. Bu zât, eline geçen maddî imkânları riya düşüncesi olmadan günün şartlarına göre, dinin öngördüğü yerlere tasadduk etmekten geri durmaz. İşte böyle kimseler, imrenilecek müstesna insanlardır. Onlar, ulaşmış oldukları servetin kendilerine büyük bir mesuliyet yüklediğini idrak ederler ve Allah'ın bir emaneti gözüyle baktıkları bu serveti uygun yerlere sarf etmek için koşuturur dururlar. Kimi zaman bir caminin inşasına, kimi zaman fakir öğrencilerin barınacakları bir yurt binasını hizmete açmaya, kimi zaman yokluktan dolayı okuma imkânı bulama-

yan öğrencilere burs vermeye ve kimi zaman da dünyanın herhangi bir köşesinde hizmete koşan adanmışların hizmet sahalarını genişletme adına ne fedakârlıklara katlanır ve kazandıklarını tasadduk etmekte hiç tereddüt göstermezler. Bu insanlar asr-ı saadette bir Ebû Bekir, bir Ömer, bir Osman ve bir Abdurrahman b. Avf olarak tebarüz etmişken ahırzanda bir Hacı Kemal, bir Hacı Arif Çağan ve daha nice meçhul kahraman simalar olarak arz-ı endam ederler. Onlar Hak yolunda yapılması gereken maddî fedakârlığın mümes-silleri olarak koştururlar. Koştururlar ve kendilerini Hakk'a adayan kahramanlara maddî açıdan destek olurlar.

Birinci zümrenin destekleriyle kendilerini geliştirme fırsatı bulan ve kabiliyetlerini inkişaf ettirerek Hakk'a tercüman olan ikinci zümre de; Allah Teâlâ'nın kendilerine faydalı ilim nasip ettiği âlimlerdir. Bu insanlar öğrendiklerini hem kendileri yaşar hem de başkalarına öğreterek yaşanmasını sağlarlar. Bildiklerini başkalarına öğreterek Allah'ın kendilerine nasip etmiş olduğu ilmin zekâtını öderler. Bilgilerini kendileriyle birlikte mezara götürmez, sahip oldukları müktesebatı kendilerine esirgemededen veren Cenâb-ı Hakk'a karşı da nankörlük etmezler. Maddî olarak kayda değer bir şeyleri olmasa da meleklerin bile imrendiği ilim meclislerinde Hakk'ı anlatır, Hak yolunda koşturacak erler yetiştirmeyi hayatlarının gayesi bilirler.

İşte müminler imrenecekse böylesi insanlara imrenmeli, bu iki zümreden birisine dâhil olabilmeyi Yüce Mevlâ'dan talep etmelidirler.

BİR GÜZEL HAYIR YARIŞI: HİMMET

Himmet kelimesi bugün halk arasında daha çok “infakta bulunma ve hayır yollarında koşturup durma” olarak bilirse de kelimenin mana çerçevesi bir hayli geniştir. Buna göre himmetin teveccüh etmek; yardıma koşmak ve el uzatmak; gayret etmek ve çalışıp didinmek gibi anlamları da vardır ve bütün bu manalar birbiriyle yakından irtibatlıdır. Şimdi kelimenin bilinen manasını en sona bırakarak diğer manaları ele alalım ve neticede manalar arasındaki irtibata dikkat çekmeye çalışalım.

İlk olarak kelimenin “teveccüh etmek ve yönelmekle” ilgili manası üzerinde duralım. Bu mana özellikle tasavvuf edebiyatında kullanılır. Buna göre himmet, dünyevî zevkler, manevî hazlar ve Cennet’e ait lezzetleri hatırdan çıkarmaya varıncaya kadar maddî-manevî bütün alâka, bağ ve kayıtlardan kurtulmak ve ihtiyaçlar üstü bir zaruret hissiyle Cenâb-ı Hakk’a teveccühte bulunmak demektir. Bir diğer tabirle insanın bütün benliğiyle Allah’a teveccüh etmesi,

kalbini istilâ etmesi muhtemel olan her gaflet bulutu karşısında hemen Hakk'ın rahmetine, ilahî inayete sığınması ve O'ndan başka her şeye karşı kapanmasıdır.

Kula nispetle gerçekleşen bu teveccühten sonra Cenâb-ı Hakk'ın söz konusu teveccüh ve samimiyete mukabele etmesi söz konusu olur ki bu bir manada ona yardım etmesi ve el uzatmasıdır. Kul ile Allah arasındaki bu bağ ve irtibatın sağlam ve kesintisiz bir şekilde devam etmesi kulun sürekli Cenâb-ı Hakk'a teveccüh etmesine, Allah Teâlâ'nın da bu mütemadî yönelişe karşı merhamet teveccühüyle mukabelede bulunmasına bağlıdır.

Evet Allah Teâlâ umumî himaye, rahmet, şefkat ve inayetiyle her şeyi görüp gözetir fakat bazı kimselere daha derin bir rahmet ve engin bir inayetle muamele ettiği de olur. O, bütün varlık ve hâdiseleri vahdaniyetiyle kuşatıp gözettiği gibi aynı anda tek tek fertlere de nazar edip ehadidetini de tecelli ettirir. Ferdî istek ve ihtiyaçlara, şahsi dua ve niyazlara da cevap verip, bazılarını ziyade nimetleriyle şereflendirir. Bu manada bir himmete mahzar olabilmek bütün kulların ilk hedefi olmalı ve Cenâb-ı Hakk'a yürekten teveccüh edip O'ndan ekstra lütuflar beklemelidirler.

Her şeyde sebepleri izzet ve azametine perde yapan Müsebbib-i Hakiki değişik konumdaki kullarına bir kısım iltifatlarını bazen bir nebî bazen de bir veliyi perde yaparak da sunabilir. İşte bu manada Allah indinde makbul bir kulun manevî yardımına ve bir hak dostunun, bir muhtacın imdadına koşmasına da himmet denilir. Mutlak manada hidayeti veren, kulun elinden tutup ona yardım eden ve inayetini lütfeden ancak Allah olmakla beraber velilerin

himmeleri, imdatları ve feyiz vermeleri, hâlî veya fiilî bir dua yerine de geçebilir. Cenâb-ı Hak bazen o salih kulları, ilahî hediyelerinin tevzi memuru gibi istihdam edebilir.

Dolayısıyla, bir nebinin ümmetine her anlamda rehberlik yapması ve bir şekilde takılıp yolda kalanların ellerinden tutması bir velinin de -kendi çapında- insanların Hakk'a ve hakikate ulaşmasında onlara yardımcı olması da bir himmettir. Onların bu el uzatmaları ve yardıma koşmaları her ne kadar kendilerine izafe edilse de hakikatte bu lütuf, inayet ve imdad Cenâb-ı Hak tarafından bahşedilmektedir. Başta Peygamber Efendimiz olmak üzere bütün peygamberlerden gelen bu çeşit teveccüh, nazar ve insibağ esintilerinin hepsi ve hakikî evliyânın teveccühleri ve ilâhî feyizleri de bu manada himmet çerçevesine dâhildir. Nitekim “Müridden hizmet, mürşidden nefes” ve “Teveccüh et, teveccüh bul.” cümleleri de bu mana içerisinde geçerli olan hakikatlerdir.

Burada istidradî olarak şunu da hatırlatmak yerinde olacaktır. Hakiki mürşitler ilâhî teveccühlerin birer aynasıdır. Binaenaleyh ayna muhafaza edilmeli, onlara saygıda kusur edilmemeli ve teveccühleri de hafife alınmamalıdır. Unutulmamalıdır ki, ilâhî feyizler ve bereketler o aynalar sayesinde diğer insanların ruhlarına aksettirilmektedir ve onlar, kendilerine teveccüh edenlerin inkişaflarına vesile olmaktadır.

Himmet kelimesinin “gayret etmek ve çalışıp didinmek” gibi bir manası da vardır. Bu mana, himmet ile gayret arasındaki alâkaya dikkat çekmektedir ki “Dede himmet, oğul gayret” atasözü bunu ifade etmek üzere söylenmiştir. Buna göre himmet ve yardım bekleyen kişi bu talebine nail olabilmek için bu yardım isteğini fiilî bir duayla seslendirmeli

ve bunun için gayret etmelidir. Kul ile Allah arasındaki mu-kabele ve muamele açısından bakılınca bu manadaki him-met, kula nisbetle, çalışma ve gayret gösterme; Cenâb-ı Hakk'a nisbet edildiğinde ise kulun ortaya koyduğu faali-yetlere rahmet ve inayetle mukabelede bulunma manasına gelmektedir.

Bütün bu açılar göz önünde bulundurulduğunda him-meti umumi manada el uzatma şeklinde anlamak daha uygun olur. Mesele bu yönüyle değerlendirildiğinde, Pey-gamber Efendimiz'in ümmetine el uzatması ya da velilerin bazı insanların imdadına koşması ile günümüzde bazı kim-selerin iman ve Kur'ân hizmetine el uzatmaları arasında ciddi bir münasebet görülür. Sonra, bu el uzatma ve yardı-ma koşmanın sadece maddî imkânlarla olmadığını ve in-sanların, kendilerine lütfedilen nimetlerin her birine karşı, o nimetlerin kendi cinsinden bir nevi şükür edasına giriştik-lerini de müşahede ederiz. Nitekim "... Kendilerine ihsan ettiğimiz nimetlerden infak ederler."⁷¹ âyet-i kerimesindeki umumi ifadeden infakın sadece mala ve paraya münhasır olmadığı; ilim, fikir, kuvvet ve amel gibi şeylerde de muh-taç olanlara infakta bulunulması gerektiği anlaşılmaktadır.

İşte bir fikir vermesi açısından yukarıda zikrettiğimiz bü-tün manaların bugün halk arasında "infakta bulunma ve hayır yollarında koşturup durma" manasıyla bilinen him-metle ciddi bir münasebeti vardır. Bu kelime yakın bir za-mana kadar bu ölçüde yaygın bir şekilde kullanılmıyordu fakat son zamanlarda Cenâb-ı Hakk'a teveccühün bir un-vanı sayılan ve O'nun rızasına ulaşmanın bir vesilesi ka-

⁷¹ Bakara Sûresi, 2/3

bul edilen bütün hayırlı faaliyetler “himmət” çerçevesinde değerlendirilmeye başlandı. Milletimiz kendisine bakan yönüyle dine ve millî-manevî değerlere hizmet etmek için bir teveccühte bulundu ve çağrıya koştu; yapılması gereken işlere el uzattı. Herkes heybesinde ne varsa bu uğurda sarf etti ve maddî-manevî himmette bulunmaya çalıştı. Bu fedakâr ruhlar bir mefkûreye yöneldiler, bir davaya gönül verdiler ve insanlığa hizmetin kendisine el uzattılar, himmet ettiler. Böylesine umumi bir teveccüh ve gayret ortaya konulunca da Cenâb-ı Hak bu fiilî duayı mukabelesiz bırakmadı. Birleri bin yaptığı gibi bu fedakâr ve hasbî insanların gönül ve ruh dünyalarını has kullarının vesayetiyle feyiz ve mevhibelerle buluşturdu.

Esas konumuza tekrar dönecek olursak; asr-ı saadette yaşanan birkaç hâdise himmetin infak boyutuna müshahas birer misal teşkil etmiştir. Bir gün Mudar kabilesinin Müslümanları gelmiş ve mescide girmişlerdi. Giyecek başka bir şey bulamadıklarından üzerlerinde yün elbiseler vardı. Sıcak havada o elbiseleriyle mescide girdiklerinde her tarafı ter ve yün kokusu sarmıştı. Resûl-i Ekrem Efendimizin, onların bu perişan halini görünce gözleri doldu. Onların fakru zaruretlerini görünce çok dilgîr oldu. Bunun üzerine hemen infakla alâkalı âyetleri okumaya başladı ve arkadaşlarına insanlara yardım etmenin faziletlerini ihsas etmeye çalıştı. Ne var ki sahabe henüz başkalarına yardım etmeye alışkın değildi ve Resûlullah'ın ne demek istediğini ilk planda anlayamamıştı. Efendimizin hatırlatmaları cemaatte bir hareket meydana getirmemiş, kimsede bir coşkunluk ve bir heyecan ortaya çıkmamış-

tı. Allah Resûlü'nün yüzünde hüçün emareleri belirecekti ki basiretli ve firasetli bir sahabi yerinden fırlayıp evine koştı, parmaklarının arasından dökülecek kadar ellerini doldurmuş bir halde Resûlullah'ın huzuruna geldi ve getirdiklerini Efendimizin önüne döktü. O sahabinin bu yürekten davranışı bir kıvılcım gibi cemaatin diğcr fertlerine de hemen sirayet etti. Onu görünce diğcrleri de ne yapılması lazım geldiğini anladılar ve herkes bir şeyler infak edebilmek için evine koştı. Nitekim az sonra Efendimiz'in önünde bir oğlak büyüklüğünde yardım ve himmet malzemesi birikmişti. O âna kadar mahzun ve mükedder olan Allah Resûlü'nün o an yüzündeki hüçün bulutları birer birer sıyrılmaya başladı. Hayırda yarışan ashabına tebesüm etti ve şöyle buyurdu: "Bir işe delâlet edip o hususta yol gösteren kişi onu yapmış gibidir."⁷²

Böylelikle Resûl-i Ekrem Efendimiz hem Mudar kabilesine yardım etme imkânı bulmuş hem de ashabına infak adına yeni bir usul öğretmişti. Artık sahabe ihtiyaç halinde seferber olmayı ve ne verebiliyorsa getirip infak etmeyi öğrenmişti. Efendimiz o gün öylesine sevinmişti ki hususi olarak ilk kıvılcımı saçan sahabiyi, umumi olarak da ashabın yaptığı fazileti ifade etmek için bunu bir çığır olarak nitelendirdi ve kıyamete kadar gelecek müminlerin himmetlerinden onların da hissedar olacağı müjdesini verdi.

Asr-ı saadetten himmete dair bir başka tablo Tebük Savaşı münasebetiyle ortaya çıkmıştı. Hazırlıklar sırasında Resûl-i Ekrem'in (sallallahu aleyhi ve sellem) teşvikleri üzerine tarihte eşine az rastlanabilecek fedakârlık örnekleri sergilenmişti.

⁷² Müslim, *İmâra* 133; Ebû Davud, *Edeb* 115

Zenginiyle fakiriyle topyekûn Ashab-ı Kiram orduya yardım için koşmuşlardı. “Aileme Allah’ı ve Resûlü’nü bıraktım.” diyen Hazreti Ebû Bekir malının tamamını infak etmişti. Onu hayranlıkla seyreden Hazreti Ömer ve Abdurrahman b. Avf gibi kimseler varlıklarının yarısını verirken, pek çok sahabi de servetlerinin büyük bölümünü infak etmişlerdi.

Ordunun teçhizinde Hazreti Osman’ın büyük yardımı olmuştu. O, üç yüz deve, yüz tane de at bağışlamış; on bin askeri su içtikleri kapların ağız bağlarına ve askı iplerine varıncaya kadar donatmıştı. Bütün bunlardan öte bir de bin altını Resûlullah’ın kucağına dökünce, İnsanlığın İftihar Tablosu, “Allahım, ben Osman’dan râzıyım, Sen de razı ol!” diye dua etmiş ve akabinde “Bundan sonra Osman’ın yaptığı ona zarar vermeyecektir; Allah onu günahattan koruyacaktır.” demişti.

O gün sadece erkekler değil, kadınlar da “infak edenler” defterine kaydolmak için koşturup imkânları ölçüsünde yardımda bulunmaya çalıştılar. Sadaka ve himmetlerini Hazreti Âişe Validemizin evinde toplamış; bilezik, halhal, yüzük, küpe ve daha işe yarayacak ne varsa getirip yere serdikleri bir örtüye bırakmışlardı. Kimisi birkaç tane bilezik verirken, kimisi de develerin ayağını bağlamaya yarayacak bir kayışı ancak bulabilmiş ve cüzî bir şeyle dahi olsa yardım edenlerin arasına dâhil olmaya çalışmıştı.

O gün elinde hiç imkânı olmayan sahabîler bile infak edenler listesinde yer alabilmek için adeta çırpınmışlardı; kimisi başındaki sarığını çıkarıp vermiş, kimisi sabaha kadar su çekerek kazanıp getirdiği bir avuç hurmayı tasadduk etmiş ve kimisi de evindeki tek su kırbasını himmet malla-

rının içine katarak umumî sevaba ortak olmuştu. Evet, o gün, gönülden inanmış her insana, hiçbir bahane ve mazeretin ardına saklanmadan, yüreğini ortaya koyup gücü ve kuvveti ölçüsünde infakta bulunmak düşüyordu; müminler işte bunu yapmışlardı.

Ashab Allah yolunda tasadduk edecek bazı şeyler bulmak için adeta çırpınırdı. Aralarında hamallık yapıp az da olsa para kazanarak infakta bulunmaya çalışanlar bile vardı. Çarşıya-pazara gidip sırtlarında eşya taşıyor, ücretini alır almaz da “verenler” arasına dâhil olmak için Efendimiz’in huzuruna koşuyorlardı. Yine bir gün Efendimiz Medine’de müminlerin himmetine başvurdu. Bir ihtiyaca binaen verme çağrısında bulunuyor adeta seferberlik ilan ediyordu. Bu çağrıya Hazreti Abdurrahman b. Avf, her zamanki civanmertliğiyle “Ya Resûlallah! Bende dört bin dirhem var, kabul buyurunuz.” diyerek ilk cevap veren kişi oldu. Efendimiz çok memnun kalmış ve ona hayır duada bulunmuştu. Hem Efendimiz’in şevk veren sözlerini duyan hem de büyük fedakârlıkla şahit olan herkes bu hayır yarışına katılmak istiyordu. Mal-mülk sahipleri bol bol verirken, imkânları geniş olmayanlar az da olsa verebilecekleri bir şey arıyorlardı. O civanmertlerden birisi de fakir bir sahabi olan Ebû Akîl idi. Sahip olduğu şey sadece iki avuç hurmadan ibaretti. Hayırda yarışanlar arasında olabilmek için hurmanın bir avucunu ailesine vermiş, diğerini de himmet mallarının içine katmıştı.

Ashab Efendilerimiz himmet vesilesiyle verme kapısını açmış ve zamanla da sahip oldukları her şeyi vermeye hazır hale gelmişlerdi. Onlardan kimisi malının tamamını, bazıları servetinin üçte ikisini, bir başkası bir anda yedi yüz deveyi ve

bir diğeri de en çok sevdiği bahçesini hiç düşünmeden Allah yolunda tasadduk edecek seviyede cömertleşmişlerdi.

Tarihin değişik dönemlerinde zaman zaman öne çıkan hayır yarışı ve infak seferberliği anlamındaki himmet şimdilerde ortada kaldırılması gerekli olan ağır bir yük olduğu için yine öncelikli bir husus oldu. İstiklal şairimizin “Hâlık’ın nâ-mütenâhî adı var, en başı Hak / Ne büyük şey kul için hakkı tutup kaldırmak!” mısraıyla ifade ettiği gibi, samimi kullar yine hakkı tutup kaldırma gibi bir durumla karşı karşıya kaldılar ve her biri o vazifenin kendi omuzlarına yüklediğine inanıyordu. Hayır ve hasenât adına yapılacak her türlü gayret, hakkı tutup kaldırma, dine el uzatıp onu yüceltme ve kendi kıymetine yükseltme ulaştırma demekti. Dolayısıyla, bu manaların hepsi birden mülahazaya alınarak hem yardım çağrısına hem de insanların bu çağrıya icabet edişine artık “himmet” denmeye başlandı.

Cenâb-ı Allah’a sonsuz hamd ü senalar olsun ki, günümüz de himmeti milleti olan insanlardan nasipsiz kalmamıştır. Bugün de himmet sızıntıları çağlayanlara dönüşmüş ve ilahî lütuflarla teyit göre göre bir ummana doğru gürül gürül akmaktadır. Bu devrin himmet erleri de pek çok olumsuz hâdiseye rağmen, kendilerine yüklenen misyonu temsile çalışmakta ve üzerlerine düşen sorumluluğu bihakkın yerine getirmeye gayret etmektedirler.

Şurası muhakkak ki yüce bir dava uğrunda himmette bulunmak insanı değerler üstü değerlere ulaştırır. Zira Hazreti Üstad’ın dediği gibi “Bir insanın kıymeti himmeti nispetindedir. Kimin himmeti milleti ise o kimse tek başıyla küçük bir millettir.” Buna mukabil sürekli “nefsî, nefsi”

deyip şahsî menfaatleri peşinde koşan ve milletin istikbaliyle alâkalı hiçbir planı ve derdi olmayan binlerce adam, sadece bir adam hükmünde ve kuvvetindedir. Zira kimin himmeti yalnızca nefsi ise o kimse insan bile sayılamayacak bir derekeye düşmüş demektir.

İnşallah bütün mânilere rağmen, adanmış ruhlar bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da “Yiğitlerin himmeti dağları yerinden söker” anlayışıyla hareket edip şevk mezhabinin yol haritası belleyecek ve bütün samimiyetleriyle Cenâb-ı Hakk’ın inayetine sığınarak sorumlulukları istikametinde dönüp arkalarına bakmadan yürüyeceklerdir. Allah rızasını vazgeçilmez bir hedef kabul ederek onun dışındaki bütün şeylere karşı kapanacak ve Hazreti Mahbûb’a kavuşma iştiağıyla, O’na tahsîs-i nazar ederek yollarına devam edeceklerdir. Bu yolda yürürken himmet ettikleri ölçüde himmet göreceklerine ve başkalarına el uzatma gayreti içinde buldukları ölçüde kendilerine ötelere bir el uzanacağına yakînen inanacaklardır.

Himmetin infak boyutundan bahsetmişken şu hususu da hatırlatmak faydalı olacaktır. Sadakayı gizli verip, kimseye hissettirmeden infak etmek esas olsa da “Dost ve arkadaşların iyilik duygularını harekete geçirmek, örnek olmak ve teşvik etmek gibi niyetlerden ötürü açıktan yapılması daha uygun olabilir.”⁷³ Zira atâlet, lâkaytlık ve yeisin hâkim olduğu bir zaman ve zeminde cömertlik hisleriyle dolup şevk ve gayretle hayır hasenât işleyenler, çevrelerindeki kimseleri de harekete geçirmiş olurlar. Dost ve arkadaşlarının nazarlarını da ahiretin yamaçlarına çevirmek

⁷³ İbn Kesîr, *Tefsîr* 1/323

isteyen bir insan, açıktan bir hayır yaptığı zaman, onları da sevap kazanmaya teşvik etmekten başka bir maksat taşımaz. Farz olan zekâtı da açıkça vererek, hem ilâhî emre uyar hem de başkalarına da bu vazifeyi hatırlatır. Himmet de bir anlamda hayırda yarışmaktır ve Allah için tasadduk etmede müminlerin sa'y ve gayretini coşturmaktır. Nitekim Kur'ân-ı Kerim bu hususa işaret sadedinde "Mallarını gece ve gündüz, gizli ve açık hayra sarf edenler var ya, onların mükâfatları Allah nezdindedir. Onlara korku yoktur, üzüntü de çekmezler."⁷⁴ buyurmakta; herhangi bir muhtaç gördüğü vakit, en kısa sürede onun ihtiyacını gideren kimseleri takdir etmekte ve bütün Müslümanları hayırlı işler peşinde koşmaya özendirilmektedir.

Rivayetlere göre; yukarıda zikrettiğimiz âyet, Hazreti Ebû Bekir Efendimiz hakkında nâzil olmuştur. O, kırk bin dinarı bir günde tasadduk ederken on binini gece, on binini gündüz, on binini gizli, on binini de açıkça infak etmiştir. Yine, Hazreti Ali Efendimiz'in sadece dört dirhem gümüşü varken, onun birini gündüz, birini gece, birini açıkça, birini de gizlice fakirlere dağıttığı nakledilmektedir. Her ne kadar âyet-i kerime bu iki sahabinin davranışlarını takdir sadedinde indirilmiş olsa da kelam-ı ilahînin hükmü umumîdir, herkese hitap etmektedir ve buradaki infak farz, vacip ve nafîle olmak üzere infakın bütün çeşitlerini içine almaktadır. Dolayısıyla, öyle bir zaman gelir ki, din ve vatan uğrunda bütün mal varlığının infakı da gerekebilir ve öyle bir seferberlik ânında herkesi teşvik için açıktan infak etmek daha iyidir. Allah yolunda canın bile feda edilmesi gereken

⁷⁴ Bakara Sûresi, 2/274

öyle zaman dilimleri olur ki, o durumda insan bütün varlığını infak etse sezâdır. Özellikle, millete rehber olma konusunda bulunanların, yüce hakikatler uğrunda fedakârlık yapmayı avâma da öğretmek için mal varlıklarının çoğunu infak etmeleri ve bunu açıktan yapmaları gayet yerinde bir davranıştır ve hatta bu bir vazife bile kabul edilebilir.

Allah Teâlâ'ya binlerce kez hamdolsun ki ashab efendilerimizde olduğu gibi bugün milletimiz içinde de “infak tiryakisi” pek çok insan vardır. Öyle ki, Allah'ın lütfettiği zenginliği gelecek nesillerin en iyi şekilde yetişmesi için bağışlamaya alışmış ve senelerden beri bu istikamette hep vermiş bu insanlar, eğer bir sene himmet edecek bir şey bulamasalar, uykuları kaçır rahatsız olurlar. Onlardan herhangi birine, “Bu sene işlerin iyi görünmüyor; senin burs verip okutacağın öğrencilere biz bakalım.” dense, bu sözden alınır, belki gönül koyar ve “Allah, Kerîm'dir; ben şu kadar taahhüt edeyim de, O vermezse sonra düşünelim.” der. İşte, bu halis niyet, temiz düşünce ve saf duygu sadece bir kesime ait değildir; bu mesele millete mâl olmuştur. Zira millet yapıp ettiklerine karşılık kimseden bir şey beklemiyor; herkes gözünü Ulu Dergâh'a dikmiş, oradan gelecek ihسانları intizar etmektedir. Bu fedakâr ruhlar, fani varlıklardan mükâfat bekleyip, alacaklarını beşerî bir darlığa mahkûm etmek istemiyorlar; Allah'ın engin rahmetine ve nâmütenâhî cömertliğine teveccüh edip; Cenâb-ı Hakk'ın sağanak sağanak başlarından aşağıya dökeceği lütufları gözlüyorlar. Dolayısıyla, Allah için gelip gidiyor, Allah için infak ediyor ve işledikleri her şeyi Allah için işliyorlar.⁷⁵

⁷⁵ “Bir Güzel Hayır Yarışı: Himmet” başlığı altında buraya kadar anlatılan hususların önemli

Buraya kadar nazari olarak anlatılan hususların müşahhas bir örneğini Amerikalı bir profesör Urfa’da yaşamış ve insanlığa hizmet kulvarında koşuşturan meçhul kahramanların fedakârlık örneklerinden sadece birine şahit olmuştur. Dinler tarihi sahasında uzman olan bu profesör, bir grup arkadaşıyla beraber Türkiye’yi ziyaret eder. Bir vesileyle yolu, Urfa’ya, civanmert insanların himmetlerine başvuru-
lan bir toplantıya düşer. Yanında oturan bir Anadolu insanıyla sohbet esnasında bir aralık Güneydoğu Asya’dan henüz döndüğünü ifade eder. Bunu öğrenen vatandaşımız mütevazı ve mahcup bir şekilde profesörün kulağına “Öyle mi? Benim de Kamboçya’da bir okulum var!” diye fısıldar. Profesör hayretler içinde kalır. Zira konuştuğu insan görünüş itibarıyla fakir bir insan intibai veren, çok mütevazı bir insandır. Bu durumda gözükmesine rağmen neredeyse bütün kazancını belki de dünya gözüyle hiç göremeyeceği bir okula göndermektedir. Kendi himmetinin de içinde bulunduğu fedakârlıklar sayesinde açılan okulda Kamboçyalı çocukların eğitim görüyor olmasından dolayı tarifi imkânsız bir sevinç duymaktadır.⁷⁶

Anadolu’da Ne Analar Ne Hanımlar Var!

Allah Resûlü bir gün “Sadaka vermek hür Müslümanın görevidir.” buyurduğunda sahabiler “Ya tasadduk edecek bir şey bulamazsa?” diye sorarlar. Efendimiz “Çalışır alın tiri, el emeği ile para kazanır böylece hem kendisine gelir ge-

---

bir kısmı M. Fethullah Gülen Hocaefendi’nin, İkinci Yağmurları adlı eserinin 103-104 ve 295-303 sayfalarından derlenmiş ve özetlenmiştir.

⁷⁶ <http://www.herkul.org/kiriktesti/Insaf/14.04.2008>

tirmiş olur hem de kazandığı paradan başkalarına tasadduk eder.” diye cevap verir. Sahabiler bu sefer “Ya bunu yapmak için imkân bulamazsa, o zaman ne yapmalıdır?” diye sorarlar. Peygamberimiz bu sefer “Darda kalmışlara ve muhtaç kimselere yardım eder.” buyurur. Sahabiler “Onu da yapamazsa” dediklerinde “İyilik yapmayı tavsiye eder, insanları hayra davet eder.” der Allah Resûlü. Son bir defa “Onu da yapamazsa ya Resûlallah?” dediklerinde Efendimiz sözünü şöyle tamamlar: “Hiç olmazsa kötülük yapmaktan uzak durur. Böylece bu bile onun için bir sadaka yerine geçer.”⁷⁷

Bu hadis bir bakıma sadaka adına yapılması gerekenleri sıraladığı gibi diğer taraftan özellikle de ev hanımlarına seslenir kanaatimce. Her ne kadar dinimiz; kadına, aşırıya gitmeyecek şekilde kocasının parasından sadaka verebilme serbestliği tanısa da kadının sadaka kervanına katılması için başka yollara başvurmaya da mümkündür.

Anadolu’da nice annelerimiz, ablalarımız vardır ki ellerinde sadaka olarak verecek çok bir şey bulamasalar da belli dönemlerde organize ettikleri kermeslerle bugüne kadar nice öğrencinin eğitim, barınma ve temel ihtiyaçlarını karşılamış; hizmet kervanında bizim de bir katkımız olsun diyerek maharetlerini ortaya koyarak yapmış oldukları el işleri, el sanatları ve pasta, börek, çöreklerin getirdiği hâsılatla ciddi anlamda hizmet etmişlerdir/etmektedirler. Bir tepsi börek, bir bütün kek, bir işlenmiş seccade derken öpülesi elleriyle ne büyük işlerin altına imza atmışlardır. Rabbim onların o samimi gayretlerini ziyadesi ile mükâfatlandırın inşaallah...

⁷⁷ Buhârî, Zekât 30, Edeb 33; Müslim, Zekât 55

Sözü fazla uzatmadan konuyla ilgili yazılmış güzel bir yazı ile sizi baş başa bırakmak istiyoruz:

“Fatih Bey, hazırlanan nefis kahvaltı sofrasına güzelce kuruldu. Önünde kar gibi beyaz peynir, yeşil zeytin, nefis reçeller. Sabırsızlanarak, erken saatte maharetle döşenen sofrayı hazırlayan eşine seslendi: “Hadi Neşe Hanım, inan sensiz tadı olmaz bu sofranın, hadi!”

Eşinin gelmesini beklerken, sıcak börek tabağının buğusunun perdelediği bir çift gözle karşılaştı. Bu, küçük oğulları Faruk’tu. Babası, sofranın cazibesinden, onu yeni fark etmişti. Faruk; “Babacığım! Unuttun mu, bugün salı.” deyince Fatih Bey, “Âh! Unutmuşum.” dedi ve tatlı bir tebesümle başını iki yana sallayarak, uzaklara daldı.

Neşe Hanım sabahın ilk ışıklarında arkadaşlarıyla çoktan buluşmuştu. Saliha ve Gülsolmaz hanımlar onu karşıladılar. Hamurlar hazırlanmış, kıvamını almıştı bile. Sofralar serilmiş, oklavalar, o öpülesi ellerde fırl fırl dönüyor. Güzel abla, ismi gibi güzel yufkalar açıyor sıra sıra. Kıymalı, patatesli, peynirli çeşit çeşit içle dolduruluyor her yufka, ustalıkla. Ayşegül, Mine, Mesrûre ve Nâhîde’nin üstüne yok zaten bu konuda. Dikkatle bohçalanan bir çeyiz hassasiyetinde katlanıyor, bükülüyor ve sonra çıtır çıtır gözlemeler, “gel beni ye” dercesine sıralanıyor. Bugün hareketlilik daha fazla. Zerdâ, Gülser, Nûrsultân ve Beyza hanımlar gözlemecilerle yarışta. Gözlemeye nispet, mantı yapıyorlar yan sofrada. İki grup ‘Ben önce bitireyim!’ diye yarışıyor hayırda. Narin parmaklar, mini mini büküyor mantıları, hızlıca. Âdile ve Rabia Hanım fırınıyor; Meliha, Ayşe ve Esra hanım da paketleyip, siparişleri yerine ulaştırıyor. Yarışı mantıcılar kazanacak gibi.

Bu yarışta ödül yok. Zira onların hedefi çok büyük. Küçük dünya ödülleri yetmiyor ki. Ötelere, çok ötelere saklıyorlar, emeklerinin karşılığını. Şirin İnegöl'ün fedakâr insanlarından oluşan bu mahalle grubu, ilim ve yardım aşkıyla yanan Anadolu insanından sadece birkaçı. Bu aşk, meşale gibi tutuşturmuş onları. Kendilerini aşmışlar, çevrelerinde bin bir zorluğa rağmen, okumaya çalışan öğrencilere rastlayınca, “Biz ne güne duruyoruz!” diyerek, sıvamışlar kolları. Doğu'nun ücra bir köyünden gelen bir kızcağızı anlattılar. Yüksek puanla fakülteyi kazanmış. Kışın soğuşunda ayağında terlik. Çorapsız. Sirtında babasının ceketi. İçinde kayboluyor cılız bedeni. O baba ki, “Ya kızımı emin ellere teslim edip, gözüm arkada kalmadan dönerim; ya da okutmam.” diyerek, başvurmuş Münevver Hanım'a. O, ümitle bakan gözlerin okuma arzusuna kim hayır diyebilir ki? diyorlar ve toplanıyorlar konu komşu. Bu duyarlı insanlar, gerçek yatırımın, insana ve eğitime yapılması gerektiğinin bilincine çoktan varmışlar. Ne mutlu bu eğitim gönüllülerine! Onları bir araya getiren tek gaye bu: Allah rızası. “Bana bir harf öğretmenin kölesi olurum” sözüne yürekte inanan bu insanlar; “Biz öğretemiyorsak da, vesile oluruz” diyorlar ve İnegöl'de damlaya damlaya, göl oluşturuyorlar. Nicelerinin tadamadığı cömertlik duygusunu, bu gönül zengini pırl pırl hanımlar, el emeği göz nuruyla yoğurdukları hamurlarla ortaya koyuyorlar. Açılan her yufka, bembeyaz, pırl pırl bir sayfa onlar için amel defterinde. Kim bilir, nice talebenin ismi yazılacak oraya. Öğretmen olacak, doktor olacaklar ve bir gün, bu fedâkâr hanımlar, toprağın bağrında bile olsalar, gam yemeyecekler. O tazecik nesillerin duaları ve vatanı emin ellere bı-

rakmanın vicdanî rahatlığıyla şâd olacak, o asîl ruhlar. Çoğu kimsenin yatağından zor kalktığı, sabahın o erken saatlerinde, yanık ilâhîlere karışan oklava sesleri, ulvî iklimlerin tatlı nağmeleri gibi. Seherde, vapuru kaçırmak istemeyen bir yolcu hızıyla, telâşla yürüyen o ayaklar, Kâbe yollarında çöllere batan ayaklardan farksız bence. Zira her adımında, binlerce sevap yakalama arzusundalar. Asr-ı Saâdet'in fedâkâr ve seçkin hanımları, Âişelerin, Sümeyyelerin, Nesîbelerin izdüşümü olma çabasındalar. "Nesiller heba olmasın, Yavuzlar, Fatihler çiçek açsın, şenlensin tüm çorak topraklar, dünya Cennet gibi olsun" ümit ve duasındalar. Cehalete karşı yeni bir kurtuluş hamlesiyle, Nene Hatunları, kağnısıyla Mehmetçiğe mermi taşıyan Elifçikleri aratmıyorlar."⁷⁸

Kurban Şöleni

Kurban ibadeti bizlere Hz. İbrahim'den miras kalmıştır ve hem ferdi hem de ictimai yönü bulunan bir ibadettir. Yüzyıllar boyunca müminler fedakârlıklarını ve Allah için kendilerini feda edebileceklerini Hakk'a adadıkları kurbanlarla ispat etmektedirler.

Her zamanın ayrı bir hükmü vardır, demiş eskiler. Şimdilerde ise kurban ibadeti artık ferdilikten çıkmış ictimai ve hatta uluslar arası bir boyut kazanmıştır. Eskiden kestiğimiz kurbanlardan ayırdığımız parçalarla mahallemizdeki fakir fukarayı sevindirirken artık himmet elimiz ülkenin doğusuna, batısına, güneyine kuzeyine uzanmakta hatta tâ Afrika çöllerine kadar ulaşabilmektedir. Anadolu insanın kurban

---

⁷⁸ Ailem Dergisi, sayı: 17

mevsiminde tatlı bir telaşla kesesinden ayırdığı paralarla kesilen kurbanlar artık mahalle sofrasında değil dünya sofrasında paylaşılmakta bu vesileyle adeta her yıl bir şölen havası yaşanmaktadır.

Bu günlere gelirken ne sıkıntılar, ne tatlı hatıralar geride bırakılarak gelindi kim bilir. O eski günleri yâd etme sadedinde Muhterem F. Gülen Hocaefendi hatıralarını şöyle aktarır bizlere:

“Evvela Kestanepazarı Kur’ân Kursu’nda ve daha sonra da diğer öğrenci yurtlarında fakir talebelerin et ihtiyacını karşılama düşüncesi bir kurban âdetinin doğmasına vesile oldu. Zamanla bu âdet, ayrı zaviyeden bir himmet mevzuu haline geldi; kurban himmeti, et himmeti... derken Anadolu’nun fedakâr insanları Kurban bayramını muhtaçları sevindirmek için bir yardım seferberliğine dönüştürdüler. Bir kurban kesse bütün ailesine fazlasıyla yetecek olan kimseler, onunla yetinmeyip imkânları el verdiği ölçüde taahhütte bulundular; kimisi “Benden on tane” dedi, kimisi de yirmi, otuz, kırk... kurban kesmeyi vaad etti ve sözlerini yerine getirdiler.

Her sene, takdire şayan bir aşk u iştiyakla kurban mevsimini de kollamaya başladılar. Kurban vacibini eda etmenin yanı sıra, güçleri yetiyorsa, bütün aile fertleri adına ayrı ayrı bağışta bulundular; bu ibadeti nafîle kabilinden birkaç defa katlayarak sevabını geçmişlerinin ruhuna hediye yolladılar. Adeta, muhtaç kimselere hiç olmazsa bayramda et yedirebilmek ve elde edilen derilerle fakir talebelerin bir kısım ihtiyaçlarını görebilmek için yeni yeni vesileler ihdas ettiler. Belli bir dönemde nasıl para himmet edip okullar, yurtlar, kurs-

lar açmışlarsa; ya da elinden tutulması gereken öğrenciler için burs mükellefiyeti altına girmişlerse.. girmiş ve yaptıkları taahhüdü ciddi bir vefa hissiyle bir borç gibi ödemişlerse; hatta bazıları itibarıyla belki başkasına borçlanma pahasına bu dine sadakat borcunu ifâ etmeye çalışmışlarsa, kurban mevsiminde de ayrı bir himmet yarışına giriştiler.”⁷⁹

Evet, artık kurban mevsimleri de himmet etmenin zevkine varıldığı mevsimlere dönüştü. Yediden yetmişe herkes bir tane daha fazla kurban bulabilmek ve onları muhtaçlara ulaştırabilmek için çabalamaya başladı. Bu şekilde himmetler birbirine eklendi ve gün geldi o himmet elleri dünya coğrafyasının her yerini sıvazlamaya başladı.

Rabbim böylesine güzelliklere iştirak edebilmeyi ve her kurban mevsimini doya doya yaşayarak Cennet’teki lezzetlere denk tatlı hatıralar yaşamay! hepimize nasip etsin...

İnfak Mevsimi Ramazan Ayı

Kurban mevsiminde olduğu gibi tatlı bir koşuşturmanın yaşandığı ve Allah için vermenin kendini daha bir derinden hissettirdiği bir farklı zaman da ramazan ayıdır. Ramazan ayının pek çok yönü olduğu gibi kardeşliğe, dostluğa bakan bir yanı da vardır. İnsan oruç vesilesiyle “Hiç yiyecek bulamayanların, yiyemeyenlerin, içemeyenlerin hâli nicedir acaba?” diye düşünür ve o insanların durumunu açken çok daha iyi duyar ve anlar. Bu duygular onun semâhât, cömertlik hislerini şahlandırır. Onun için, milletimiz bu hususu işleye işleye zamanla âdet haline de getirmiş; öyle ki sanki yapma-

⁷⁹ http://www.herkul.org/yazarlar/İbretlik_Hatıralar/Osman_Şimşek

ları gerekli olan o değişik hayır, hasenat, himmet, zekât ve sadakanın mutlaka Ramazan-ı Şerif'te yapılması lazımmış gibi, cömertlik hislerinin tetiklenmesini bile beklemeden tasadduk etmeye ve insanları sevindirmeye koştururlar. Her yıl müşahede edildiği gibi sadaka veriyorlar, eskilerin sadaka taşları yerine çadırlar kuruyorlar. Diyorlar ki, "Allah'ın ikram sofraları açılmış, yağmadır gelen alsın!"

Bütün bu hisler, coşkular salih ameller Ramazan'ın bereketi. Ramazan'la gelen ve potansiyel olarak Ramazan'da bulunan bu fırsatları değerlendiren bir insan, Ramazan geçince hayıflanmaz. Çünkü o burnunun yere sürtülmesine maruz kalmayacak, kendisine "Eyvah aldandık, yazıklar olsun." dedirtmeyecek bir insan kıvamını kazanır. Tıpkı Allah Resûlü'nün yaptığı gibi Ramazan aylarında esen bir rüzgâr gibi cömert davranarak bu bereketli ayı her açıdan kazançlı bir şekilde bitirmeye çalışır.

Her şeyin sevabının binlerce defa katlandığı bu mübarek ayda infak etmeyi, vermeyi daha bir yoğun yaşamalı; himmet duygu ve düşüncesini Ramazan aylarında daha derinden hissetmeye çalışmalıyız.

Verilen Söz Borçtur

Hâli vakti yerinde olan veya bir şeyler verebileceğine inanan insanlar belli zamanlarda burs, kurban vb. hususlarda infak edecekleri miktarları taahhüt ederek bağış yaparlar. Farz olan zekât dışındaki bu tür bağışlara sadaka ve infak dendiği gibi hibe de denir. Hibe yani mal bağışlamak; borçluya borcunu bağışlamak (ibrâ), bir kimseye

Allah rızası için bir mal bağışlama dediğimiz sadaka veya birine ikram niyetiyle bir şey bağışlamak (hediye) şekillerinde gerçekleşir.

Allah Resûlü bağışlamış olduğu hibeden dönen insanların yaptığını nahoş tablolarla resmetmiştir. Hiç şüphesiz bu hadislerde verilen örnekler birer teşbih yani benzetmedir, hakikat değildir. Allah Resûlü yapılan bu çirkin davranışı bu şekilde resmetmeyi uygun görmüştür. Şimdi isterseniz söz konusu hadislerde verilen örneklerle bir bakalım:

Birinci hadisimiz “Bağışından dönen kimse, kusmuğunu yalayan köpeğe benzer.”⁸⁰ şeklindedir. İkinci hadiste ise “Verdiği sadakadan dönen kimse, yediğini kustuktan sonra dönüp onu yiyen köpeğe benzer.”⁸¹ benzetmesi yapılmaktadır. Bir başka hadiste ise “Bağışından dönen, kusmuğunu yiyen gibidir.”⁸² denilmektedir.

Bütün bu ifadelerden anladığımız o dur ki insanın ağzından çıkan söz bir senet olmalı; verdiği sözden, yaptığı bağıştan ne pahasına olursa olsun dönmemeye çalışmalıdır.

Bu konuyla ilgili olarak Hz. Ömer başından geçen bir olayı şöyle aktarır bizlere: İyi cins bir atımı Allah’ın rızasını umarak bir mücahide bağışlamıştım. Ancak o zat muhtemelen imkânsızlığı sebebiyle verdiğim ata iyi bakamadı, onu zayıf düşürdü. Ben de hayvana acıdığım için onu tekrar para ile satın almak istedim. Hayvan bakımsız ve zayıf olduğu için onu ucuza vereceğini tahmin ediyordum. Bu fikrimi Allah Resûlü’ne arz ettim. O da bana şöyle buyurdu: “Bağışla-

⁸⁰ Buhârî, *Hibe* 30, *Zekât* 59; Müslim, *Hibât* 2, 5, 8

⁸¹ Müslim, *Hibât* 5

⁸² Müslim, *Hibât* 7

diğin o hayvanı sana bir dirhem karşılığında bile geri verse, sakın onu satın alma, verdiğin sadakadan asla dönme! Zira bağışından dönen, kustuğunu yalayan gibidir.”⁸³

Burada Efendimiz Hz. Ömer’i yapmak istediği şeyden menederken muhtemelen Allah rızası için yapılmış bir iyiliğin sonuna kadar o şekilde kalmasını, işin içine herhangi bir ticarî kaygının girmemesini, Müslümanlar arası ilişkilerin nezahetinin korunmasını hedeflemişti.

Bir de günümüzde “Bir sene boyunca şu kadar öğren-ciye burs vereceğim, hayır yarışına şu kadar infakla dâhil olacağım?” diyerek vaadde bulunan insanları duyuyoruz. Acaba bu kişilerden verdikleri sözleri yerine getiremeyenler haklarında ne düşünmek gerekir, diye bir soru akla gelebilir.

Öncelikle belirtmek gerekir ki verilen sözde durma ve ahde vefalı olma dinimizin bize öğrettiği temel prensiplerden biridir. “Verdiğiniz sözü yerine getirin. Sözlerinizden elbette sorumlusunuz.”⁸⁴ buyuran Cenâb-ı Hak bizim bu konuda ilahi ahlâkla donanmamızı emretmektedir. Ayrıca verilen sözden ve yapılan ahitten dönmenin bir nifak alameti olduğu da unutulmamalı. Zira münafığın üç temel özelliğinden biri de verdiği sözleri yerine getirmemesidir.

Allah rızası istikametinde burs, himmet vb. bir şeyler vermeyi vadeden insan bir anlamda bir nezirde yani adakta bulunmuş sayılır. Adakta bulunan insan Allah ile bir nevi sözleşme imzalamış gibi olur. Dolayısıyla nezrettiği miktarı ödemesi, üzerine düşen bir vazife yani borçtur. “Şu zaman

⁸³ Buhârî, *Hibe* 30, 37; Müslim, *Hibât* 1-4.

⁸⁴ İsrâ Sûresi, 17/34

içinde şu kadar öğrenciye burs vereceğim, şu kadar infak edeceğim.” diyerek vaadde bulunan bir insanın zikrettiği o miktarı mutlaka ödemesi gerekir.

Kişinin borcunu ödeme imkânı olduğu halde onu ödemeyip geciktirmesi Allah Resûlü tarafından zulüm olarak nitelendirilmektedir.⁸⁵ Borcunu hiç ödemeyen, ödemeye yanaşmayan insanın cenaze namazını Allah Resûlü kıldırmamıştır. Nitekim bir gün bir cenaze getirilmiş ve Resûlullah “Onun borcu var mıydı?” diye sormuştu. “Evet, iki dinar borcu vardı.” cevabını alınca, “Arkadaşınızın namazını siz kılın ben borçlu ölen insanların namazını kıldıramam.” buyurmuştu. Bunun üzerine, Ebû Katâde (radıyallahu anh), “O iki dinarı ben ödemeyi tekeffül ediyorum.” demiş ve Peygamber Efendimiz ancak o zaman o mevtanın namazını kıldırmıştı.⁸⁶ İşte, sadece yaşanan şu hadise bile borcu ödeme hususunda ne denli hassas davranılması gerektiğini gösteren çok önemli bir ikazdır.

Hz. Ömer mihrapta hançerlenip suikasta uğradığında ölüme doğru yürürken “Bakın bakalım, malım borcumu ödemeye yetecek mi?” diye sormuştur. “Şayet, yetmeyecekse Adıyvoğullarından, onlarda da yoksa Kureyş’ten alıp borcumu ödeyin!” vasiyetinde bulunmuş ve hassasiyetini ortaya koymuştur.

Evet, herkes vaadine sahip çıkmalı, sözünü tutmalı ve ödemesine mâni geçerli bir mazeret söz konusu olmadığı müddetçe taahhüt ettiği miktarı mutlaka ödemelidir. Bu

⁸⁵ Buhârî, *Havale* 1, 2; Müslim, *Müsâkât* 33; Nesâî, *Büyü* 100, 101; Tirmizî, *Büyü* 68; İbn Mâce, *Sadaka* 8; Muvatta, *Büyü* 84

⁸⁶ İbn Hibbân, *Sahih* 7/329

arada taahhüt ederken de ödeyebileceği miktarı söylemeli, insanları boşu boşuna ümitlendirmemelidir.

Güvenilir Kasadar

Her varlıklı kişinin muhtaç durumdaki insanları tek tek tespit edip yardım edebilmesi çok zordur. Belki etrafında tanıdığı birkaç muhtaç insan biliyordur ama zekâtı, sadakası ve bağışlarıyla düşünülecek olursa yüksek meblağlardaki infakların muhtaç ellere, yurtlara, yuvalara ulaşması için aracı kişi veya kurumlara ihtiyaç duyulur. Eskiden bu işi ya mahallede sözü muteber kabul edilen hocalar veya büyükler tanzim eder ya da kurumsal anlamda vakıflar deruhte ederdi. Bugünkü uygulamaya bakıldığında pek bir şeyin değiştiği de söylenemez aslında. Varlıklı insanlar yine mallarını ya itimat ettikleri bir zata teslim ederek onu uygun gördüğü yerlere sarf etmesini tavsiye ediyorlar ya da vakıflara bağışta bulunarak tevziatın detaylarını onlara bırakıyorlar. Bu noktada zenginle fakir arasında köprü olan fertlere veya kurumlara Allah Resûlü'nün bir sözünü hatırlatmak isteriz. Kâinatın İftihar Tablosu şöyle buyururlar: “Kendisine emredileni tamı tamına, eksiksiz olarak ve gönül hoşluğu ile yerine getirip verilmesi istenilen kişiye veren güvenilir Müslüman kasadar, sadaka veren iki kişiden biridir.”⁸⁷

Hadis her ne kadar eski tabiriyle vekil-i harcın yapmış olduğu vazifenin önemine dikkat çekmekte ve varlıklı insanların muhasebesini tutan ve onların mallarını emin bir şekilde gerekli yerlere nakleden insanların faziletine vurgu

⁸⁷ Buhârî, *Vekâlet* 16; Müslim, *Zekât* 79

yapsa da biz hadisi daha umumi manada anlama taraf-tarıyız. Yani zenginle fakir arasında köprü olan, zenginin malını, parasını alıp da fakire, miskine, yoksula, talebeye ulaştırmaya çalışan gerek fertler gerekse kurumlar bu va-zifeyi yaparken çok dikkatli ve hassas olmalı, iş takibinde izah edemeyeceği noktalar bulunmamalıdır. Müslüman'ın en büyük itibar vesilesi konumu, zenginliği ve sahip olduğu imkânları değil; güven ve doğruluğudur. Binaenaleyh mü-minin hayatında izah edemeyeceği türden karanlık noktalar asla bulunmamalıdır.

Allah Resûlü itikâfta iken kendisini ziyarete gelen eşi Safiyye'yi uğurlarken oradan iki kişi hızlı adımlarla geçip gitmişti. Efendimiz onlara seslenerek “Gelin! Bu benim eşim Safiye'dir. (Aklınıza bir şey gelmesin.)” diyerek izahat-ta bulunmuştu. O sahabiler “Estağfirullah Ya Resûlallah! (Biz senin hakkında nasıl kötü bir şey düşünebiliriz.)” diye karşılık verince Allah Resûlü “Şeytan insanın kan damar-larında dolaşır.”⁸⁸ diyerek şeytanın insanları başkaları hak-kında suizanna, gıybet ve iftiraya götüreceği şekilde tuzak-lar kurduğunu hatırlatmıştır.

Hz. Ömer bir gün hutbe okurken cemaate idarecilere karşı itaat dairesinde hareket etmelerini söyleyince cema-tten bir zat ayağa kalkmış ve “Üzerindeki elbisenin nereden geldiğini açıklamadıkça sana itaat etmeyeceğiz. Bizim hissemize düşen kumaştan bir elbise bile çıkmazken sen nasıl oluyor da elbise sahibi oluyorsun?” diye sormuş koca Ömer de (radiyallahu anh) oğluna işaret ederek “Oğlum, ba-banın bu elbiseyi nasıl giyebildiğini anlat!” demiş oğlu da

⁸⁸ Müslim, *selâm* 24

“Ben bana düşen hissemi babama hediye ettim. Böylelikle ikimizin kumaşından bir elbise çıktı” diyerek meseleyi vuzuha kavuşturmuştur.

Üstad Bediüzzaman Hazretleri de hayatının hemen her faslında başkalarına hesap veriyor gibi davranmıştır; öyle ki, yediği yumurtanın, giydiği paltonun ve ayağındaki çarığının kaynağını dahi göstermek suretiyle dünyada gözü olmadığını kesin bir biçimde ortaya koymuş ve hayatını hep şeffaf bir zeminde sürdürmüştür. Onun hayatında millete hesabını veremeyeceği hiçbir gizli ve karanlık nokta olmamıştır.

Şunu hiçbir zaman unutmamalıyız ki ne kadar samimi hizmet edersek edelim, bazı yönlerimiz itibarıyla, nabızlarımız sürekli başkalarının ellerindedir. Muhataplarımız, her zaman nabzımızı kontrol etmekte ve “Dün nasıl atıyordu, bugün nasıl?” sorusuna cevap aramaktadırlar. On sene evvel iki odalı kiralık bir evde oturuyorken, on sene sonra bir villaya kurulmuşsak birtakım insanlar “Vay mel’un vay!.. Demek ki, bir yerden sızdırıyor bunlar!..” diyeceklerdir. Temelinde fedakârlık ve hasbîlik olan kudsi bir hizmet hakkında o türlü şüpheler uyarmaya hiç kimsenin hakkı yoktur.⁸⁹ Bundan dolayı da Allah yolunda kullanılmak üzere verilmiş mal ve parayı sarf edilmesi gereken yere taşıyan herkes son derece hassas olmalıdır. Bu, bir yönüyle insanlar nezdindeki itibarımızın devamlılığını sağlarken diğer taraftan hayırlı hizmetlere sarf edilen zekât ve sadaka paralarının sevabına ortak olma gibi bir fırsatı bize sağlamış olmaktadır.

⁸⁹ Bkz. [http://www.herkul.org/bamteli/Hizriyet Makamı ve Alan İhlalleri](http://www.herkul.org/bamteli/Hizriyet_Makamı_ve_Alan_İhlalleri), 11.08.2008

SADAKA ÇEŞİTLERİ

Allah Resûlü “Her iyilik sadakadır.”⁹⁰ sözüyle sadakanın çerçevesini veciz bir şekilde dile getirmiştir. Bununla beraber O, değişik sözlerinde bu konuda tafsilatlı bilgiler de vermiştir. Biz burada Efendimizin sadaka çeşidi olarak belirttiği farklı hususların bir kısmını mücmel, bir kısmını da mufassal olarak ele alacağız.

a) *İki kişinin arasını bulman, (haklarında adaletle hükmetmen) sadakadır.*

Demek ki karı-koca arasındaki dargınlığı gidermek, arkadaşlar arasındaki küskünlüğü ve problemleri çözmek, aralarında hukukî problemler bulunan iki insan hakkında adaletle hüküm vermek gibi işler de mümin için sadaka sayılan güzel işlerdendir. Bu noktada mesleği adalet tevzi etmek olan hâkimler hükümlerinde adaleti esas aldıkları müddetçe sadaka sevabına da nail olmuş olurlar.

---

⁹⁰ Müslim, *Zekât* 53

b) *Bir kimseye bineğine binerken yardımcı olman veya yükünü hayvanına yüklemesine yardım etmen sadakadır.*

Yaşlı, özürlü veya yardıma muhtaç olan insanlara arabaya, otobüse veya herhangi bir binite binme esnasında yardımcı olmak, trafikte karşıdan karşıya geçmelerini sağlamak için ellerinden tutup yardımcı olmak da bir sadakadır. İhlâsla ve karşılığı sadece Allah'tan beklenerek yapılan bu çeşit davranışlar Hak katında bir ibadetmiş gibi değerlendirilir ve günü gelince de karşılığı o kullara fazlasıyla ödenir.

c) *Güzel söz söylemek sadakadır.*

İnsanların halini hatırını sorma, onların gönüllerini şad etmek için iltifat etme veya faydalı bilgiler vererek insanları aydınlatma gibi davranışlar da sadaka sayılmaktadır. Buna göre teşekkür etmek, muhataplarımıza nezaketle muamele etmek de sadaka sayılmakta ve bize ahiret adına sevap kazandırmaktadır.

d) *Namaza giderken attığın her adıma bir sadaka sevabı vardır.*

Namaz imandan sonra kuldan istenen en önemli ameldir. Namaz öylesine bereketli bir ibadettir ki ilk hazırlık aşamasından ta namaz sonrası ellerimizi Yüce Dergâh'a açıp medet dilediğimiz vakte kadar bütünüyle rahmettir, kazançtır ve sevaptır. İstibrâsı⁹¹, istincâsı⁹², abdesti ve cami-

⁹¹ Küçük abdest bozduktan sonra idrar yolunda kalabilecek idrar damla ve sızıntılarının tamamen kesilmesi için bir süre bekleme, bundan sonra vücuttaki idrar sızıntılarını temizleme işlemine fıkıh dilinde "istibrâ" denilir. (*Diyanet İslâm İlmihali*, s. 194)

⁹² Büyük abdest bozulduktan sonra dışkı ve idrar yollarında yapılacak dışkı, idrar vb. şeyleri temizlemeye "istinca" denir. (*Diyanet İslâm İlmihali*, s. 194)

ye doğru atılan adımlarıyla hep sevap getiren muazzez bir ubudiyettir. Onun için Allah Resûlü, mescide uzak olan evlerini yakın bir yerlere taşımak isteyen kişilere mâni olmuş, mescide doğru attıkları her bir adımın sevap olduğunu onlara hatırlatmıştır.

e) Gelip geçenleri rahatsız eden bir şeyi yoldan alıp atman bir sadakadır."⁹³

"İman, yetmiş veya altmış küsur şubeden (değerden) ibarettir. En faziletlisi, 'Lâ ilâhe illallah (Allah'tan başka ilah yoktur.)' hakikatini dile getirmektir. En alt şubesi ise, eziyet veren şeyleri yoldan kaldırmaktır."⁹⁴ buyuruyor Kâinatın Efendisi.

Bu hadislerden anlıyoruz ki insana hizmet götüren her bir şey sadaka olduğu gibi onlara eziyet veren şeyleri ortadan kaldırmak da birer sadakadır. Yol kenarına arabamızı park edecekken insanlara eziyet verebilirim düşüncesi ile daha müsait bir yere veya otoparka park etmek de sadaka sevabı olarak yazılır insanın hanesine.

Hayatı Allah adına yaşamak ne güzel, her an O'nun huzurunda imiş gibi hareket etmek ne hoş... Halis niyetler hürmetine gündelik işleri bile ibadet sayan Yüce Mevlâ'ya sonsuz şükran ve hamdlerimizi sunuyoruz...

f) Sübhânallah, Elhamdülillah, Lâ ilâhe illallah ve Allahu ekber demenin her biri sadakadır.

Allah'ı zikretmek de sadaka sayılan amellerdendir. Ebû Hüreyre (radıyallahu anh) bu konuyla ilgili şöyle bir hadis

⁹³ e) şikkına kadar olan hadislerin kaynağı için bkz: Buhârî, *Sulh* 11, *Cihâd* 72, 128; Müslim, *Zekât* 56

⁹⁴ Müslim, *İman* 58

nakleder: Mekke'den Medine'ye hicret eden Müslümanların fakirleri Resûlullah'a gelerek: "Varlıklı müslümanlar Cennet'in yüksek derecelerini ve ebedî nimetleri alıp götürdüler." dediler.

Resûl-i Ekrem (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdular: "Hayrola! Onlar ne yaptılar ki?"

Fakir muhâcirler: "Bizim kıldığımız namazı onlar da kılıyorlar. Tuttuğumuz oruçları onlar da tutuyorlar. Üstelik onlar sadaka veriyorlar, biz veremiyoruz. Köle âzâd ediyorlar, biz edemiyoruz." dediler.

Allah Resûlü onlara: "Sizden önde gidenlere yetişebileceğiniz, sizden sonra gelenleri geçebileceğiniz, sizin yaptığınızı yapanlar dışında herkesten üstün olacağınız bir şeyi size söyleyeyim mi?" diye sordu. "Evet, yâ Resûlallah!" dediler.

Resûl-i Ekrem Efendimiz şöyle buyurdu: "Her farz namazın peşinden otuz üçer defa sübhânallah, elhamdülillah, Allâhü ekber dersiniz."

Bir süre sonra fakir muhâcirler Resûlullah Efendimize tekrar gelerek: "Zengin kardeşlerimiz bizim yaptığımız tesbihleri duymuşlar. Aynını onlar da yapıyorlar." dediler.

Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Ne yapalım! Artık bu Allah'ın bir lütfudur; Allah lütfunu dilediğine verir."⁹⁵

g) İyiliği emretmek, kötülükten sakındırmak bir sadakadır.

Doğrunun ve doğruluğun yaygınlaşması, toplumda

⁹⁵ Buhârî, *Ezân* 155; *Daavât* 18; Müslim, *Mesâcid* 142

ahlâkî ve manevî değerlerin yerleşmesi; kötülüklerin önünün alınması noktasında gayret göstermek de sadaka olarak kabul edilir. Böyle bir gayretin Hak nezdinde ne kadar mukaddes bir gayret olduğu izahtan varestedir.

h) Namaz kılmak, oruç tutmak, haccelemek birer sadakadır.

ı) Karşılaşılan kişilere selam vermek.

i) Yol sorana yol göstermek, fikir danışana rehberlik yapmak.

j) Çevreyi kirleten insanların kirlettikleri yerleri temizlemek.

k) Eşiyle beraber olmak.⁹⁶

Peygamberimiz, eşi ile meşru bir şekilde beraber olan insanın dahi sadaka sevabı aldığını belirtince sahabe Efendilerimiz hikmetini anlayamadıkları bu hususun gerekçesini sormuşlar Allah Resûlü de onlara “Eğer eşi ile beraber olmasaydı başka biri ile gayrimeşru ilişkiye girme durumu söz konusu olabilirdi. Bu durumda haram bir yola girmeyi engellediği için meşru dairedeki bu beraberlik sadaka olarak kabul edilir.” demiştir.

l) İyilik yapamayanın kötülük yapmamaya çalışması da bir sadakadır.

Müspet bir şey yapamayan insan hiç olmazsa nötr durumda kalabilmeli, menfi şeylere tevessül etmeyerek kendini frenleyebilmelidir. Günah yoluna düşme gibi bir durum söz konusuysen geri durmak da sevaptır ve sadaka olarak kabul edilen bir ibadettir.

⁹⁶ h-k) şıkları için bkz: Ebû Dâvûd, *Tatavvu* 12, *Edeb* 160

m) *Doğru sözlü olup doğruyu konuşmak.*

Hz. Ebû Hureyre (radiyallahu anh) “Allah’ın en çok hoşlandığı sadaka doğruyu konuşmaktır.”⁹⁷ hadisini rivayet ediyor Allah Resûlü’nden.

Sıdk ve sadaka aynı kelimededen türeyen iki isimdir ve her ikisi de imana işaret eden önemli işaretlerdir. Doğru konuşup, doğru yaşayan insanlar Hz. Ebû Bekir’in arkasından yürüyen bahtiyarlardır.

n) *Cemaatle namaz kılmaya vesile olmak.*

Efendimiz mescitte yalnız başına namaz kılan bir kişiyi görünce cemaate seslenerek “Her kim onunla namaz kılsa sadaka sevabı alır.” demiştir.⁹⁸ Cemaatle namaz kılmak tek başına kılınan namazdan bazı rivayetlerde yirmi beş bazı rivayetlerde de yirmi yedi kat daha faziletlidir. Bu açıdan, tek başına namaz kılmamalı mümkünse bütün namazlarımızı cemaatle eda etmeye çalışmalıyız. Cami ve mescitlerde vakit namazlarında zamanında yetişememişsek sonradan gelen kimselerle bir cemaat oluşturmalıyız. Evde veya işyerinde namaz kılıyorsak o zaman da ailece veya meslek arkadaşlarımızla cemaat halinde namaz kılmaya çalışmalı, onları buna teşvik etmeliyiz.

o) *İlim öğrenmek ve öğretmek.*

ö) *Müminleri sevindirmek.*

p) *İnsanlara tebessümle yaklaşmak.*

“Din kardeşinin yüzüne gülümsemen sadakadır.”⁹⁹ bu-

⁹⁷ Beyhakî, *Şuabu’l-iman* 4/236

⁹⁸ İbn Hibban, *Sahih* 6/158; Hâkim, *Müstedrek* 1/328

⁹⁹ Tirmizî, *Birr*, 36

yuruyor Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem). Eşimize, anne babamıza, çocuklarımıza ve çevremizdeki kişilere sıcak yaklaşmak, onların hal ve hatırlarını sorup tebessümle içlerini ısıtmak imanın ve Allah'a inanmış olmanın gereklerinden biri kabul edilir Hak nezdinde.

Evet, kimi zaman, dudaklarımızda açan bir tebessüm goncası, karşımızda bütün ümitleri hazanla sarsılmış bir insana inşirah kapısını açabilir. Dolayısıyla iyiliklerden hiçbirini küçük görmek doğru değildir. Velev ki bu iyilik tebessüm etmek gibi çok kolay bir davranış olsa bile...

r) *Su ikram etmek.*

İnsanlara yardım etmek mutlak anlamda her zaman güzel bir şeydir ve beklentisiz yapılan iyiliklerin hepsi sadaka olarak değerlendirilir. Ama bazı iyilikler vardır ki onlar çok daha makbul ve çok daha aziz kabul edilirler. İşte onlardan biri de gerek insanların ve gerekse hayvanların su ihtiyacını karşılamak, onları suya kandırmaktır.

Öteden beri bizim kültürümüzde insanların ve hayvanların gelip geçtiği yerlere çeşmeler ve arklar bina etmek önemli bir hayır ve sadaka çeşidi olarak kabul edilmiştir. Hayrât adı altında yaptırılmış pek çok çeşme ve sebille karşılaşırız yürüdüğümüz sokaklarda, dolaştığımız şehirlerde. Çünkü su ikram etmek ve karşılığında "Su gibi aziz olasin!" duasını almak bizim dünyamızda çok önemli kabul edilen bir fazilettir.

Yüce Allah, kıyamet günü bazı insanlara şöyle hitap edecek: Ey Âdemoğlu, senden su istemiştin de bana su vermemiştin. Kul: "Yâ Rabbi, sen âlemlerin Rabbi oldu-

ğün halde, sana nasıl su verebilirdim?” der. Cenâb-ı Hak: “Falan kulum senden su istemişti de ona su vermemiştin. Şayet ona su vermiş olsaydın onu(n ecrini) benim yanımda bulacaktın.”¹⁰⁰

İffetsiz ve çok günahkâr bir kadının, susuzluktan dili sarkmış bir köpeğe acıdığından dolayı bir kuyuya inip ayak kabısıyla su çıkardığı ve o köpeği suladığı için Cennet’e girdiğini anlatan Peygamber Efendimiz, bir kediyi eve hapseden, ona yiyecek vermeyen, yeryüzünün haşerâtından yemesine de engel olan ve onun ölümüne sebebiyet veren bir başka kadının da bu çirkin işten dolayı Cehennem’e gittiğini bildirmiştir. Evet, herhangi bir canlıyı beslemek, su vermek insana ebedi kurtuluş kapısını aralayabiliyorsa insanlara yapılan iyiliklerin önemini siz takdir ediniz.

Hz. Osman Efendimizin konuyla ilgili yapmış olduğu güzelliği burada zikretmemek olmaz diye düşünüyorum. Muhacir Müslümanlar Medine’ye geldikleri ilk günlerde, Medine’nin suyuna alışmamış idiler. Ğıfaroğullarından bir şahsa ait ‘Rûme’ adlı bir su kaynağı vardı. Bu zat, suyu belirli bir ücret mukabili satıyor ve geçimini bununla temin ediyordu. Bir gün, Allah Resûlü ona: “Bu pınarı Cennet’teki bir pınar karşılığında bana sat.” diye teklif etti. Adam da: “Yâ Resûlallah! Benim geçimim ve ailemin geçimi buna bağlı; onun için veremem.” dedi. Hâdiseden haberdar olan Hazreti Osman, o pınarı bir şekilde satın aldı ve Efendimizin huzuruna geldi: “Yâ Resûlallah! Eğer o su kaynağını satın alırsam, daha önce vaat etmiş olduğun Cennet pınarını bana da vaat eder misin?” diye sordu.

¹⁰⁰ Müslim, *Birr* 43

Allah Resûlü de “Evet, tabii ki!” diye karşılık verdi. Hazreti Osman, “Onu satın aldım yâ Resûlallah ve o suyu Müslüman kardeşlerimin istifade etmesi için hibe ediyorum.”¹⁰¹ diyerek hem Allah Resûlü’nü sevindirdi hem de ahiret hayatı adına çok önemli bir senet almış oldu.

Bu faslı da Söz Sultanı’nın sözüyle hitama erdirelim: “... Hangi Müslüman susamış bir din kardeşine su ikram ederse, Allah da ona (kabı) mühürlü hâlis Cennet şarabı içirir.”¹⁰²

s) *Ağaç dikmek ve çevreyi yeşillendirmek.*

Efendimiz ağaç vb. şeyleri dikmeyi ve çevreyi yeşillendirmeyi sadaka olarak nitelendirmiş ve şöyle buyurmuşlardır: “Herhangi bir Müslümanın diktiği ağaçtan yenen şey onun için sadakadır. Ondan çalınan ve eksiltelen şey de onun için sadakadır.”¹⁰³

“Müslüman bir kimse ağaç diker de ondan insan, hayvan veya kuş yerse, bu yenen şey kıyamet gününe kadar onun için sadaka olur.”¹⁰⁴

“Bir Müslüman ağaç diker veya ekin eker de ondan bir insan veya kurt-kuş yerse, bu o kişi için sadaka olur.”¹⁰⁵

Sahabe Efendilerimizden Ebü’d-Derdâ (radiyallahu anh) Şam’da bulunuyorken ağaç dikmekle meşgul oluyordu. Yanına birisi yaklaştı ve: “Sen, Hz. Peygamber’in ashabından birisi iken ağaç dikimi gibi basit işlerle mi meşgul

¹⁰¹ Taberânî, *Mu’cemu’l-Kebîr* 2/41; İbn Hacer, *İsâbe* 2/543

¹⁰² Ebû Davud, *Zekât*, 41

¹⁰³ Müslim, *Müsâkât* 7

¹⁰⁴ Müslim, *Müsâkât* 10

¹⁰⁵ Müsilim, *Müsâkât* 9, 12

oluyorsun?” diyerek kendi aklınca bu işi bir sahabiye yakıştıramadı.

Ebü'd-Derdâ (radıyallahu anh) adama şöyle karşılık verdi: “Dur hele, şahit olduğun bu olay münasebetiyle hakkımda suizan etme. Ben Resûlullah Efendimizi şöyle derlerken işittim:

“Bir kimse bir ağaç diker de o ağacın meyvesinden herhangi bir insan veya Allah’ın mahlûkâtından herhangi birisi yerse bu, o ağacı diken için sadaka olur.”¹⁰⁶

Zikredilen hadis-i şeriflerden açıkça anlaşıldığı üzere “ağaç ve ekinde yararlanıldığı sürece” veya o ağaç ve ekinde yeni ağaç ve ekinler bittikçe onları diken insana sevap yazılmaya devam edecektir. Böylece o sadakanın hükmü uzun yıllar boyu sürüp gider. Ayrıca çevreyi ağaçlandırmada, yeşillendirmede, ağaç veya ekin, meyve-sebze türlerinin ıslahında, bunların bir yerden bir başka yere götürülüp oralarda da üretilmesinde öncülük edenler, o meyve veya sebze türlerinin üretimi yapıldığı sürece sevap kazanmaya devam edeceklerdir.

Doğaya sahip çıkma, ekolojik dengenin düzenini bozmama, çevrenin ağaçlandırılıp yeşillendirilmesi, çiçeklendirilmesi ve temizliği herkesten daha çok Müslümanlara yakışır. Hâl böyle iken ormanlarımızı, yeşil alanlarımızı tahrib etmek, ağaçları bilinçsizce kesmek, yakmak gibi cinayetlerden en uzak durması gereken kişiler öncelikle Müslümanlar olmalıdır.

Hem unutmamamız gereken bir gerçek de şudur ki çev-

¹⁰⁶ Ahmed İbni Hanbel, *Müsned*, 6/444

re temizliği ve çevreyi korumak insanları doğruya, iyiliğe, yaratılmışlara şefkate ve hizmete çağırmaaktır. Hayır yolunda ve insanlığa hizmet kulvarında koşturmaaktır. “Yaş kesen, baş keser.” diyen atalarımız dinimizin bu konuya bakışını ne güzel ifade etmişlerdir.

Hem kıyamet kopuyorken bile, eldeki fidanın dikilmesini tavsiye eden kişi bizim Peygamberimiz değil midir? Dolayısıyla böylesi olumlu işlere bizler gerek fert olarak gerekse kurumsal olarak, her zaman destek vermeliyiz.

ş) *Sadaka-i câriye*.¹⁰⁷

Resûl-ü Ekrem Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), bir insan öldüğü zaman onun amel defterine akıp duran sevapların kesileceğini belirtmiş; ancak şu üç ecir kaynağını istisna ederek, insanın onlar vesilesiyle kıyamete kadar sevap kazanmaya devam edeceğini ifade buyurmuştur: Sadaka-i câriye, kendisinden faydalanılan ilim ve hayır dua eden sâlih evlat. Başka hadis-i şeriflerde de dile getirilen sadaka-i câriye; sürekli sevap kazandıran, amel defterine hep ecir akıtıp duran sâlih amel manasına gelmekte ve okul, mes-cid, hastahane, fakirler için aş evi, misafirhane, su kanalı, çeşme, yol ve köprü gibi hayır hesabına yapılan müesseseleri ihtiva etmektedir. Dinimizin esaslarına göre, insanlar (hatta hayvanlar) sadaka-i câriyenin muhtevasına giren bu yerlerden istifade ettiği sürece, onları yaptıranlar, yapılmasına vesile olanlar, zenginleri teşvik edenler ve onlara yol gösterenler, hem yaşadıkları sürece hem de vefatlarından sonra sevap kazanmaya devam ederler. Ecdadımızın medrese, cami, kervansaray, han, hamam, çeşme, köprü, dükkân

¹⁰⁷ Bkz. <http://www.herkul.org/kiriktesti/16.04.2007>

ve çarşı gibi muazzam eserler yaptırmaları işte bu kesintisiz ecre nâil olma isteklerinden kaynaklanmıştır.

Sürekli bir sevap kaynağı olması niyetiyle, sırf Allah rızası için bütün insanların istifadesine sunulmak üzere inşa edilen bu vakıf müesseselerine -Osmanlı'dan günümüze- “hayrât”, “meberrât” ya da “müessesât-ı hayriye” denilmiştir. Şahsî servetleriyle ve vakıflar yoluyla toplumun muhtaç olduğu muhtelif müesseseleri kurup onları işleten hayır sahipleri de “sahibü'l-hayrât”, “sahibü'l-hayrât ve'l-hasenât” veya “sahibü'l-hayrât ve'l-meberrât” tabirleriyle anılagelmiştir.

Sadaka-i câriye çerçevesine giren bir hayır kurumunu topluma kazandıran kimsenin adı bilinsin ya da bilinmesin, o müessesenin vakfiyesinde ismi zikredilsin veya edilmesin, daha girişteki bir tabelaya nâm ü nişanı kazınsın yahut kazınmasın, o kurum hizmet vermeye devam ettiği sürece o insanın amel defterine sevaplar akıp durur. Bir okul, bir hastahane, bir üniversiteye hazırlık kursu ya da bir talebe yurdu yaptıran hayır sahibinin adı, şanı, nâm ü nişanı hiç anılmasa da, insanlar oradan istifade ettikleri müddetçe, onun defter-i hasenâtına ecir yağmaya devam eder. O okulda eğitim gören, o hastanede acıları dinen, o kurs- ta istikbale yürüyen ve o yurttan büyüyüp yetişen kimseler ne zaman “sahibü'l-hayrât” sözüyle icmalî dua etseler ve “Allah razı olsun” deseler, o dualar mutlaka adresini bulur ve hayır sahibinin sevap hanesine kaydolur. İsmi o müessesenin alnında yazılı olmasa da, adını hiç kimse açıkça anmasa da, o insan dualara zımnî olarak girer ve onlardan

kendi hissesine düşen ecri alır; çünkü Allah herkesin her hayrından haberdardır.

t) *Sadaka-i Fıtır (Fitre)*.

Fıtır, “yaratılış, hilkat, orucu açmak” manalarına gelmektedir. Türkçe’de fıtır sadakasına “fitre” denmektedir. Fıtır sadakası; Ramazan Bayramı’na kavuşan ve temel ihtiyaçlarının dışında nisap miktarı mala sahip olan Müslümanların kendileri ve velâyetleri altındaki kimseler için yerine getirmekle yükümlü oldukları malî bir ibadettir.

Fıtır sadakası vermek Hanefilere göre vacib, diğer mezheplere göre ise farzdır. Fıtır sadakasına “baş zekâtı” da denmektedir. Bu şekilde denmesinin sebebi onun şahsa bağlı, şahıs başına konmuş malî bir mükellefiyet olmasıdır. Teknik ifadesiyle fıtır sadakasının vacip olmasının sebebi, baş yani şahsın Ramazan Bayramı’nın birinci gününe kavuşmasıdır.

Peygamber Efendimiz (aleyhissalatu vesselam) birçok hadisi şeriflerinde sadakayı fıtır verilmesini emretmiştir.¹⁰⁸

Sadaka-yı fıtır, Cenâb-ı Allah’ın kişiye ve velayeti altındaki kimselere lütfettiği hayat ve vücud nimetine karşı bir şükran olmak üzere dindeki yerini almış bir ibadettir. Nitekim fıtır sadakasının vacip olması için oruç tutmak şart değildir. Oruç tutamayan veya tutmayanlara da sadaka-yı fıtır vermek vaciptir.

Sadaka-yı fıtır, o yılın oruç ibadetini eda edebilen Müslümanların böyle bir ibadeti yapmaya muktedir kıldığı için Yüce Allah’a bir şükür manası da taşır.

¹⁰⁸ Buhârî, *Zekât*, 76; Müslim, *Zekât*, 12, 74

Aynı zamanda Hadis-i Şerîfte bildirildiği üzere fıtır sadakası, oruç tutan Müslümanın oruçluya yakışmayan davranışlarla zedelenen ibadetinin eksikliklerini tamamlar. Yoksulların bayram sevincine katılmalarını sağlar.¹⁰⁹

Ayrıca sadaka-yı fıtırın verilmesinin orucun kabul edilmesine, felaha ermeye, sekeratü'l-mevtten (ölüm anındaki ızdırıp) ve kabir azabından kurtulmaya vesile olduğu da belirtilmiştir.

Fıtır sadakası zekâtтан çok daha geniş bir dairede mükellefler tarafından yerine getirilir. Böylece imkânı olan herkes Allah yolunda bir şeyler vermenin hazzını tatmakta ve toplumdaki muhtaç insanların durumlarını daha yakından görmekte ve anlamaktadır. Diğer taraftan fakir kimselelere onurları korunarak, isteme mecburiyetinde bırakılmadan yardım eli uzatılmış olmaktadır.

“Sadaka Çeşitleri” başlığında değişik hususlara temas ettikten sonra konuyu şu enfes değerlendirmeleri ile bitirilelim:

“İnsan sadaka ve iyilik adına yapılan hiçbir şeyi hor görmemesi gerektiği gibi, münker (kötülük) sayılan hiçbir tavır ve davranış da hafife almamalıdır. Göz ucuyla da olsa harama bakmayı, kulağını harama tevcih etmeyi, dudaklarından Allah’ın sevmediği bir şeyin sâdır olmasını ve iffetsizliğin en küçüğünü bile büyük bir cürüm kabul etmeli; bunlardan biri sebebiyle yuvarlanıp gitmekten korkmalıdır.

¹⁰⁹ Ebû Davut, *Zekât*, 17; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 2/277

İyiliklerin, küçüğünün bile terk edilmemesi hususunda Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), ‘Bir yarım hurma ile bir güzel sözle olsun, ateşten korunmaya çalışın.’¹¹⁰ buyurmuştur. Bu nasihat üzerine Hazeti Âişe (radiyallahu anhâ) bir gün, bir üzüm tanesini sadaka olarak vermiş, ‘Bunda bile nice zerre ağırlığı vardır!’ diyerek, Zilzâl Sûresi’nin son âyetlerine işaret etmiş ve o kadcark bir hayrın bile mutlaka mükafât göreceğini hatırlatmıştır.

Evet, Cuma gününde ‘vakt-i icâbe’ (duaların umumiyetle kabul olacağı saat), insanlar arasında velî kullar, Ramazan ayında Kadir Gecesi, Esmâ-i Hüsnâ arasında da İsm-i A’zam gizlendiği gibi bütün tâat ve ibadetler içerisinde de rıza-yı ilâhîye hangisinin vesile olacağı gizli tutulmuştur. Böylece, inananların sürekli uyanık ve dikkatli olmaları, devamlı ibadet ü tâat içerisinde bulunmaları ve hiçbir iyilik fırsatını kaçırmamaları tembih edilmiştir.

Bundan dolayıdır ki, maruf (hayır, iyilik) sayılan hiçbir şeyi küçük görmemelisiniz. Sizin kurtuluşunuzun hangi amele bağlı olduğunu bilemediğiniz için elinize geçen her fırsatı bir beraat fermanı gibi kabul etmeli ve onu değerlendirmeye çalışmalısınız. Birine tebessüm etmişsiniz, diğerine selam verip gönlünü almışınız, bir başkasına insan diye değer atfederek bağrınızı açmışınız ya da bir su havzında boğulmak üzere olan bir karıncayı kurtarmışınız... Bunlar, bu dünyada küçük işler gibi görünebilir size. Fakat bütün bu ameller nezd-i uluhiyette birer

¹¹⁰ Buhârî, *Zekât* 9, 10, *Menâkıb* 25, *Rikak* 49, 51, *Edeb* 34, *Tevhîd* 36; Müslim, *Zekât* 66-68

değer hanesine yerleştirilir ve sizin hesabınıza değerlendirilir. Kim bilir, belki de ötede onların en küçüğü gösterilir ve size ‘Bundan dolayı bağışlandın!’ denilir. Bunlardan biriyle siz de kanatlanır, eskilerin ‘uçmak’ dedikleri, Cennet’e uçarsınız. Madem ki sizin için rahmetin taşmasına vesilelik edecek son damla, kilidin şifresini çözecek son rakam ve sevap kefesinin ağır basmasını sağlayacak tek zerre mesabesindeki amelin hangisi olduğunu bilmiyorsunuz, öyleyse her hayırlı işe ‘Acaba bu mu?’ şeklinde yaklaşmalısınız.”¹¹¹

---

¹¹¹ M. Fethullah Gülen, *Diriliş Çağrısı*, s. 282

SADAKANIN GETİRDİKLERİ

Müminler olarak yaptığımız salih ameller ve ibadetlerle öncelikle Cenâb-ı Hakk'ın rızasına talibiz. Onun rızası gaye olunca bir tebessüm bile sadaka payesini alırken, özünde rıza-yı ilahiye ulaşmak gibi bir hedef taşımayan en cafcaflı organizeler ve koşuşturmalar Hak katında bir anlam ifade etmemektedir. Hayatı rıza-yı ilâhi eksenli yaşamak bütün bir hayatı her an meyve veren bir ağaca dönüştürmek gibidir. Hem O'nun rızasına ulaştıktan sonra diğer bütün dünyevî ve uhrevî menfaatler de gölgede kalır.

Bu konudaki prensip böyle olmakla beraber her ibadetin olduğu gibi infak etmenin ve sadaka vermenin de beraberinde getirdiği dünyevî ve uhrevî pek çok güzellik vardır. Bunların bir kısmı ferdin hayrına diğer bir kısmı ise toplumun hayrınadır. Biz şimdi bu kazançların neler olduğunu görmeye çalışalım:

Malın Kirini Temizler

Başta zekât olmak üzere gerçekleştirilen bütün infak çeşitlerinde bir açıdan malın kiri, pası temizlenmiş ve çürüğü ayıklanmış olur. Zira Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) zekât ve sadaka yoluyla yapılan infakla insanların arındığını belirtmiştir.¹¹² İnfak etmek suretiyle malın kiri ve pislği giderilmiş olmaktadır.

Nasıl insan kan verdikçe vücut yeni kan üretir ve insan kendini daha sıhhatli hissederse infak edildikçe mal nemanır, berekete mâni olan hususlar ortadan kalkar ve o mal artık tertemiz olur. Çiftçi tarlasını belli zaman dilimlerinde çapalayarak onu zararlı otlardan temizler ki ekmiş olduğu ürün daha verimli olsun. Aynı şekilde zekâtı verilen veya tasadduk edilen mal da insanın malı içine karışmış zararlı otlar gibidir. Bu zararlı unsurlar ayıklandıkça mal da temizlenir ve bereketlenir. Böylece yarın Rabbimizin huzuruna vardığımızda dünyalık itibarıyla sahip olduğumuz varlıklar kirlerinden arınmış ve saf bir şekilde bize şahitlik yapacak, bizi temize çıkaracaktır inşallah.

Ruhen ve Manen Rahatlatır

İnfak cimrilik hastalığına iyi gelir ve kişiye psikolojik bir rahatlama sağlar. Cimri bir insan malını muhtaçlardan esirgemekle ruhen rahat yaşayamaz. Pintiliğin getirdiği o kasvetli ruh haleti onu her daim sıkar, boğar. Allah Resûlü bu gerçeğe şu sözleriyle dikkat çekmiştir: “Cimri ile cömerdin durumu, göğüsleri ile köprücük kemikleri arasına zırh

¹¹² Müslim, *Zekât* 167-168; Ebû Dâvûd, *İmâre* 20

giyinmiş iki kişinin durumuna benzer. Cömert, sadaka verdikçe üzerindeki zırh genişler, uzar, ayak parmaklarını örter ve ayak izlerini siler. Cimri ise bir şey vermek istediğinde zırhın halkaları birbirine iyice geçer, onu sıkıştırır; genişletmek için ne kadar çalışsa da başaramaz.”¹¹³

Kendisine ait varlıklardan bir şeyler vererek fedakârlık yapabilen insan, paylaşmanın mutluluğunu yaşayarak ve muhtaçları sevindirerek onların yüzlerine akseden sevince şahit oldukça memnun olur. Ruhun ve manen açılır, rahatlar. Bir fakiri veya bir muhtacı sevindirmenin müspet tesiri onun sair hayatına da yansır ve böyle bir kişi etrafındaki diğer kişilere de moral kaynağı olur. Allah ahlâkıyla bezenmenin getirdiği güzellikleri o, peşin olarak yaşar ve hayatını mutlu kılacak önemli bir dinamik keşfetmiş olur. Hayal duygusunun yardımıyla geçmişte yaptığı güzellikleri henüz daha yeni yapmış gibi hatırlar ve o mutlu anları yaşar gibi olur. Bütün bu duygular onda moral, aşk ve şevk adına müspet bir tesir icra eder.

Ali İsfehânî (rahmetullâhi aleyh) bu hakikati ne güzel ifade eder: “... Afiyet ve günahsız olmayı aradım; zühdde, yani şüphelilere düşmek korkusuyla mubahların çoğunu terk etmekte buldum. Kolay hesabı aradım, susmakta buldum. Rahat ve huzuru aradım; cömertçe infak etmekte buldum.”

Günahlardan Arınmaya Vesiledir

Her çeşidiyle infak etmenin beraberinde getirdiği bir diğer güzellik de insanın küçük günahlarına kefarete olma-

¹¹³ Buhârî, *Cihâd* 89; *Zekât* 28; Müslim, *Zekât* 76-77

sıdır. Sadaka malın kirini temizlediği gibi manevî hayatı kirleten günahlardan da arınma fırsatı doğurur. Efendimiz (aleyhissalâtu vesselâm) “Su nasıl ateşi söndürürse sadaka da günahları temizleyip, süpürür.”¹¹⁴ buyurmuş ve infak etmenin, hayırda bulunmanın günahlardan temizlenmek için iyi bir vesile olduğunu hatırlatmıştır. Kur’ân-ı Kerim’deki şu âyetler de zekât ve sadakaların bu yönüne dikkat çekmektedir: “Onların mallarından zekât al ki, bununla onları temizleyesin ve arındırasın. Onlar için dua da et. Çünkü senin onlar lehine duan, onlar için büyük bir huzur ve tatmin kaynağıdır. Allah her şeyi hakkıyla işitir, bilir. Bilmediler mi ki: Ancak Allah, kullarının tövbelerini kabul eder, zekât ve bağışlarını alır. Tevvab ve rahîm (tövbeleri kabul buyuran ve pek merhametli) olan da ancak Allah’tır.”¹¹⁵

Ahiret sabahına günahlarımızın ağırlığı ve mahcubiyetiyle uyanmamak için içine ihlâs iksiri katarak vereceğimiz zekâtlara, sadakalara, burslara, himmetlere ve bağışlara çok ihtiyacımız var.

Bereket Duasıdır

Öncelikle kendilerine zekât mükellefiyeti farz olan insanlar sonra da sırf Rabbin rızasını kazanma gayesiyle gönüllerinden gele gele infak ve tasaddukta bulunanlar zahiren mallarını ellerinden çıkarıyor gibi gözükseler de hakikatte çok daha fazlasıyla kazanmaktadırlar. Vermeyi ahlâk haline getiren ve verdikçe mutlu olan bu insanlara infak

¹¹⁴ İbn Mâce, *Zühd*, 22

¹¹⁵ Tevbe Sûresi, 9/103-104

etmiş oldukları sadakaların bereketi hem dünyada hem de âhirette geri döner ve onlar verdiklerinden ötürü asla pişman olmazlar.

Maldan 1/40 oranında zekât vermek, elde edilen ziraî ürünlerden 1/10 veya 1/20 oranında öşür ayırmak, sahip olunan büyük ve küçükbaş hayvanlarda belli sayıda hayvanı infak etmek zahiren bakıldığında bir eksilme gibi gözükse de hakikatte bir artış ve nemalanmadır. Bu durum yeni filizler vermesi ve gençleşmesi için belli zamanlarda ağaçların budanmasına benzer. Ağaçların orasından burasından kesmek ilk bakışta onlardan bir şeyler eksiltmek gibi gözükse de uzun vadede bu ameliye ağaç için faydalı ve daha çok ürün vermesi için gerekli bir işlemdir. Cenâb-ı Hak bu duruma işaret sadedinde şöyle buyurur: “Allah faizin bereketini eksiltir, zekât ve sadakaları ise nemalandırır”¹¹⁶, “Şunu unutmayın: Başkalarının mallarıyla artış sağlasın diye faize verdiğiniz para, zahiren fazlaşsa da Allah’ın nezdinde artmaz. Ama Allah’ın rızasını arzularak verdiğiniz zekâtlar, O’nun nezdinde bereketlenir.”¹¹⁷, “Namazı hakkıyla ifa edin, zekâtı verin ve bir de Allah’a güzel ödünç takdim edin! Unutmayın ki kendi iyiliğiniz için âhirete hazırlık olarak her ne gönderirseniz mutlaka onu Allah’ın nezdinde bulursunuz. Hem daha üstün ve daha hayırlı, mükâfatı kat kat artmış olarak! Allah’tan af dileyin. Muhakkak ki Allah gafurdur, rahîmdir (affi, merhamet ve ihsanı boldur)”¹¹⁸, “De ki: Rabbim dilediği kimsenin nasibini bollatırır, dilediğinin nasibini de kısar. Siz hayır yolunda

¹¹⁶ Bakara Sûresi, 2/276

¹¹⁷ Rûm Sûresi, 30/39

¹¹⁸ Müzzemmil Sûresi, 73/20

her ne harcarsanız Allah onun yerini doldurur. O, rızık verenlerin en hayırlısıdır.”¹¹⁹

Âyet-i kerimelerde açıkça görüldüğü üzere zekât ve sadaka adına yapılan bağışların arttığı, nemalandığı ve ziyadesiyle geri ödendiği bizzat Cenâb-ı Hak tarafından dile getirilmekte ve müminler müjdelenmektedir. Dolayısıyla insan verirken malım eksildi diye düşünmemeli, aksine verdikçe artacağına yakinen inanmalıdır. Cenâb-ı Hak bir kudsî hadiste bu gerçeği bir de şöyle dile getirir: “Ey kulum! İnfak et ki ben de sana infakta bulunayım.” Efendimiz devamla buyurur ki “Allah’ın (celle celâluhû) kudret eli doludur. Gece-gündüz infak etmesi o hazineden bir şey eksiltmez. Arz ve semanın yaratılışından beri Hak Teâlâ’nın verdiklerini bir düşünün. Bütün bu infaklar O’nun hazinelerinden hiçbir şey eksiltmemiştir. Arş su üzerinde, mizan da elindedir. O dilediğini alçaltır, dilediğini de yükseltir.”¹²⁰

Mevlâna Hazretleri malın verdikçe bereketlendiğini şu güzel örnekle anlatmaya çalışır: “Ekin eken, önce ambarı boşaltır, ama sonra hâsılatı pek çok olur. Tohumu ambar-da tutan ise sonunda onu farelere yem eder.”

Şeyh Sâdî de Mevlâna gibi konuşur: “Para yağmakla yükselip artacağını sanma. Duran su fena kokar. Bağışlamaya çalış. Akan suya sema yardım eder. Yağmur yağdırır, sel gönderir, onu kurutmaz.”

Resûlullah Efendimiz ailesi ile birlikte bir koyun kurban etmişlerdi. Bir süre sonra hanımlarından Hz. Âişe annemiz: “Kestiğimiz hayvandan geriye ne kaldı?” diye sordu.

¹¹⁹ Sebe’ Sûresi, 34/39

¹²⁰ Buhârî, *Tevhid* 22,35, *Tefsir*, Hud 2, *Nafakat* 1; Müslim, *Zekât* 37

Hız. Âişe cevaben “Sadece bir kürek kemiği kaldı, Efendim.” deyince Allah Resûlü şöyle dedi: “Desene kürek kemiği hariç, hepsi duruyor.”¹²¹

Resûl-i Ekrem’in de dikkat çektiği gibi kendimiz için ayırdığımız, yanımıza koyduğumuz şeyler ahiret adına bizim için bir şey ifade etmezken, başkalarına dağıtmamız, kestiğimiz kurban etlerini yakın ve uzak komşularımıza, dostlarımıza, fakirlere ve muhtaçlara vermemiz o fani şeyleri ebedileştirmekte ve bizim adımıza ahiret sermayesi hükmüne geçmektedir.

Konu ile ilgili bir başka örneği de Efendimiz’in damadı ve amcaoğlu olan Hız. Ali’den verelim. Bir dilenci kendisinin kapısını çalar ve bir şeyler talep eder. O da oğlu Hız. Hasan’a “Annene git de daha önce kendisine bırakmış olduğum altı dirhemi bana getir.” der. Hız. Hasan babasının dediği gibi gider ve az sonra döner. Babasına: “Annem, o altı dirhemi un satın almak için ayırdığını söylüyor.” diye haber verir. Hız. Ali “Müminin sahip olduğu şeyi Allah yolunda harcaması kendi elinde tutmasından daha hayırlıdır ve bu onun imanının kemaline işaret eder.” diye karşılık verir ve oğlunu annesine tekrar göndererek söz konusu altı dirhemi kendisine getirmesini ister. Hız. Hasan gider ve altı dirhemi getirir. Hız. Ali de onları hemen dilencinin eline tutuşturur.

O fakir dilenci daha henüz ayrılmıştır ki bu sefer devesini satmak isteyen bir şahıs gelir. Hız. Ali devenin fiyatını sorar. Adam “Yüz kırk dirhem” der. Hız. Ali “Parasını daha sonra ödemek şartıyla onu satın alabilirim.” teklifini yapın-

¹²¹ Tirmizî, *Sıfatu’l-kıyâme* 35

ca adam kabul eder ve veresiye olarak devesini halifeye satar.

Bir süre sonra başka bir şahıs gelir ve az önce Hz. Ali'nin satın almış olduğu deve için "Bu deve kimin?" diye sorar. Hz. Ali kendisinin olduğunu söyleyince "Onu bana satar mısın?" der. Hz. Ali satmayı kabul eder ve az önce yüz kırk dirheme veresiye olarak satın almış olduğu hayvanı bu sefer peşin iki yüz dirheme satar. Daha sonra da bu alışverişten eline geçmiş olduğu iki yüz dirhemin yüz kırkını deveyi satın almış olduğu şahsa gönderir. Geriye de fazladan altmış dirhem kalır. Onları da getirip hanımının önüne koyar. Bunun üzerine hanımı "Bunlar da neyin nesi?" diye sorar. Hz. Ali de "Bu Allah'ın, bize vaat ettiği mükâfatıdır." diye karşılık verir ve ardından şu âyeti okur: "Kim Allah'a güzel bir işle gelirse, iyilik işlerse, ona on misli verilir;.." ¹²²

Görüldüğü gibi Hz. Ali'nin vermiş olduğu altı dirhemlik sadaka aynı gün içinde on katı ile kendisine geri dönmüş ve az miktarda yapmış olduğu infak fazlasıyla kendisine iade edilmiştir. Bunun yanında ahirette ne gibi sürprizlerle karşılaşacağını ise Allah'tan başka kim bilebilir!

Yine Allah Resûlü'nün malını Hak yolunda infak edenin Allah tarafından nasıl teyit ve destek gördüğünü anlatma adına vermiş olduğu şu örnek de çok enteresan ve ibretâmizdir: Çorak bir arazide yürüyen adamın biri, bir bulutun içinden "Fılan kişinin bahçesini sula!" diye bir ses işitir. Adam bulutu takip eder. Bulut, taşlık bir araziye doğru

¹²² En'âm Sûresi, 6/160; Mustafa İbrahim Hakkı, *Reddu'l-belâ bi's-sadaka*, [Neşr: saaid.net]

uzaklaşır ve taşıdığı yağmuru Allah'ın izniyle oraya boşaltır. Buluttan az önce “Fılan kişinin bahçesini sula!” diye ses işitip hayretler içerisinde kalan adam bulutun yağmuru boşalttığı yere kadar gider ve yağan bütün yağmurun bir dere yatağından aktığını görünce şaşkın bir şekilde suyu takibe koyulur. Bir süre sonra görür ki, su bir adamın bahçesine kadar ulaşıyor, o da elindeki kürekle suyu çevirip bahçesini suluyor. Bahçe sahibinin yanına yaklaşarak selam verir ve adama ismini sorar. O zat da ismini söyler. Ancak ortada çok enteresan bir durum vardır. Bahçe sahibinin ismi ile az önce buluttan işitilen isim aynıdır. Neden sonra bahçe sahibi kendisine selam verip ismini soran şahsa “Adımı neden öğrenmek istiyorsun?” diye sorar. O şahıs da: “Ben şu suyu az ötedeki taşlık araziye boşaltıp buraya gelmesine vesile olan buluttan senin ismini zikrederek ‘falanın bahçesini sula’ diye bir ses işitmişim de ona binaen soruyorum. Sen bu bahçede ne yapıyorsun ki Yüce Allah koca bulutu istihdam edip sana böyle bir ihsanda bulunuyor?” diye sorar. Bahçe sahibi: “Madem anlattığın gibi oldu o zaman bu işin sırrını sana söyleyeyim.” der ve sözlerine şöyle devam eder “Ben bu bahçeden çıkan mahsule bakar ve hesaplarım; sonra üçte birini tasadduk ederim, üçte birini aile fertlerimle birlikte kendime ayırırım, kalan üçte birini de tohumluk olarak saklarım.”¹²³

İsmi bilemediğimiz bu bahtiyar zât, sırf cömertliği sayesinde çorak arazilerin yoğun olduğu bir muhitte özel olarak istihdam edilen bulutların getirip boşalttığı yağmur suyuyla bahçesini sulamakta ve bereketli mahsul elde ede-

¹²³ Müslim, *Zühd* 45

bilmektedir. Böylece Cenâb-ı Hak hem kulunun ürününe bereket ihsan etmekte hem de ona “Eğer şükrederseniz, Ben nimetlerimi daha da artırım.”¹²⁴ âyetinin sırrını tecelli ettirmektedir.

Allah Resûlü, güzel bir küheylan yavrusuna sahip olan kimse o şirin tayı yetiştirmek ve büyütme için nasıl özenle bakar, beslerse; Allah Teâlâ'nın da kulun helal maldan verdiği -velev ki bir hurma kadar dahi olsa- sadakayı kabul buyurduğunu ve o kişi adına büyütüp dağ kadar olunca ya dek büyüttüğünü ifade etmekte ve sadakaların ecir ve sevaplarının katlanarak Allah tarafından artırıldığını ve nemalandırıldığını haber vermektedir.¹²⁵

Diğer taraftan Allah Teâlâ zekât ve sadaka veren kişilerin mallarını artırma yollarını onlara ilham ederek bu suretle onların varlıklarının artmasına da vesile olmaktadır. O, istediği ve hikmeti iktiza ettiği zaman, kalpleri, emrini yerine getirip zekâtını veren kimselere doğru yöneltir ve o insanların ticari ilişkilerinde önemli inkişaf görür. Bu da Allah'ın zekâtı verilen mala bahşettiği bereketten başka bir şey değildir! Şurası kesin bir gerçek ki Allah Teâlâ zekât ve sadakasını en iyi şekilde veren kulun, geride bıraktığı malına en iyi şekilde bereket ihsan eder. Ayrıca ebedi âlemde onu çok daha ekstra lütuflarla karşılar. Zira ahiret sürprizler diyarı ve harikalar yurduudur.

Allah Resûlü'nün mevzu ile ilgili şu sözünü hiçbir zaman unutmamaya çalışalım: “Her gün iki melek iner ve onlardan biri: ‘Allah’ım, infak edenin (malını bereketlen-

¹²⁴ İbrahim Sûresi, 14/7

¹²⁵ Buhârî, *Zekât* 8, *Tevhid* 23; Müslim, *Zekât* 63

dirmek suretiyle) arkasını getir diye dua ederken, diğeri de, ‘malı tutup cimrilik edenin malını telef et diye bedduada bulunur.’¹²⁶

Rızık Celbeder

“Rızık hususunda Cenâb-ı Hak’tan sadaka vermek suretiyle yardım talep ediniz.”¹²⁷ sözü sadaka vermenin rızık ve bereketi celbettiğini ifade etmektedir. Yani insan sadaka vermek ve infak etmek suretiyle bir anlamda rızıkının bollaşmasına ve bereketin artmasına duacı olmuş olur. Böylece o infak ettikçe Allah da onun rızıkını ve bereketini artırır.

İsterseniz bu hususa ışık tutan yaşanmış bir olayı aktaralım ve bu hakikati bir de aralanan sır kapısından müşahede edelim.

Abdullah aylık maaşı 1600 TL olan bir memurdu. Malî problemler ve borç yükü altında kalmış çok ciddi sıkıntı içine girmişti. Zaman zaman “Herhalde ömrümün sonuna kadar böyle borç harç içinde yaşayacağım. Hiçbir zaman gün yüzü göremeyeceğim. En çok korktuğum şey de borçlarımı ödeyemeden ahirete geçmek.” diye düşünür ve çaresizliğini seslendirirdi. Hayatın ve evliliğin getirdiği yüklerin altından kalkamıyordu. Kıt kanaat geçiniyor fakat eşiy-le beraber mutlu bir hayat sürüyordu. Onu endişeye sevk eden tek şey borçlarını nasıl ödeyeceği meselesiydi.

Günlerden bir gün bir münasebetle tren garında bek-

¹²⁶ Buhârî, *Zekât* 27; Müslim, *Zekât* 57 (Malı tutup cimrilik edenin malını telef et diye bedduada bulunulan şahıslar farz olan zekâtlarını vermeyen kimselerdir yoksa nafîle sadakalarda böyle bir durum söz konusu değildir.)

¹²⁷ Aclûnî, *Kesfü'l-Hafâ* 1/132

lerken perişan durumda bulunan birkaç genç gözüne ilişti. Onların içler acısı durumunu gören Abdullah kendi haline şükretmişti. Beterin beteri var, diyerek Allah'a hamd etti. Aynı gün içinde fikirlerine ve şahsiyetine itimat ettiği bir arkadaşı ile dertleşmişti. Abdullah borçlarından ve geçim sıkıntısından dem vürmüş, arkadaşı da her ay maaşından belli bir oranda sadaka için para ayırmasını kendisine tavsiye etmişti. Abdullah bu teklif üzerine ona "Kendisi muhtaç bir dede, nerede kaldı başkasına himmet ede." diyerek tepki vermişti. Eve varınca arkadaşı ile aralarında geçen konuşmadan eşine de bahsetti. Eşi arkadaşının teklifini makul bulmuş ve Abdullah'a "Denemekte yarar var. Bakarsın Cenâb-ı Hak sıkıntılarımıza çare gönderir." demişti. Abdullah da eşinin bu desteği üzerine her ay yaklaşık 120 TL civarında bir parayı sadaka olarak ayıracağını söyledi. Hakikaten kısa bir süre sonra Abdullah şahsi hayatındaki değişiklikleri fark etmeye başlamıştı. Borçlarına rağmen hayata daha iyimser bakıyor, moral olarak kendisini daha iyi hissediyordu. Birkaç ay geçtikten sonra da hayatına çeki düzen verecek bir duruma gelmişti. Sadaka olarak ayırdığı para vesilesiyle daha önce olmayan bir bereketin varlığını hissetmeye başlamıştı. İşlerinin rayına girmesinden ötürü borçlarını ne zaman bitirebileceğini bile düşünmeye başlamıştı.

Bu arada bir akrabası, kurduğu şirkete ortak bulması için kendisinden ricacı olmuştu. O da ilk zamanlar hemen kendisine iki ortak bulmuş sonraki günlerde de pek çok kişiyi şirkete ortak etme noktasında yardımcı olmuştu. Bu vesileyle kendisi para da kazanıyordu. Yakın bir zamanda

borçlarını bitirebileceği hissi uyanmıştı kendisinde. Kazandığı para hangi miktarda olursa belli bir nispette onu sadaka için ayırıyordu. Az bir zaman sonra da Abdullah bütün borçlarından kurtulmuştu.

Sıkıntılı bir süreçten sadaka vermek yoluyla düzlüğe çıkan Abdullah benzer problemler yaşayan diğer insanlara da şu tavsiyede bulunmuştu: “Vallahi! Sadakanın getirdiği bereketi ancak onu tecrübe eden bilir. Sadaka vermekten korkmayın ve sabırlı olun. Allah’ın izniyle muhakkak onun hayrını ve bereketini göreceksiniz.”

Evet, Abdullah’ın başından geçen olay gibi daha nice olaylar var ki sadakanın bereket ve rızık vesilesi olduğuna şahittir. Az ama devamlı bir şekilde sadaka vermenin Allah katında ne kadar makbul bir ibadet olduğunu şu hadis-i şerif açıklıyor mu sizce: “Amellerin en güzeli az da olsa devamlı ve istikrarlı olanıdır.”

Unutmayalım sadaka verip infak etmek daha güzel bir hayatın sigortası ve muhtemel sıkıntılara karşı da bir paratonerdir.

Bela Sadakanın Önüne Geçemez

Dünya ve ahiret hayatı adına en büyük rehberimiz Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) “Sadaka verme konusunda gevşeklik göstermeyin ve o konuda ahesterevlik etmeyin. Zira bela ve musibetler sadakanın önüne geçemez.”¹²⁸ buyurmaktadır.

Günlük hayatımızda bu hadisin pratik olarak uygulan-

¹²⁸ Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ* 4/189, *Şuabu'l-İman* 4/214

diğına çok şahit olmuşuzdur. Özellikle seyahate çıkarken aramızda sadaka toplar yolculuğumuzun hayırla geçip neticelenmesi için dua ederiz. Bir mecliste iken çay bardağı kırılrsa, çay dökülse veya bu paralelde bir başka olumsuzluk yaşasak bunu bir ikaz olarak algılar ve daha büyük bela ve sıkıntılara maruz kalmamak için hemen aramızda sadaka toplamayı düşünürüz. İşte bunu yapmamızın sebebi Efendimizin bizlere yapmış olduğu bu önemli tavsiyedir.

Burada konumuzla doğrudan ilişkisi olmasa da bir mevzu üzerinde durmak gerekir. Akla şöyle bir soru gelebilir: “Hepimizin kaderi baştan belli olduğuna göre sadaka vermek neden kadere etki etsin veya sadaka vermenin kaderî planda bize bir tesiri var mıdır?”

Bu durumda şu bilgileri hatırlamamız gerekir. Kader denilince hiçbir şekilde değişmeyen Levh-i Mahfuz¹²⁹ ve bir takım sebep ve hikmetlere binaen değişen Levh-i Mahv ve İspat¹³⁰ anlıyoruz. Kâinattaki her şey Levh-i Mahfuz dairesinde olup, biter. Fakat bu dairenin içindeki daha alt bir dairede bazı şeyler “atâ” dediğimiz kanunla iptal edilebilir veya değiştirilebilir. Kaderde yazılı olan bir şey bizim dua niyetiyle vereceğimiz bir sadaka vesilesiyle kaza ânı gelince ata kanunu ile geçersiz kılınır ve biz önemli bir musibeti bu vesileyle atlattığımız oluruz. Tabii bütün bunların hepsi Levh-i Mahfuz dediğimiz dairenin dışına çıkmadan ve Allah’ın ezeli ve ebedi ilmi içinde cereyan eder.

¹²⁹ Levh-i Mahfuz: Bildiğimiz, bilemediğimiz, bütün kâinatların, bu kâinatlar içindeki eşya ve hâdiselerin mukayyet bulunduğu ana kitaptır.

¹³⁰ Levh-i mahv ve isbat: Nihâi olmayan, değiştirilmesi mümkün olan hükümlerin yazıldığı defter (Ra’d Sûresi, 13/39) veya Allah’ın (c.c.) ‘atâ’ kanunuyla takdiratından bazısını değiştirip, infaz buyurmadığı kitabının adıdır..

Dolayısıyla sadakanın bela ve musibetleri geri çevirmesi ve onların önünü almasını kader açısından böyle yorumlamak gerekir.

İstidradî olarak arz ettiğimiz bu meseleden sonra asıl konumuza dönecek olursak Allah Resûlü'nün şu sözünü hatırlayalım: “Hastalarınızı sadaka ile tedavi ediniz. Mallarınızı zekât vererek koruma altına alınız. Belalara karşı da dua ile hazırlık yapınız.”¹³¹

Evet, yaşadığımız dünya sadece fizikten ibaret değil. Fizik ve metafizik iç içe ve çoğu zaman metafiziğin fizik karşısında üstünlüğü söz konusu. Normalde hastalık tıp ilminin konusu iken Allah Resûlü bir başka noktaya dikkat çekiyor ve sadaka vermenin insanın başına gelen hastalığı ötelemediğini ve şifaya erişme noktasında bir dua yerine geçtiğini belirtiyor. Buradan bütün hastalıkların sadaka vererek iyileşeceği gibi bir anlam da çıkarılmamalıdır. Fakat bir gerçek var ki sadaka potansiyel olarak insandan maddî-manevî hastalıkları uzaklaştıran bir fonksiyonu haizdir. Bunun tesiri kimi zaman görülür kimi zaman başka sebep ve hikmetlere binaen görülmez. Unutmayalım Müslüman olarak bu dünyada sebepler zinciri üzerine kurgulanmış bir hayat yaşıyoruz ve problemlerimizi de genel itibarıyla sebepler âleminde vazedilen kanun ve ilkelere göre çözmeye çalışıyoruz. Fakat bu anlayış bizi her şeyin çözümü ve açıklanabilirliği sebepler âleminde mümkündür diyecek bir noktaya kadar da götürmez. Sebepler planında üzerimize düşeni yaptıktan sonra dua ve ibadetlerimizle de problemlerimize çare aramak en doğru yoldur. Hatta bazen olur ki

¹³¹ Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ* 3/382

sebeplerin tükendiği yerde nur-u tevhid içinde sırr-ı ehadiyet ortaya çıkar ve bütün problemler hallolabilir.

İşte hastalık konusunda temel yaklaşımımız da böyle olmalıdır. Tıp ilminin verilerinden faydalanmalı ve fakat bunun yanında sadakanın bereketinden de istifade etmeliyiz. Nitekim burada kaydedeceğimiz yaşanmış bir hadise buna canlı bir şahit olacaktır:

Ekrem Bey'in babası Fazıl Amca bir sabah müthiş bir sancıyla uyandı. Duymuş olduğu acı onu iki büküm yapmış, yerinde duramaz hale gelmişti. İnliyor inliyor gözlerinden yaşlar akıyordu. Ekrem Bey üzgün ve şaşkın bir şekilde taksi çağırıp babasını hastaneye yetiştirdi. Doktor yapılan kontrollerden ve çekilen filmlerden sonra Fazıl Bey'in böbreklerinde taş olduğu sonucuna vardı. Sakinleştirici ilaçlar yazıp ileriki günlerden birine ameliyat için randevu verdi. Baba oğul daha sonra birlikte eve döndüler.

Ertesi gün Ekrem Bey yaklaşık bir aydan beri çalışmış olduğu iş yerine gitti. O gün bu iş yerinde ilk maaşını alacağı için çok sevinçliydi. Mesai saati bitince de maaşını almanın verdiği şevkle evinin yolunu tuttu. Dönüş yolunda sokakta üstü başı perişan, mağdur ve mazlum bir yaşlı insana gözleri takıldı. Adam çok yorgun ve bitkin gözüküyordu.

Ekrem Bey bu arada, bu fakire yardım etsem de bir sevindirsem, diye geçirdi içinden. Babasının hastalığına şifa olsun niyetiyle bütün maaşını o gördüğü fakir adama bağışladı. Sonra evinin yolunu tuttu ve oraya ulaştınca da kapı ziline dokundu. Kapı açılınca babasını gayet sıhhatli

ve güleç bir yüzle karşıladı. Oysaki sabah çıktığında babası acı içinde kıvranıyordu. Doktorun yazdığı ilaçların bir faydası olmamıştı. Babasını şimdi bu durumda görünce çok şaşırıldı.

Fazıl amca, oğlunun merakını gidermek için konuşmaya başladı: Oğlum! Az önce çok şiddetli acı çekiyordum. Abdest bozmak için tuvalete gittiğimde taş düşürdüğümü fark ettim.

Ekrem Bey'in babasından bu güzel haberi duyunca gözleri doldu ve Allah'a hamd etti ve vermiş olduğu sadakanın kabul olmasının verdiği hazla Allah Resûlü'nün "Hastalarınızı sadaka ile iyileştirin." sözünü hakkalyakin bir şekilde yaşamış oldu.

Yine rivayet edilir ki bir gün kumaş ve elbise işleriyle iştigal eden bir adam Hz. İsa'nın meclisine uğramış ve selam vermiş. Yanında da bir miktar elbise taşıyormuş. Bir süre dinlendikten sonra oradan ayrılmış. Hz. İsa orada hazır bulunanlara, öğle vaktinde bu şahsın cenazesinde hazır bulunun demiş. Hz. İsa haber verdiği vakit gelince adamın bulunduğu yere gitmiş fakat adamın ölmediğini ve elbiseleri yıkamakla meşgul olduğunu görmüş. Az sonra Hz. Cebrail kendisinin yanına gelince bu adamın öleceğini bana haber vermiştin fakat o halen sağ demiş. Hz. Cebrail şu şekilde cevap vermiş: Evet, sizin yanınıza uğradığında öleceği takdir edilmişti. Fakat sizden ayrıldıktan sonra yolda üç somun ekmeği sadaka olarak verdi. Bu vesileyle ölümden kurtuldu. Onun taşıdığı elbiseler içinde bir yılan vardı. O yılan kendisini ısırarak ve zehirlenerek can verecekti. Sadaka verince bu musibetten kurtuldu.

Yanındaki elbiseleri döküp açınca da yılanı ağzı kapalı bir şekilde buldu.¹³²

Sadakanın insanı uzaklaştırdığı felaketlerden birisi de feci ölümdür. Allah Resûlü “Allah sadaka ile (göçük altında kalarak ölmek, düşüp ölmek, suda boğulmak, ateşte yanarak ölmek, son nefeste şeytanın imandan saptırması neticesinde imansız ölmek ve savaştan kaçarken ölmek gibi) yetmiş çeşit kötü ölümün kapısını kapatır.”¹³³ buyurur.

İbn Ced’ân isimli bir şahıs başından geçen bir olayı şöyle nakleder: “Bir bahar mevsimi idi. Sahip olduğum develer iyice semizleşmiş, dişi olanların memeleri de baharın getirdiği bereketle sütle dolup taşmıştı. Yavrular her ne zaman annelerinin memelerine dudaklarını dayasa süt memelerden fişkırrır, bol bol akardı. Arkasında yavrusu bekleyen bir dişi deveyi izlerken birden aklıma yedi çocuğu ile beraber fakru zaruret içinde yaşayan komşum geliverdi. Sonra ‘Valahi! Şu deveyi yavrusu ile beraber komşuma sadaka olarak verecek, onlara bağışlayacağım diye nezrettim.’ Hem Allah Teâlâ ‘Sevdiğiniz şeylerden infak etmedikçe birrü takvaya ulaşamazsınız demiyor mu?’¹³⁴ dedim. Benim en hoşlandığım ve sevdiğim malım da şu gözümün önündeki deve ve yavrusu idi. Hemen hayvanları alıp komşumun kapısına dayandım. Kapıyı çaldım. Komşum kapıyı açınca selam verdim ve getirdiğim deveyi yavrusu ile beraber kendisine hediye ettiğimi söyledim. Adam o kadar mutlu olmuştu ki şaşkınlığından ne diyeceğini şaşırılmıştı.

¹³² Mustafa İbrahim Hakkı, *Reddu'l-belâ bi's-sadaka*, [Neşr: saaid.net]

¹³³ Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 3/109; Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ* 2/29

¹³⁴ Âl-i İmrân Sûresi, 3/92

İlerleyen günlerde komşum verdiğim devenin hem sütünden istifade ediyor hem de onu yük taşıma maksatlı kullanıyordu. Yavrusunun bir an önce büyüüp gelişmesini bekliyor ve onu satmayı düşünüyordu. Hâsılı kendisine verdiğim bu iki hayvandan pek çok hayır görmüştü.

O bereketli ilkbahar günleri sona erip yaz mevsimi bütün sıcaklığı ve kuraklığıyla beraber girince toprak susuzluktan çatlamaya başlamıştı. Bu durumda yeraltında saklı su kaynaklarını bulabilmek için göç etmeye başlamıştık. Biz bedeviler nerede su bulunduğunu yerkabuğunun üzerindeki çatlaklardan anlayabiliyor ve bu yarıklardan içeri girerek suya ulaşabiliyorduk.

Yazın getirdiği susuzluğa çare bulabilmek için ben de böyle bir su kaynağı tespit etmiş ve içme suyu temin edebilmek için yarıktan içeri doğru girmiştım. Üç çocuğum ise dışarıda beni bekliyorlardı. Yeraltına inip karanlığı adım adım geçtim ve suya ulaştım. Ancak ne var ki yolumu şaşırılmış buradan nasıl çıkacağım konusunda tereddüde düşmüştüm. Kaybolmuşum yani. Dışarıda bekleyen üç çocuğum beni tam üç gün bekledikten sonra ‘Herhalde babamızı içeride bir yılan ısırması olmalı veya yolunu kaybedip öldü.’ diyerek benden ümit kesmişler. Zaten malvarlığımı kendi aralarında paylaşabilmek için bir an önce ölmemi bekliyorlardı. Evlerine dönünce hemen mirası paylaşma sevdasına düşmüşler. Ne var ne yok diye düşünürken komşuma verdiğim iki deveyi de hatırlamışlar ve onları komşumdan geri talep etmişler. “Babamızın verdiği dişi deveyi bize ver biz de sana bir erkek deve verelim.” demişler. Bu teklifimizi kabul etmezsen zorla alırız sen bi-

lirsin diye de tehdit etmişler. Komşum da onlara ‘Sizleri babanıza şikâyet edeceğim.’ diyerek uyarılmış. Onlar da ‘Nasıl şikâyet edeceksin ki babamız vefat etti.’ demişler. Komşum hayretler içerisinde ‘Nasıl öldü? Nerede öldü? Benim neden haberim olmadı?’ diye sormuş. Evlatlarım da ‘Çölde bir yeraltı su kaynağına girdi bir daha da çıkmadı.’ diye karşılık vermişler.

Komşum bu haberi alır almaz onlara ‘Allah aşkına! Bana o yeri gösterin de ondan sonra deveniz sizin olsun. Sizden hiçbir şey istemiyorum!’ diye karşılık vermiş.

Bizimkiler, komşuma, su bulmak için girdiğim yeri gösterince beline bir ip bağlayıp beni bulmak için peşimden kuyuya doğru inmiş. Yanına da bir meşale alarak yolunu aydınlatmayı düşünmüş. Sürüne sürüne, binbir zahmetle yol almaya çalışmış. Bir süre sonra suyun meydana getirdiği rutubetin kokusunu almaya başlamış. Az sonra beni suyun başında inerken ve sayıklarken bulmuş. Nefesimi dinleyince aradan bir hafta geçmiş olmasına rağmen yaşadığımı fark etmiş. Güneş ışığının zararlarından korumak için gözlerimi bağlayarak beni çeke çeke dışarıya çıkarmış. Yumuşatılmış hurma ve su ile beni hayata döndürmeye çalışmış. Sonra da beni sırtlayarak evine götürmüş. Evlatlarım olan bitenden habersizken ben hayata tekrar dönme-ye başlamışım.

Bir müddet sonra kendimi iyi hissettiğim bir zamanda komşum bana şu soruyu sordu: ‘Bir hafta boyunca ölmenden yerin içinde o karanlık yerde nasıl yaşayabildin, bana söyler misin?’

Ben de şöyle cevap verdim: ‘Sana başımdan geçen çok enteresan şeyler anlatacağım. Su almak için yeraltına girdiğimde yolumu kaybettim. Nasıl çıkacağımı bilemedim. Sonunda çaresiz bir şekilde hiç olmazsa suyun başına gideyim de orda durayım, dedim. Oradan su ihtiyacımı karşılıyordum fakat açlık beni perişan ediyordu. Su da bir süre sonra yetmemeye başlamıştı. Bir süre sonra durumum artık tahammülfersa bir hâl almıştı. Uzanmış baygın bir şekilde yatarken artık bütün sebepler tükenmiş ben de Müsebbib-i Hakiki’ye tefviz-i umur etmiştim. Birden ağızda ‘fışkıran sütün sıcaklığını hissettim. Kalktım ve bağdaş kurarak oturdum. Baktım ki karanlıkta bir kap ağızma yaklaşıyor’ ben de kana kana içiyordum. Sonra da bu kap kayboluyordu. Gün boyunca tam üç kez bu olaya şahit oluyordum. Ancak son iki gün artık bu süt kesilmişti ve gelmiyordu. Sebebini çok merak etmiştim.’

Komşum bana ‘Sana sebebini söylediğimde çok şaşıracağını.’ diye karşılık verdi. Evlatların senin yeraltında öldüğünü zannederek mallarını paylaştılar. Benden de senin verdiğin develeri istediler. Süt içemediğin o iki gün var ya, işte o iki gün onların benden develeri gasp ettikleri iki gündür.

İşte Cenâb-ı Hakk’ın ‘Kim Allah’a karşı gelmekten sakınırsa, Allah ona sıkıntıdan çıkış kapıları açar. Onu hiç ummadığı yerlerden rızıklandırır..’¹³⁵ vadinin müşahhas bir misali.

Burada bir konuya daha değinmek muvafık olacaktır. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), cahiliyede verilen sadaka-

¹³⁵ Talak Sûresi, 65/2

ların, yapılan iyiliklerin sevabının olup olmadığını soran bir sahabiye, “Sen ne ile Müslüman olduğunu zannediyorsun?” karşılığını verirler. O’nun bu sözüne binaen hayrın hayır olması münasebetiyle insanın yaptığı her iyilik, bir taraftan onu yeni hayırlara, güzelliklere sevk ederken, diğer taraftan da fena şeylerden alıkoyar.

Diğer taraftan yapılan bu hayırlar sadece müminlere mahsus olmayıp başkalarına yönelik de olabilir. Sadakanın verilmesinde, fakirlerin yedirilip içirilmesinde din farkı herhangi bir mahzur teşkil etmez. Bunun ötesinde hayvanlara, ağaçlara bakma bizim dinimize göre vesile-i sevap olan güzelliklerden kabul edilmiştir.

İşte sadaka şemsiyesi altına giren her türlü iyilik çeşidi icra edildikleri dönem itibarıyla birer hayırdırlar ve insanın hasenat defterine yazılırlar. Daha sonraki dönem itibarıyla da bu hayırlar, insanın ayağının kaymasına mâni olur, şerlerin kökünü keser, hayrı nemalandırır, geliştirir ve onların ifasını kolaylaştıran birer vesile hâline gelebilirler. Eğer cahiliye döneminde her şeyi kısırlaştıran, Allah bilmezlik düşüncesi içinde yapılan hayırlar bile neticeleri itibarıyla bu kadar hayırlı ve Efendimiz’in ifadesiyle kişinin İslâm’a girmesine vesile oluyorsa, böyle iyilikleri bir mümin yaptığı zaman birer binlere, binler de milyonlara bâdi olabilir ve onu ileriye matuf bir kısım fenalıklardan koruyabilir.

Başımıza gelebilecek bela ve musibetlere karşı istiğfar, dua, infak, sadaka ve sabırla korunmaya çalışalım. Nasıl hastalanmamak için yeme, içme vb. hususlarda hayat düzenimizi kontrol altında tutuyorsak aynı şekilde ilahi gazaptan korunmak için de öncelikle dillerimizi istiğfarlarla

ıslatmalı, ellerimizi semaya çevirmekten geri durmamalı ve muhtaçların gönüllerini vereceğimiz sadakalarla hoş tutmalıyız. Unutmayalım ki bir sadaka, bin musibeti geri çevirebilir.

Duaların Kabulüne Vesiledir

Başkalarının derdiyle dertlenip onlara yardım etmek, muhtaçların ızdırabını yüreğinde hissedip onların imdadına koşmak Rabbe uzatılan ellerin boş çevrilmemesi adına en büyük teminattır. Allah'ın rızasını avlamak için infak tutkunu hâline gelmiş bir kul, kendi darlığını ve çaresizliğini Rabbine ifade ederken yalnız bırakılmaz. Hemcinslerinin aç ve açıkta kalmaması için çabalayan bir yüreğe semadan iltifat gelmemesi düşünülebilir mi?

Fahr-i Kâinat Efendimiz “Ey insanlar! Ölmeden önce yürekten Allah’a teveccüh edip tevbe edin. Dünya işleri ve birtakım mâniler sizi meşgul etmeden önce siz amel-i salih yapmaya bakın. Allah’ı çok zikredin. Gizli açık bol bol sadaka verip Rabbinizle aranızdaki bağı koparmayın. Böyle davrandığınız takdirde rızığınız Allah tarafından gönderilir, O’nun tarafından inayet görürsünüz ve dualarınız da müstecab olur.”¹³⁶ buyurlar.

Evet, hedefe ulaşmak istiyorsak yolumuz ve usulümüz doğru olmalı. Allah’a ve rızasına talip olan da gideceği yolun gereklerini harfiyen yerine getirmeli, O’nunla irtibatını sağlayan ipleri koparmamalı ki Yüce Dergâh’tan herhangi bir şey talep ettiğinde reddedilip inkisar-ı hayal yaşamasın.

¹³⁶ İbn Mâce, *İkâmetü’s-salât* 78

Ömrün Uzamasına Vesiledir

Yaratılan her şey tükenir, biter, ölür ve Allah'ın sonsuz ilminde farklı bir boyuta geçer. İlahi takdirin buyruğuna göre her canlı, ama kısa ama uzun bir ömür neticesinde dünyadan ayrılmak zorunda kalır. Eşref-i mahlûkat olan insan da bu kaideden müstesna tutulmamıştır. O da her canlı gibi vakti geldiğinde bu dünyadan ayrılıp ebede doğru yürüyecektir.

İnsan ömrü güneş karşısında eriyen bir buz gibidir. Geçen her saat ve dakika onu kabir kapısına daha da yaklaştırmaktadır. Bu durumda ona düşen en büyük vazife, kısa olan bu dünya hayatını lüzumlu işlerle doldurması ve onu tıpkı dantelâ işleme hassasiyetiyle rıza-yı ilahi yörüngesinde iplik iplik nakış nakış dokumasıdır. Şüphesiz böyle bir ömür hiç bitmesin istenir. Dolu dolu yaşansın ve her vakti marifetullah, muhabbetullah ve zevk-i ruhani ile geçen bir ömür olsun...

Ömür iyi değerlendirilebildiği takdirde çok meyve veren semeradar bir ağaç gibidir. Sadaka vermek ve infak etmek de ömrün uzaması için bir davet, bir duadır. Sadaka veren insanın ömrü uzatılır ki ilave ömründe daha çok hayır işlesin. Zira sadaka vermek ve sıla-i rahim yapmak, ömrün uzamasının sebebidir Kutlu Rehber'in dilinde.¹³⁷

Diğer taraftan sadaka-i cariyeye şeklinde yapılan hayır ve hasenatlar kişiye can veren ab-ı hayat gibidir. Zira bedeniyle kabre girip eserleriyle arkada iz bırakan insanlar hakikatte ölmüş sayılmazlar. Onlar diridirler ve amel defter-

¹³⁷ Buhârî, *Büyü* 13, *Edeb* 12; Müslim, *Birr* 20

lerindeki hasenat sayfaları her gün yeni sayfalar açılarak yazılmaya devam eder.

Kabrin Ateşini Söndürür

Kabir ruhun ukbâ ülkesine kanatlanırken uğradığı bir bekleme salonu. O, mazrufun içinde taşıdığı değere göre şekillenen bir zarf. Bağrında misafir ettiği mevtanın durumuna göre Cennet köşelerinden bir mutena köşe olabildiği gibi Cehennem çukurlarından bir çukur olmaya da aday amel sandukçası bir mekân. ...

Dünyada iken başıboş bir canlı gibi hareket edip, bir gün öleceği ve hayatının hesabını vereceğini hiç düşünmeyenler dar kabirlerinde uyandıklarında şu itirafta bulacaklardır: “Eyvah! Aldandık. Şu hayat-ı dünyeviyeyi sabit zannettik. O zan sebebiyle bütün bütün zâyi’ ettik. Evet, şu güzerân-ı hayat bir uyku imiş; bir rü’ya gibi geçti. Şu temelsiz ömür dahi, bir rüzgâr gibi uçtu gitti...”¹³⁸

Kabrinde rahat eden ebedi hayatında da rahat edecek; orada sıkıntı çeken mahşer gününün dehşetini çok daha yakından hissedecektir. Kabir salonunda şaşıp kalmamak, dehşete düşmemek için orayı önceden göndereceğimiz sadakalar, salih ameller ve ibadetlerle ışıktandırmalıyız ki tek başına kaldığımız o dar yerde vahşet yaşamayalım. Dünyada iken darda kalanlara elimizi uzatalım ki kabirde de bize el uzatılsın ve o karanlık makber, imanın ve Hak yoluna adanmış hizmetlerimizin aydınlığıyla nurlanıp, bize ünsiyet veren bir yer olsun...

¹³⁸ Bediüzzaman Said Nursî, *Sözler*, 17. Söz

Ahret Sıcağında Gölgeliktir

Allah Resûlü “Her insan (kıyâmet gününde) hemcinsleri arasında hüküm verilinceye kadar sadakasının gölgesinde durur.”¹³⁹ buyururlar.

Resûlullah Efendimiz kıyamette Allah Teâlâ'nın hususî olarak gölgelendireceği insanları şöyle anlatır: “Allah yedi kimseyi, Kendi zıllından başka sığınak olmayan (kıyamet) gününde, zilli altında himaye buyuracaktır. (İlki) âdil imam, (ikincisi) ömrünü ibadet neşvesi içinde geçiren genç, (üçüncüsü) mescitlere dilbeste olan kimse, (dördüncüsü) Allah için birbirlerini sevip, Allah için bir araya gelen ve Allah için birbirinden ayrılan iki insandan her biri, (beşincisi) makam ve cemal sahibi bir kadının talep ağında (nefsine başkaldırıp) “Ben Allah'tan korkarım!” diyen adam, (altıncısı) solundakine infak ettiği şeyden, sağındaki bir şey hissetmeyecek şekilde sadakasını gizli eda eden, (yedincisi) yapayalnızken Allah'ı anıp da gözleri yaşlarla dolan.”¹⁴⁰

Boynuzsuz koçun boynuzlu koçtan hakkını arayacağı ve herkesin hesap verme endişesinden dolayı terleyeceği o mahşer gününde bir kısım insanlar özel olarak ağırlanacak ve o dehşetli günün sıkıntı ve kederlerinden uzak tutulacaklardır.

Peki neden? Çünkü onlar dünyada iken Allah için çok büyük işler başarmışlar ve pek çok kimsenin takıldığı veya başaramadığı ağır imtihanlardan yüzlerinin akıyla çıkmışlardır. Kendisi için yapılan en küçük bir iyiliği bile kayıt

¹³⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/148

¹⁴⁰ Buhârî, *Zekât* 16, *Rikak* 24; Müslim, *Zekât* 91

altına aldırın Cenâb-ı Hak da onların bu gayretlerini hesap günü onlara yapacağı özel muamele ile ödüllendirecektir.

Allah'a karşı sadakatının nişanesi olarak, ekmeğinden, suyundan artırıp Hak rızası için infak ettiği malını, Allah'tan başka kimsenin bilmesini arzu etmeyerek bir sır gibi saklayan ve sağına infak ettiğini solundakinden bile saklamaya çalışan ihlâs ve civanmertlik kahramanlarının o En Vefalı'dan, tasavvurlar üstü mukabeleye mazhar olması ne büyük bir müjdedir.

Ömürlerini Allah'a sadakat nişanesi sayılan sadakalarla zenginleştiren, zekât gibi farz infaklar dışında özellikle nafîle kabilinden kabul edilen sadakalarını verirken kimseye hissettirmeden veren, yaptığı iyiliklerin reklâmını yapmayıp, sağa sola duyurmaya çalışmayan hasbî insanlar bütün sırların deşifre olacağı ve kimilerinin “Bugün burada hesap vermekten nasıl kaçabilirim!” diye endişe ve korku içinde olduğu o gün mutlu, ferih ve fahur bir şekilde bulunacaklar tali'lerine tebessümler yağdıracaklardır.

Herhangi bir iltimasın olmayacağı, dostluk ve dünyevi kazanımların hiçbir fayda sağlamayacağı o dehşetli gün gelmeden Allah Resûlü'nün müjdelediği yedi sınıftan biri olmak, özellikle de infak tutkunu haline gelmiş bir kul olmak ne büyük bir devlettir.

Fani ömrünü gönüllerinden gele gele verdikleri sadakalarla bakiye dönüştüren salih kulların Cennet'teki dereceleri üstün, hesapları da kolay olacaktır. Yahya İbn Muâz der ki: “Sadaka olarak verilen bir buğday tanesinden başka

hiçbir şey dünya dağları kadar ağır değildir.” Yani Allah için verilen bir hurma, bir buğday tanesi, gönül almaya vesile en küçük bir şey Allah nezdinde dağlar kadar değerli ve mizan kefesinin artı hanesini ağır bastırarak kadar kuvvetlidir. Hak yolunda olduktan sonra en küçük şeyler bile çok değerlidir. Kolay hesap verebilmek, sıratı engelleme takılmadan ve ayağımız sürçmeden kolayca geçebilmek istiyorsak dünyada iken bize kolay gelen şeyleri yapmalı, Allah için insanlara faydalı olabilecek en basit, en küçük şeyleri bile kullanabilmeliyiz.

Allah gönlümüze verme ve insanları hoşnut etme duygusunu bağışlasın. Bağışlasın da yürüdüğümüz yollar asân varacağımız yer de Cennet olsun inşallah...

Kibir ve Gurur Hastalığını Tedavi Eder

Sadaka vermenin ve infakta bulunmanın insana kazandırdığı faydalardan biri de kibir ve gurur ağına düşmeye mâni olmasıdır. Zira hali vaktinde yerinde olup da kendisinden daha muhtaç durumda bulunan kimseleri gören ve onlara yardım elini uzatan insan öncelikle Cenâb-ı Hakk’a şükreder. Çünkü kendisinde başkalarında bulunmayan ekstra güzellikler vardır. Bu, başlı başına şükredilmesi gereken bir özelliktir.

Sadaka veren insan şunları düşünür: “Bugün ben sadaka veren kişi durumundayım ama yarın sadaka almak zorunda olan bir kişi hâline gelebilirim. Mademki her şeyin sahibi Allah ve herkese düşen pay da O’nun takdirine bağlı o halde ben şu an bulunduğum konuma şükretmeliyim,

gurur ve kibre kapılmadan Rabbimin nimetlerine mukabele etmeliyim.”

İnsan yeryüzünde Allah'ın emanetçisidir. Herkes Allah'ın kendisine verdiği nimetlerle veya maruz bıraktığı musibetlerle imtihan olmaktadır. Kimisi parasıyla, varlığıyla imtihan olurken, bir diğeri de yoklukla, hastalıkla, imkânsızlıkla imtihan olur. Herkes kendi kulvarında Allah'a karşı göstermesi gereken sorumluluğu ifa etmekle mükelleftir. O hâlde zengin veya varlıklı bir kimse de kendisine bahşedilen nimetlerin hakiki sahibinin kendisi olmadığını hiç hatırlından çıkarmamalı, Allah istediği için varlığından başkalarını da sevindirmesini bilmelidir. Bu şuura ulaşan bir mümin kendisinin diğer insanlardan fazlaca bir kıymeti haiz olmadığını, Allah nazarında bütün insanların bir tarağın dişlileri gibi eşit olduğunu düşünür. Allah'ın üstünlük vesilesi olarak sadece kalplere ve samimi niyetlere baktığını bilir ve bu vasfa sahip olmak için de zengin olmanın zarurî bir şey olmadığını idrak eder. Çünkü nice saçı başı dağınık kimseler vardır ki Allah onların isteklerine hayır demez. Kalpleri Allah indinde çok değerlidir, duaları müstecâbtır.¹⁴¹ Ve nice harabe görünümü binalar vardır ki içinde hazineler gizlidir. Bu itibarla insanlara yaklaşımımız, kürklerine göre değil, gönüllerine göre olmalıdır. İnfak eden insan da bu duyguyu hiçbir zaman hatırlından çıkarmamalıdır.

Ayrıca zekât ve sadakanın ferde kazandırdığı pek çok faydanın yanında toplumsal faydaları da vardır. Bunların en başta geleni ise zengin ile fakir arasında iletişimi sağla-

¹⁴¹ Bkz.: Müslim, *Birr* 138

yan bir köprü olmasıdır. Dinimizin ortaya koyduğu prensipler bütün zamanların ihtiyacını karşılayabilecek potansiyelde olan düsturlardır. Beşeriyetin ortaya koyduğu kanunlar ise zamanla ihtiyarlayıp ölmeye mahkûmdur.

Beşer tarihi incelendiğinde görülecektir ki bütün ihtilalleri ve sosyal patlamaları tetikleyen anlayış “Ben tok olayım, başkası açlıktan ölse bana ne!” şeklinde ifade edilen düşüncedir. İnsanlar arasında ve özellikle zenginlerle fakirler arasındaki iletişimin sağlıklı yürüebilmesi içtimai adaletin denge üzerinde gitmesi ile sağlanır. Zenginler fakirlere merhamet ve şefkat hissi ile yaklaşır, fakirler de toplumun zengin sınıfında bulunan kimselere hürmet ve saygı gösterirlerse o toplum sağlıklı ve dengeli bir toplum demektir. “Ben tok olayım, başkası açlıktan ölse bana ne!” anlayışı neticesinde zengin merhamet etmez, fakir de böylesi insanlara hürmet ve saygı göstermezse o toplumda çatlama, sosyal patlamalar er veya geç gün yüzüne çıkacaktır demektir. İşte Kur’ân, beşer böyle bir duruma düşmesin diye zekâtı, dolayısıyla sadaka ve infakı emretmiştir. Zekât ibadetinin hakkıyla yerine getirildiği bir toplumda zengin fakirin karnını doyurup ihtiyaçlarını karşılar; fakir de kendisini düşünen, yardım eli uzatan zengine hürmet ve itaatle yaklaşır. Böylece ortaya her şeyiyle sağlam bir toplum çıkmış olur. Böyle bir toplumda katmanlar arası boşluklar doldurulmuş, problem teşkil edebilecek iletişimsizlikler ortadan kaldırılmış demektir. Dolayısıyla zekât ve sadaka sağlam, güçlü ve istikbal vadeden bir toplumun inşası adına göz ardı edilemeyecek derecede önemli bir ibadet olarak önümüzde durmaktadır.

Diğer taraftan günümüz modern toplumlarının başını ağrıtan en önemli toplumsal sorunlardan biri de işsizliktir. Dinimizin emri olan zekât ve sadaka ile bu probleme de büyük ölçüde çözüm üretilmiş olur. Zira çalışmak isteyip de imkânı olmayanlara tahsis edilecek meblağlarla hem yeni iş sahaları açılmış olur hem de bir şey üretmeden âtil bir şekilde bekleyen insanlar sosyal hayatın içine çekilmiş olurlar. İyi bir araştırma yapıldığında görülecektir ki gerek Türkiye’de gerekse herhangi bir ülkede o ülkenin zengin sınıfını oluşturan insanlar zekâtlarını tam olarak verseler ve nafîle türünden yardımlarla insanların önünü açsalar hiçbir ülkede açlıktan, sefaletten ve yokluktan dolayı sıkıntı çeken insan kalmayacaktır. Bugün dünyanın gelirinin % 80’inden % 20’lik bir kesim istifade ederken geri kalan % 80’lik kesim vasat veya fakru zaruret halinde bir hayat yaşamaktadır. Bu dengesizliği ortadan kaldırmada en önemli güç insanlara verme duygusunu kazandırmak ve Allah için insanlara faydalı olmalarını sağlayacak şekilde infak etmeye onları alıştırmaktır.

Ayrıca işsizliğin ve fakirliğin getirdiği pek çok problem arasında özellikle son yıllarda öne çıkan belli suçlar vardır. Bunlar hırsızlık, gasp ve kapkaçtır. Fakirlerin unutulduğu bir toplumda bu türden suç oranlarının artması gayet tabiidir. Bir tarafta düğünlerinde tabak kırıp, dolarlar dağıtan bir kesim keyif çatarken diğer tarafta evinde sıcak bir çorba bile bulamayan insanların hadiselere sessiz kalmaları, aradaki adaletsizliği sinelerine çekmeleri ilelebet mümkün değildir. Bu hazımsızlık bir gün mutlaka bir şekilde rahatsızlık olarak ortaya çıkacak ve eğer önlem alınmazsa toplum bünyesini tehdit eden bir hastalığa dönüş-

cektir. Bütün bu problemlerin önünü almak için dinimizin düsturlarını iyi tatbik etmeli zekât ve sadakayı ifa ederek, israfa kaçmadan yaşayabilmeliyiz. Unutmayalım, geçmiş ümmetler ve milletlerden pek çoğu bu hususu görmezlikten gelmiş, fakirlere karşı cimri davranmış ve neticede tarih sahnesinden silinmişlerdir. Tecrübe edilen bir şeyi yeniden tecrübe etmenin bir anlamı yoktur. Isırılan bir delikten ikinci kez ısırılmak da mümin ahlâkıyla bağdaştırılmayacak derecede mühim bir hatadır.

İNFAK ÂDÂBI

Allah Rızası İçin Vermek

İnsan Sûresi'nin başında Cenâb-ı Hakk “ebrâr” denilen insanların Cennet’e girme yolunda nelere katlandıklarını ve yaptıkları salih amellerin karşılığını Cennet’te nasıl zevkettiklerini tarif ve tasvir eder. Bu tali’li insanların infak ederken içinde buldukları hâli Kur’ân şöyle anlatır bizlere: “Onlar seve seve, yiyeceği yoksula, yetime yedirirler.” (yedirdikleri kimselere şöyle derler:)” Biz size sırf Allah rızası için yediriyoruz. Sizden bir karşılık ve teşekkür beklemiyoruz.” “Çünkü biz, asık suratlı, çetin bir günden (o günün azabından dolayı) Rabbimizden korkarız.”¹⁴²

Evet, onlar öyle hasbî ve muhlis kullardır ki hayır ve hasenat karşılığında bir teşekkür bile beklemezler. Hatta teşekkür beklemediklerini dilleriyle söylemez, kalplerinde bir sır ve niyet olarak taşırlar. Bu müstesna insanların ihlâsla

---

¹⁴² İnsan Sûresi, 76 / 8-10

yerine getirilmiş amellerini Allah Teâlâ diğer müminlere örnek olsun diye haber vermiş ve Hak rızasının talip olunacak en yüksek paye olduğunu sonraki nesillere önemli bir husus olarak hatırlatmıştır.

Cömertlik, hiçbir karşılık beklemeden ihsanda ve bağışta bulunmak demektir. Teşekkür edilmeyi, övülmeyi istemek cömertliğin şanına yakışmaz. Kerem sahibi bir cömert insana sorarlar: “Muhtaçlara, yoksullara çokça ihsan edersin. Acaba onlar sana minnettarlık hissi içinde bulunuyorlar ve sana karşı kendilerini ezik hissediyorlar mı?”

O zat cevaben: “Hiçbiri bana minnettar kalmaz, kalmamalı. Ben onlara o hissi verecek şekilde hareket etmem, onlardan bir karşılık beklediğimi ihsan etmem. Bir şey verirken kendimi aşçının elindeki kepçe gibi kabul ederim. Kepçenin övünmeye, böbürlenmeye hakkı yoktur ki!” der.

Şu dünya misafirhanesinde nasibimize muhtaçların ve yoksulların sofralarına ekmek götürme, onların üstünü başını giydirip, başlarını sokacak bir yuva temin edebilme gibi lütuflar takdir edilmişse bize düşen şey öncelikle Allah’a karşı olan şükranımızı ve medyûniyetimizi ifade etmektir. Dünyadan ahirete göndereceğimiz en değerli şey içine Allah rızasının dışında farklı mülahazalar katıştırılmamış tertemiz amellerdir. İnfak gibi bir amelde de bu duygu ile hareket etmek şiarımız olmalı.

Ubeyd b. Umeyr, rıza-yı ilahiye hedefleyerek infak edenlere şu müjdeli haberleri verir: “Mahşer günü insanlar aç, susuz ve üryan olarak haşrolurlar. İçlerinden hangisi dünyada iken Allah için yedirmişse, Allah o gün ona açlık aza-

bını çektirmez. Hak rızası için insanların susuzluğunu gideren kişiye Allah da orada Kevserler takdim eder. Her kim de Allah için dünyada muhtaçları giydirse Allah da ona orada Cennet elbiseleri giydirir.”

Sahabe Efendilerimizden Hz. Ma'n ile babasının başından geçen güzel bir hatıra vardır. Babası Hz. Yezid birkaç dinar para alıp Mescid-i Nebi'nin yolunu tutar. Mescide girer, yanında getirdiği dinarları bir fakir istifade etsin diye oraya bırakır ve geri döner. Oğlu Hz. Ma'n da bir şeyden habersiz babasının az önce döndüğü Mescid'e gider ve onun bıraktığı paraları alarak eve gelir. Eve gelip babasına dinarları gösterince babası Yezid (radıyallahu anh) “Ben o dinarları sen alsın diye oraya bırakmadım.” der. Bunun üzerine baba oğul beraberce Resûlullah'ın huzuruna varırlar ve hadiseyi kendisine aktarırlar. Efendimiz bu durumu şöyle açıklar: “Yezid sen Allah rızası için tasaddukta bulunduğun için sevabını aldın. Ma'n sen de babanın tasadduk ettiği o paraları gönül rahatlığı ile kullanabilirsin.”¹⁴³

Evet, sadaka veren için önemli olan husus tasadduk ederken niyetinin hâlis olmasıdır. Yaptığı yardım, sadaka almaması gereken birinin eline geçse bile, o, niyeti sebebiyle sevap kazanmış olur. Zekât ve sadaka-i fitır dışındaki sadakalar nafîle bir ibadet olduğu için, bir mümin onu, kendilerine bakmak zorunda olduğu kimselere, meselâ babasına, dedesine, oğluna, kızına, hatta torununa verebilir. Dolayısıyla bu durumlarda asloğan Allah rızası için vermektir.

Sadakaların Allah rızası için verilmesi gerektiği hakika-

¹⁴³ Buhârî, Zekât 15

tini tam kavrayamamış ve nefis tezkiyesine muvaffak olmamış bazı kimselerin yaptırdıkları binaların cephesine ille de adlarının yazılmasını talep ettiklerine şahit oluruz kimi zaman. Bu kimseler toplumda, yaptırdıkları müesseselerle birlikte anılmayı şeref ve saygınlık vesilesi kabul ederler. Oysaki böyle bir tutum, yapılan o hayırlı işi bulandırmaya, neticesiz bırakmaya sebep olabilir. Zira bu şekilde bir davranış o hayırlı işin içine görünme, duyulma, bilinme, kendini ifade etme ve parmakla gösterilme mülâhazalarını karıştırabilir ve o dupduru sevap kaynağını bulandırıp Allah korusun ecrinin yok olmasına sebep olabilir. Zira gör-sünler, duysunlar, bilsinler, itibar etsinler mülâhazalarıyla yapılan amellerde dünyevî menfaatler söz konusudur ve o amellerin Allah muhafaza buyursun bütün bütün boşa çıkma ihtimali vardır. Böyle bir tehlikeyi şu hadis-i kudsî bize şöyle haber verir: “Benim ortağa hiç ihtiyacım yoktur, Ben kendisine şirk koşulmasından uzak yegâne Zât’ım. Her kim bir iş yapar da, onda, Benden başkasını ortak kıllarsa (uhrevî bir işte Allah’tan başkasının beğenmesini, alkışlamasını ve mükâfatını ararsa) onu da, o ortaklığını da terk ederim.”¹⁴⁴

Yüce kitabımız Kur’ân-ı Kerim, malını gösteriş için harcayan, insanlara minnet ve eziyet etmekten kaçınmayan kimseleri Allah’a ve âhiret gününe inanmadığı halde riya için sadaka veren zavallının haline benzetir. Üzerinde az bir toprak bulunan bir kaya parçasının şiddetli bir yağmurdan sonra cascavlak kalması misali, böyle riyakâr biri de verdiği sadakanın dünyevî menfaatlerini tadıp gördükten sonra

¹⁴⁴ Müslim, *Zühd*, 46

Allah'ın huzuruna eli boş varacak ve o gün müflis olarak muamele görecektir.

Şu halde, insan infak adına her ne yaparsa yapsın sadece Allah'ın rızasını düşünerek hareket etmeli, cömert tanınmak, hayırlı bilinmek ve yardımsever görünmek için tasaddukta bulunmak gibi riyadan ibaret kötü bir davranışa tevessül etmemelidir. Aksi halde görünüşte çok hayırlı görünen amellerin boşa çıkmaları ve ahiret semereleri hesabına kısır kalmaları muhtemeldir.

Maalesef, dünyanın cazibedâr güzelliklerine aldanan, bu hayatı kalıcı sanan ve şan, şöhret, makam, mevki mülahazalarından sıyrılamayan bazı kimseler her güzel işlerini görünme, duyulma ve bilinme duygularına bağlayarak, ucundan tuttıkları her işin kendilerine nisbet edilmesini şart koşarak ahiretleri hesabına kaybediyorlar. Eğer etrafımızda böyle insanlar varsa ve şayet nasihate açık ve uyarılabilir kimselerse ötede hüsrana uğramamaları için onları mutlaka münasip bir şekilde ikaz etmeliyiz. Fakat samimi ikazlarımıza rağmen ille de yaptıracakları müesseselerde adlarının olmasını istiyorlarsa öyle bir hayır yapmalarına mâni olmamalı ve toplumun istifadesi adına istediklerini yerine getirmeliyiz. Belki, o müessese hayır sahibi hesabına bir kayba vesile olacaktır ama sonuçta millet kazancaktır. Hem nereden bilebiliriz ki, belki de Cenâb-ı Hak, engin rahmetiyle, bir gün, o hayırlı iş hürmetine sahibinin kalbini de istikamete sevk eder ve onun da niyetini tashih edip o işten kârlı çıkmasına zemin hazırlar.

Madem ki Allah her türlü hayrımızı biliyor ve hasenât defterimize kaydediyor. Yaptırdığımız bir çeşmenin yüzün-

de adımız yazılı olmasa da oradan su içen insanların, hatta hayvanların ve böceklerin sayısınca bizim hasenat defterimize iyilik yazılacağından emin olabiliriz. Dünyada hiçbir kimse bilmeseyse de esas bilmesi gereken zat olan Allâmü'l-Guyûb biliyor ya başkasına duyurmaya ne hacet! Dünya ve ahiret yed-i kudretinde bulunan, karıncaların ayak seslerinden dahi haberdar bulunan Cenâb-ı Hakk'ın bilmesi daha önemli, daha faydalı, daha genişçe ve kâfi değil midir?! O bilmişken yaptığımız iyilikleri başkalarına da duyurmaya çalışmak meseleyi daraltmak değil de nedir, Allah aşkına!

Hem işlerimizi sadece Allah bilsin, O takdir etsin diye hareket ettiğimizde bundan mele-i âlânın sakinleri de haberdar olur ve Allah (celle celâluhû) Cebrâil, Mikâil, İsrâfil ve Azrâil'e (aleyhimüsselâm); "Falan şöyle bir iyilik yaptı; siz onun için hayır duada bulunun; mele-i âlânın sâkinlerine de söyleyin, onlar da aynı dilek ve duada bulunsunlar!" nidasında bulunur. Başta Latîf ve Habîr Allah sonra da sayısı bizce meçhul melekler iyiliklerimizi bilip takdir ederken tutup onları dünya ehline duyurmaya ve yaptığımız hayırlı işlerin kökünü kurutmaya kalkışmak hamakat değil de nedir? Böyle yapanlar sadece bu dünyada bilinmenin arkasına düşüyor ve ona meftûn oluyorlar; ahirette bilinip tanınmayı hafife alıyor ve böylece asıl genişlikle buradaki darlığın ölçüsünü karıştırıyorlar.

Bu itibarla, hakiki bir mümin iman ve Kur'ân hizmeti adına yaptığı hiçbir işi adının anılmasına, takdir edilmesine ve alkışlanmasına bağlamamalı; meseleyi Allah'ın bilgisine havale edip mükâfatını yalnızca O'ndan beklemelidir.

Aksi bir durum Allah'ın bilmesini yeterli görmeme hastalığından, dünyevî menfaat mülahasasından ve riya, süm'a düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Müminler bu konuda mutlaka ikaz edilmeli ve bir yanlışlığa düşmemeleri için bazı hakikatler kendilerine hatırlatılmalıdır. Allah'ın bize takdir ettiği Cennet meyvelerini daha dünyada iken tüketmemeliyiz. Yaptığımız bağış ve infakların sevabını öbür tarafa ne kadar hasreder ve burada orasından burasından kırpmadan öteye gönderirsek, orada bütünüyle, hatta katlanmış olarak bizlere iade edildiğini göreceğiz inşaallah.

İşin başında niyetin farz olmadığı meselelerde, insan başlangıçta niyetini hâlis kılamamış ve Allah'a tam teveccüh edememiş olsa bile, aklı başına gelip riyadan arınıp samimane hislerle Allah'a yöneldiği andan itibaren o işe hâlis niyetle başlamış gibi muamele görür. Cenâb-ı Allah'ın engin rahmetiyle o niyeti işin başlangıcına doğru geriye de işlettirmesi O'nun fazlından uzak değildir. Ciddi bir inançla "Bundan sonra vereceğim her şeyi sadece Senin rızan için vereceğim, hiç kimsenin bilmesini istemeyeceğim!" diyen samimi bir kula, Merhameti Sonsuz'un, o insanın tevbe ve istiğfarını geçmişe doğru da işlettirmek sûretiyle, riya ve süm'a kasdıyla harcadıklarını da hâlisâne tasadduklarına katması O'nun rahmetinden beklenebilecek bir güzelliştir.

Diğer bir husus da çok mal infak eden insanın ihlâsını koruması meselesidir. Bu imtihanı başarıyla geçenler azdır ama "meşakkat miktarınca sevap" kaidesinde böyle bir davranışın sevabı da çok fazladır. Evet, maddî imkânların bir yandan refah, ferah vaad ettiği, bir yandan da riya ve sum'aya kapılar açtığı bir zeminde, insanın ihlâsını, sami-

miyetini ve Rabbi ile irtibatını koruması elbette onun ecir ve sevabının da çok olmasını netice verecektir.

Kendi El Emeğinden ve Helalinden Vermek

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) “Kim, helâl kazancından bir hurma kadar sadaka verirse –ki Allah, helâl olandan başkasını kabul etmez- Allah o sadakayı kabul eder. Sonra onu dağ gibi oluncaya kadar, herhangi birinizin tayını büyüttüğü gibi sahibi adına ihtimamla büyütür.”¹⁴⁵ buyururlar.

Efendimiz sadakanın malı azaltmadığı bilakis bereketler getirdiğini ifade ederlerken istidradi olarak ayrıca infak edilecek varlığın temiz ve helal yollarla elde edilmiş olmasına dikkat çekmektedir. Meşru yollarla kazanılmış bir maldan yapılan tasadduk değer veya miktar bakımından bir hurma kadar dahi olsa kabul olunur ve o kişi adına dağ gibi oluncaya dek arttırılır. Neticede bir hurma tanesi sadaka veren kimse, dağ kadar mal tasadduk etmiş gibi olur. Helalinden verilen sadakaların Allah tarafından arttırılması, ecir ve sevaplarının katlanması yoluyla gerçekleşir.

Zenginlerle âlimler arasında geçen bir ahiret tablosu hadis kitaplarında şöyle anlatılmaktadır. Rivayete göre; varlıklarını Allah yolunda infak eden zenginler ile öğrendikleriyle amel eden âlimler Cennet’in kapısında buluşacaklar. Âlimler, cömert zenginlere hitaben, “Buyurunuz, öncelik sizin hakkınızdır, evvela siz giriniz. Çünkü şayet siz servetinizi Allah yolunda sarf etmeseydiniz, ilim müesseseleri aç-

¹⁴⁵ Buhârî, *Zekât* 8; Tevhid 23; Müslim, *Zekât* 63, 64

masaydınız ve eğitim imkânları hazırlamasaydınız, biz ilim öğrenemez ve istikamet ve hakikati bulamazdık. Biz bu yola girdiysek sizin vesilenizle girdik; biz size şükran ve minnet borçluyuz. Dolayısıyla önce siz buyurunuz!” diyecek ve onlara hürmeten geri duracaklardır. Fakat hayatları boyunca infak duygusu ile yaşamış cömert zenginler, “Hayır! Aslında biz size borçluyuz; çünkü eğer siz o engin ilminizle bizim gözlerimizi hakikate açmasaydınız, güzel bir şekilde bize rehberlik yapmasaydınız ve helalinden kazanıp Allah için infak etmenin güzelliğini göstermeseydiniz, biz servetimizi böyle hayırlı bir iş uğrunda sarf etmez, gayrimeşru yollarda ve israf içinde tükettirdik. Siz kılavuzluk yaptınız ve bize bir verip bin kazanma fırsatı sundunuz. Bundan dolayı, dünyada olduğu gibi burada da öncülerimizsiniz; buyurunuz, evvela siz giriniz!” mukabelesinde bulunacaklar. Bu tatlı muhavereden sonra âlimler öne geçecek ve peşi sıra Cennet’e gireceklerdir.

Çalışıp alınlarımızın teriyle işelerimizi temin etmeye çalışmalı, kazançlarımız ve gelirlerimiz üzerinde hep meşruiyet mührü bulunmalı ve kazandığımız her zerrenin hesabını Allah’a verecek şekilde dikkatli davranmalıyız. Allah’ın bize nasip ettiği varlıklar üzerinde emanetçi olduğumuz şuruyla meşru dairede kazanmaya ve işin içine zerre kadar haram karıştırmamaya dikkat edecek ve ne kadar kazanabilme imkânımız varsa kazanmaya çalışacağız. Süfyan-ı Sevri Hazretlerinin elinde dinarları gören bir adam, “Seni Hak dostu olarak biliriz, elindeki bu paralar da neyin nesi?” deyince, Hazreti Süfyan, “Öyle deme; eğer bu kadarcık olsun bir mala sahip olmasaydık, idareciler bizi kapılarında

dilenci yapar, eşiklerine mendil serdirirlerdi.”¹⁴⁶ diye cevap vermiştir. Dolayısıyla başkalarına el açmamak için müminler çalışıp çabalamalı, alın teriyle kendi geçimini sağlamalı ve aynı zamanda, kazancında ihtiyaç sahiplerinin de hakkı olduğunu düşünerek malının şükrünü de kendi cinsinden eda etmelidirler.

Az da Olsa Devamlı Vermek

Müslümanlığın ruhunda istikrar ve istikamet önemli bir yer tutar. “Sana ölüm gelip çatıncaya kadar da Rabbine ibadet et.”¹⁴⁷ hakikati kulluğun sürekli ve istikrarlı bir çizgi-
de sürdürülmesi gerçeğini dile getirir.

Allah Resûlü az dahi olsa devamlı olan ibadetin Hak nezdinde en makbul amel olduğunu zikrederek biz müminlere kullukta önemli olanın istikamet ve istikrar olduğunu hatırlatır. Dinin umumi atmosferinde hâkim olan bu prensip infak ve sadaka hususunda da geçerlidir ve verme duygusunun sürekli canlı tutulması gayesiyle müminlere az da olsa devamlı verebilme tavsiye edilmektedir. Böylelikle kullar mütemadiyen verdikleri sadaka, bağış, himmet ve burslarla sadakatlerini ortaya koyacak, Hak rızası ve ona bağlı unsurlarla olan irtibatlarını belki kemmiyeten az fakat keyfiyeten makbul infaklarla sürekli canlı tutacaklardır.

Maalesef günümüzde, müminler arasında çarpık olduğu kadar aynı zamanda yanlış bir anlayış var. Bu anlayışa göre onlar; “Benim maddî imkânlarım geniş değil, serve-

¹⁴⁶ Ebû Nuaym, *Hilye* 6/381; Zehebî, *Siyerü A'lâmi'n-Nübelâ* 7/241

¹⁴⁷ Hicr Sûresi, 15/99

tim yok, dolayısıyla malî ibadetler, yani zekât, hibe, vakıf, sadaka vs. benim işim değil.” diyebiliyorlar. Fakat hakikat onların iddia ettikleri gibi değil. Bilakis Müslümanlıkta herkes, Allah’ın kendisine bahşettiği imkânlarla, O’nun yolunda kullukta bulunmakla mükelleftir. Bu durumda, on milyona sahip olan da yüz milyara sahip olan da elinde bulundurduğu meblağ içinde, Allah’ın hakkını araştırarak, halkın hakkını araştırarak infakta bulunup Mevlâ’nın rızasını kazanmaya çalışacaktır. Hususiyle günümüzde, Allah’ın yüce dininin yüceltilmesi ve yükseltilmesi uğrunda, bu yüce davaya inanan herkesin ama herkesin, sahip bulunduğu imkânlarla bu kervana katılması elzem ve zarurîdir. Dolayısıyla “Şu anda fakirim, zengin olayım da ondan sonra infak ederim.” anlayışı mümince bir anlayış değildir.

Allah Teâlâ nezd-i uluhiyetinde amelleri değerlendirirken, onların azlığına ve çokluğuna göre değil, samimane yapıp yapılmadığına bakar. Bediüzzaman’ın ifadesiyle “Bir zerre ihlâslı amel batmanlarla halis olmayana müreccahtır.”¹⁴⁸ Dolayısıyla infak hususunda az çok demeden ama ihlâsla fedakârlık yapmayı bir düstur telakki etmeliyiz.

Kimseye Hissettirmeden Vermek

“Allah rızası için yaptığınız maddî yardımlarınızı açıkça verirseniz ne güzel! Ama bu hayırlarınızı saklı tutar ve muhtaçlara ulaştırırsanız, bu sizin için daha hayırlı olur ve Allah bu sebeple bir kısım günahlarınızı affeder. Allah, yaptığınız bütün şeylerden haberdardır.”¹⁴⁹

¹⁴⁸ Bediüzzaman Said Nursî, *Lem’alar*, 17. Lem’, s. 165

¹⁴⁹ Bakara Sûresi, 2/271

Dinimize göre zekâtı açıktan, diğer yardımları ve sadakaları ise gizli vermek esastır. Bu prensip hemen bütün ibadetler için de geçerlidir. Farzlar diğer müminleri teşvik için, açıktan yapılmalıdır. Fakat daha önce belirttiğimiz üzere dost ve arkadaşların iyilik duygularını harekete geçirmek için sadaka gibi yardımlar açıktan da yapılabilir hatta bazen olur ki bu tür yardımların açıktan yapılması daha faziletlidir. Biz bu hususu “Himmet” başlığı altında ele aldığımızdan ötürü tekrara girmek istemiyoruz. Burada üzerinde duracağımız husus örnek olma ve teşvik gayesi taşımayan nafil infaklarda gizlice vermenin daha muteber kabul olduğudur.

Evet, bizim kültürümüzde bir insanın şahsi fazilet ve becerilerini sayıp dökmesi, sağda solda anlatıp dile getirmesi hoş karşılanmamış, özellikle nafil kabilinden olan iyilikleri gizli yapma anlayışı gelişmiştir. Bundan dolayı sadakalar ve bağışlar kimsenin görmeyeceği ve bilemeyeceği usullerle fakir fukaranın eline ulaştırılmaya çalışılmıştır. Bu düşünceden hareketle belli yerlere “sadaka taşları” yerleştirilmiş, muhtaç kimseleri minnet altında bırakmamaya, onları rencide etmeye son derece itina gösterilmiştir. Sadaka veren kişilerle onu alanlar arasına vakıf müesseseleri aracı yapılmış, bu sayede hem fakirlerin mahcup olmaları ve zimnî bir başa kakma tavrına maruz kalarak incinmelerine mâni olunmuş hem de sadaka veren kişilerin amellerine riya karıştırmalarına ve fakirlere karşı böbürlenmelerine meydan verilmemiştir.

Bizim dünyamızda, gizlice iyilik yapıp, yardım ettiği fakire bile kendini bildirmeden sırta kadem basan insan çoktur. Seleflerimizden bazısı, sadakasını bir fakirin geçeceği ya da oturacağı yere koyup oradan uzaklaşarak; kimisi,

uyumakta olan bir muhtacın cebine para koyarak; bir başkası da, sırtındaki yardım çuvalını bir kapının önüne sessizce bırakıp gözlerden kaybolarak infakta bulunmayı tercih etmişler; riyadan, süm'adan uzak durmuşlar ve insanları minnet altında bırakmamak için son derece titiz davranmışlardır.

Peygamber Efendimiz'in torunlarından olan İmam Ali Zeynülâbidîn bu konuda örnek bir şahsiyet olarak tarihe geçmiştir. Rabbani bir zat olarak temayüz etmiş bu insanın yaşadığı dönemde halkın arasında pek çok fakir, kimsesiz ve bakıma muhtaç insan vardı. Bu insanlar ihtiyaç duydukları eşyaları bir gece vakti kapılarının önüne konmuş olarak bulurlardı. Senelerce kimin getirdiğini bilemedikleri bu eşyaları –bir taraflarına iliştirilen 'helâldir' pusulasına itimaden– kullanmışlardı. Yıllardan sonra bir sabah, kapıların önü boş kalmıştı. O gece hiçbir muhtacın eşiğine erzak çuvalı bırakılmamıştı. Herkes bunun sebebini merak ediyordu ki, o sırada “İmam Ali vefat etti” diye bir ses yankılandı şehirde. Hak dostunun cenazesini yıkayan, defin için hazırlayan gassal, imamın sırtına el vurunca kocaman bir nasırın varlığını fark etmiş ve su yerine onu gözyaşlarıyla yıkamaya başlamıştı. Zira o koca İmam tam yirmi kûsur sene fakire fukaraya çuval çuval yardım taşımıştı sırtında. Taşdığı yüklerden dolayı sırtı nasır bağlamıştı. Fakat o ölene kadar bundan kimsenin haberi olmamıştı. Kimsenin haberinin olması da gerekmezdi; çünkü asıl gaye Allah'ın rızasını kazanmaktı ve her şeyi bilen Allah, bir gece vakti sırtında erzak çuvalı taşıyan Zeynülâbidin'in halini de görüyor ve biliyordu.

Hız. Zeynelâbidin gibi müstesna insanları kendilerine örnek alan bazı kahramanlar da 1999 Marmara depreminin sonra deprem bölgesine koşmuş, gündüz hazırladıkları erzak paketlerini gece karanlığında evsiz barksız kalan ve çadırlarda yaşamak zorunda kalan insanların kapılarının önüne bırakmışlardır. Sabahları günün aydınlanması ile beraber çadırlarından veya harabeye dönmüş olan evlerinden dışarı çıkan insanlar, meçhul ellerin bırakmış olduğu yardım paketlerini gözyaşlarıyla teslim almışlardır.

Diğer taraftan hizmet deyip dünyanın değişik yerlerine hicret etmiş ilim öncülerinden öyleleri de vardı ki vefatlarını müteakiben bazı öğrenciler gelmiş, rahmetli bize her ay burs verirdi, şimdi bize kim yardım edecek diye itiraflarda bulunmuşlardır. Sadaka ve sadakate kilitlenmiş bu gizli elleri ölümden başka bir şey deşifre edemedi. Ne zaman ki öldüler o zaman da sırları ortaya çıkmış oldu.

Allah'a karşı sadakat ve vefasının remzi olarak, dışından, tırnağından artırıp Hak rızası için infak ettiği malını, kıskançlığa varan bir ruh hâletiyle, Allah'tan başka kimse'nin bilmesini arzu etmeyen hatta sağına infak ettiğini solundakinden saklamaya çalışan muhlis ve civanmert kimseler hak katında hususi iltifatlarla karşılanacak ve zıllullahın serin iklimlerinde tali'lerine tebessümler yağdıracaklardır...

Yakınlardan Başlamak

Dinimize göre insan öncelikle yakın dairesi ile ilgilenmekle mükelleftir. Bu ilke hemen her şeyde olduğu gibi dini tebliğ ederken de geçerlidir. Zira Efendimiz'e inen ilk

âyetlerde “Önce en yakın akrabalarını uyar!”¹⁵⁰ emri verilmiş ve yakın akrabalarından başlayarak davetini genişletmesi istenmiştir.

Bilindiği üzere Müslüman bir kişi soy itibarıyla ebeveyni ve daha yukarısına (büyükanne, büyükbaba vb.) ayrıca çocukları ve daha aşağısına (torunlara) zekât veremez. Neden? Çünkü bu durumdaki bir kişi her hâlükârda söz konusu akrabalarına bakmak zorundadır. Onların temel ihtiyaçlarını karşılamada evleviyetle sorumludur. Bakmakla yükümlü olduğu insanların zekât alacak derecede fakru zaruret yaşaması durumunda demek ki o kişi sorumluluklarını yerine getirmiyor ve bakımı ve görümü ile mesul olduğu insanları ihmal ediyor demektir. Bu gerekçeye binaen ayrıca onlara zekât vermesi uygun görülmemiştir. Fakat mezkûr kişiler dışındaki akrabalarına ise zekât vermesinde herhangi bir beis yoktur. Bilakis zekâtını verirken öncelikle yakın dairesinden başlayarak zekât almaya uygun insanları araştırıp, onları tercih etmelidir. Böylece şehir sakinlerinin, evlerinin kapısının önünü süpürdüğünde şehrin tertemiz olması misali sorumlu kişilerin yakınlarının ihtiyacını karşılaması sonucu da toplumda darda kalan insan sayısı önemli ölçüde azalmış olur.

Zekât için geçerli olan önce yakın daireden başlama prensibi; sadaka, yardım, hibe ve bağış gibi infak hususlarında da aynen geçerlidir. Anne, baba, çocuk, torun gibi yakınlarla zekât vermek mümkün olmasa da sadaka sayılabilecek iyilikler yapılabilir. Hatta onların iaşe ve ibatelerini sağlama maksadıyla yapılan harcamalar dahi dinimiz tara-

¹⁵⁰ Suarâ Sûresi, 26/214

fından sadaka kabul edilmiştir. Zira Allah Resûlü: “Bir kişi Allah’ın rızasını umarak ailesinin geçimini sağlarsa, harcadıkları onun için birer sadaka olur.”¹⁵¹ müjdesini vermiştir.

Cenâb-ı Hak sadaka verilebilecek insanların sıralamasını âyet-i kerimede şöyle açıklar: “Sana Allah yolunda kimlere ve ne harcayacaklarını sorarlar. De ki: İnfak edeceğiniz mal anne baba, akrabalar, yetimler, yoksullar ve yolda kalmış gariplere verilmelidir. Hayır ve iyilik olarak daha ne yaparsanız Allah muhakkak onu bilir.”¹⁵²

Evet, yakın dairesinde bulunan insanlar ihtiyaç içinde yaşarken, ihtiyaç fazlası varlığı bulunan ve cimriliğinden dolayı bu imkânlarını çevresindeki insanların yararlarını sarmak için sarf etmeyen insanlar ağır bir cürüm işlemektedirler. Bir de bu ihtiyaç sahipleri bakımını üstlendiği kişilerden oluşuyorsa o çok daha vahim bir günahtır. Allah Resûlü “Geçimini üstlendiği kişileri ihmal etmesi kişiye günah olarak yeter.”¹⁵³ buyurmuş ve işlenen kabahatin büyüklüğüne vurgu yapmıştır.

Peygamber Efendimiz (aleyhissalâtu vesselâm) “Ey âdemoğlu! İhtiyaç fazlası olan malını tasadduk etmen senin için daha hayırlıdır. (Cimrilik edip) Onu elinde tutman, senin aleyhinedir. İhtiyaç miktarı kadar mala sahip olmaktan dolayı Allah huzurunda sorumlu tutulmaz ve kınanmazsın. Harcamaya, kendinden ve geçimini üstlendiğin aile fertlerinden başla.”¹⁵⁴ diyerek bizlere nasihat etmiş ve yakın daireye infak etmenin lüzumunun altını çizmiştir.

¹⁵¹ Buhârî, *İmân* 41, *Megâzi* 12; Müslim, *Zekât* 49

¹⁵² Bakara Sûresi, 2/215

¹⁵³ Ebû Davud, *Zekât* 45

¹⁵⁴ Tirmizî, *Zekât* 32

H. Selman İbn Âmir'in rivayet ettiği bir hadiste de Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle der: "Yoksula tasadduk edilen sadaka bir sadaka, akrabaya verilen sadaka ise iki sadaka sayılır: Biri sadakanın, diğeri de sıla-yı rahimin sevabıdır."¹⁵⁵

Abdullah İbn Mes'ûd'un hanımı Zeynep es-Sekafiyye (radiyallahu anhâ) da konuyla ilgili başından geçen řu hadiseyi anlatır: Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bize, "Ey kadınlar! Ziyet eşyanızdan dahi olsa tasaddukta bulununuz!" buyurmuştu. Bunun üzerine ben kocam İbn Mes'ûd'un yanına gittim ve "Sen maddî gücü yerinde olmayan bir adamsın. Resûlullah Efendimiz bize sadaka vermemizi emretti. Ona gidip soruver, sadakamı sana vermekle bu emri yerine getirmiş olur muyum? Yok, eğer uygun değilse başkasına vereceğim." dedim. Abdullah bunu benim sormamı istedi. Ben de gittim ve H. Peygamber'in kapısına vardım. Orada Ensardan bir kadının beklediğini gördüm. Međer o da benim gibi aynı mevzuu sormak için gelmiş. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) bir mehabeti vardı ki, huzuruna girmekten çekinirdik. İçeriden Bilal çıkıverince, ondan içeri girmesini ve kapıda iki kadının kocalarıyla kendi yetimlerine verecekleri sadakanın kabul olup olmadığını sormak için beklediklerini söylemesini istedik. Ama ondan bizim kim olduğumuzu söylememesini rica ettik. Bilal, Resûlullah'ın huzuruna girip meseleyi arz ettiğinde, "Kim onlar?" diye bizi sual buyurmuşlar. Bilal de: "Ensardan bir kadınla Zeynep" demiş. Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem): "Hangi Zeynepmiş o?" buyurmuş. Bilal: "Abdullah'ın

¹⁵⁵ Tirmizî, Zekât 26

hanımı Zeynep” deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle demiş: “Onlar -böyle yaptıkları takdirde- iki ecre birden nail olurlar. Biri yakınlarını görüp gözetme ecri, diğeri de sadaka vermelerinin ecridir.”¹⁵⁶

Efendimiz aile fertlerinin ihtiyaçlarının karşılanması noktasında yapılan harcamaların önemine dikkat çekerken bir de şu örneği verir: “Allah yolunda kullanılmak üzere sarf ettiğin, köle azat etmek için verdiğin, fakire tasaddukta bulunduğun ve bir de aile fertlerinin ihtiyaçları için harcadığın paralar içinde sana en çok sevap kazandıracak olanı, hane halkı için harcadığın paradır.”¹⁵⁷

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) “Komşusu aç iken tok yatan bizden değildir.”¹⁵⁸ irşadıyla kan bağıyla olan yakınlığın yanına bir de mekân yakınlığını eklemiş ve komşuların ihtiyaçlarının takip edilmesi ve karşılanmasını da bizlere hatırlatmıştır. Allah’a ve ahirete yürekten inanan bir insan yanı başında aç, açık ve sefil komşular varken karnını tıka basa doldurmuş bir hâlde kulağı üzerine yataamaz. Mümin duyarlı olmak zorundadır. Müslümanların dertleriyle hemdert olmak imanın gereğidir.

Diğer taraftan kişinin vasiyet ederken arkada kalan mirasçılarını muhtaç durumda bırakacak derecede bütün malını elden çıkarması da doğru bir davranış değildir. Hadis kitaplarında mevzu ile ilgili olarak şöyle bir hâdise anlatılır: Resûl-i Ekrem Efendimiz, ağır hasta olan Sa’d ibn Ebî Vakkas Hazretlerini ziyarete gider. Hal hatır sor-

¹⁵⁶ Buhârî, *Zekât* 48; Müslim, *Zekât* 45

¹⁵⁷ Müslim, *Zekât* 39

¹⁵⁸ Heysemî, *Mecmau’z-Zevâid* 8/167

duktan sonra, Hazreti Sa'd, "Ya Resûlallah, ben varlıklı bir kimseyim. Şu dünyadan göçecek olursam arkada bir tek kızımdan başka vârisim de yoktur. Malımın üçte ikisini Allah yolunda infak etsem (de geri kalanını kızıma bıraksam) uygun olur mu?" diye sorar. Allah Resûlü, "Hayır, üçte iki fazla olur" cevabını verir. Bunun üzerine Sa'd ibn Ebî Vakkas (radıyallahu anh), "Peki, yarısını tasadduk etsem?" deyince, Efendimiz yine, "Hayır, o da çoktur" der. Bu defa, Hazreti Sa'd, "Peki üçte birine ne dersiniz?" der. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), "Üçte biri olabilir ama aslında o bile çoktur. Senin geriye zengin vârisler bırakman, dilenen fakir kimseler bırakmandan daha hayırlıdır."¹⁵⁹ buyurur.

Efendimiz vasiyette bulunma hususunda da dinin herkes tarafından uygulanabilecek objektif yanına işaret etmiş, insan fıtratını ve hayatın realitelerini göz önünde bulunduran bir kriter ortaya koymuştur. Şayet, bir insanın geniş imkânları varsa, vârislerini zengin edecek şekilde onlara miras bırakmasının, onları başkalarına el açıp dilenmeye terk etmesinden daha hayırlı olduğunu belirtmiştir.

Bu ölçüye göre bir insan vefat etmeden önce, mirasını hak eden bazı kimselerin hakkını vermeyerek malının tamamını infak etse, varislerinin haklarını da vakfetmiş olacağından Allah indinde sorumlu olabilir. Bir taraftan fedakârlık yaparak çok güzel bir civanmertlik örneği ortaya konurken diğer taraftan mirasta hak sahibi olanların hoşnutsuzluğuna sebep olmak doğru değildir. Öncelikle o

¹⁵⁹ Buhârî, *Vesâyâ* 2, *Ferâiz* 6; Müslim, *Vasiyyet* 5

insanların beklentileri karşılanmaya çalışılmalı daha sonra mal varlığı istendiği gibi infak edilmelidir. Yani, ya Allah Resûlü'nün beyanlarına uygun olarak malın üçte biri hayır yollarına bağışlanmalı ve geri kalan miktar vârislere bırakılmalı ya da mirasçılar o konuda razı edildikten sonra mal arzu edilen şekilde hayır yolunda infak edilmelidir.

Minnet Etmek ve Gönül Hoşluğu ile Vermek

“Mallarını Allah yolunda harcayıp da infaklarının ardından minnet etmeyenler, rahatsızlık vermeyenler yok mu, işte onların Rab'leri katında mükâfatları vardır. Onlara hiçbir endişe yoktur ve onlar asla üzülmeyeceklerdir. Bir tatlı söz, bir kusur bağışlama, peşinden incitme gelen maddî yardımdan (sadakadan) çok daha iyidir. Zira Allah ganî ve halîmdir (sizin sadakalarınıza muhtaç değildir, çok müsamahalı olup cezayı çabuk vermez). Ey iman edenler! yarım ettiğiniz kimselere minnet etmek ve incitmek sûretiyle o sadakalarınızı boşa çıkarmayın!..”¹⁶⁰ âyet-i kerimeleri infak ederken kalp kırmadan, gönül incitmeden ve gönül hoşnutluğu ile veren insanları müjdelemekte ve bu davranışlarını alkışlamaktadır. Diğer taraftan bu konuda hassas davranmayıp infak edilen şahısların gönüllerini kıran insanları da ciddi anlamda ikaz etmektedir.

Bizim toplumumuzda, dinimizin güzelliklerinden kaynaklanan eşî bulunmaz bir incelikle tasarlanmış sadaka kültürü vardı. Müslümanlar zekât ve sadakalarını bağışlarken

¹⁶⁰ Bakara Sûresi, 2/262-264

öylesine makul düşünceler içerisinde verirler ve sadakayı alacak insana öyle sıcak yaklaşırlarmış ki, alan verenden daha faziletli bir konumda görünürmüş; sanki sadakayı alan alttaki el, onu veren üstteki elin üstüne çıkarmış. Sadaka veren: “Allah senden razı olsun. Ben de üzerimdeki bu borcu ne yapayım ne edeyim, diye düşünüyordum. Vazifemi yapmama, büyük bir vebalden kurtulmama vesile oldun. Allah da seni ahiret sıkıntılarından korusun.” hisleriyle dolu olduğu halde verirmiş.

Kur’ân-ı Kerim, verilen zekât ve sadakayı başa kakmayı, alan insanı minnet altında bırakmayı ve bu şekilde ona eziyet etmeyi yapılan işin sevabını iptal edecek bir sebep olarak zikreder. Şu âyette bu hakikat çok açık bir şekilde ifade edilir: “Ey iman edenler! Sadaka verdiğiniz kimselere minnet etmek, onları incitmek suretiyle o sadakalarınızı boşa çıkarmayın. Allah’a da, ahirete de inanmadığı halde sırf insanlara gösteriş yapmak için malını harcayan kimsenin durumuna düşmeyin. Onun durumu, üzerinde toprak bulunan kaypak bir kayaya benzer ki, şiddetli bir yağmur olur olmaz toprağı kayıverir, cascavlak kalır. Öyleleri işledikleri hiçbir şeyden sevap ve mükâfat elde edemezler. Zira Allah inkârcılar güruhunu buna muvaffak eylemez.”¹⁶¹

Bir başka âyette yine, “Verdiğini çok bularak minnet etme!”¹⁶² buyruluyor. Minnet ederek yapılan hayır ve hasenatın bir anlam ifade etmeyeceği ifade ediliyor. Mezkûr ikazlar neticesinde müminler bu konuda öylesine hassas davranmışlar ki, sağ taraflarındaki bir insana sadaka ver-

¹⁶¹ Bakara Sûresi, 2/264

¹⁶² Müddessir Sûresi, 74/6

mişlerse, bundan sol taraflarındaki adamın dahi haberi olmamış. Teşvik ve örnek olma gibi bir gayeleri yoksa yaptıkları hayırları hep gizli tutmuşlar. Sadece, Efendimizin (sallallahu aleyhi ve sellem) de hayatı seniyyelerinde birkaç defa yaptığı himmetlere başvurma anlarında başkalarını teşvik için açıktan açığa infakta bulunmuşlar.

Ayrıca yeri gelmişken ecdadımızın, şehrin değişik yerlerine sadaka taşları koyduğunu; onları, zenginlerin para bıraktığı, muhtaç olanın da ihtiyacı kadar aldığı yardım kumbaraları olarak kullandığını tekrar hatırlatalım. İşte bu, hayrı gizleme ve minnet altında bırakmama alışkanlığı, o işten beklenen sevabı kat kat artırır. Yardıma muhtaç olan insan da kendini minnet altında hissetmeden, “Cenâb-ı Hak, bu insanın vazifesini yapmasına beni vesile etti.” düşüncesiyle meseleye incinmeden ve minnet altında kalmadan yaklaşır, veren elin ötesinde “Rezzâk-ı Hakiki”yi görür.

Hadis-i şeriflerde yaptıkları iyilikleri insanların başına kakıp duran saygısız ve küstah insanlar “mennân” ismiyle anılır. Böylesi insanlar verirken rıza-yı ilahi düşüncesini akıllarına bile getirmedikleri gibi bazen verseler de, onu da başa kakmak ve minnet etmekle iptal ederler. Oysaki hem kendileri hem de sahip oldukları her şey aslında Allah’ın mülkü ve memlûküdür. Onların yaptıkları tek şey Cenâb-ı Hakk’ın malını muhtaçlara dağıtmaktan ibaret iken onlar, asıl mülk sahibi kendileri imiş gibi insanlara minnet etme sevdasına düşmüşlerdir. Bu ne büyük bir gaflet, bu ne korkunç bir aldanmadır!

Evet, Allah onlara mülk vermiştir. Ancak bu mülkte, başkalarının da hakkı vardır. Hâlbuki minnet ederek infakta bulunan insanlar, verdiklerinde başa kakmak suretiyle kalp kırmakta ve Cenâb-ı Hakk'ın nefretini celbetmektedirler. Sadaka verip peşinden de insanlara eziyet etmektenense, hiç vermeyip isteyen kalp kırmadan, gönül incitmeden güzelce savmak ve uğurlamak daha iyi bir davranıştır. Kur'ân-ı Kerim bu hakikati şöyle seslendirmektedir: “Bir tatlı söz, bir kusur bağışlama, peşinden incitme gelen maddî yardımdan (sadakadan) çok daha iyidir. Zira Allah ganî ve halîmdir (sizin sadakalarınıza muhtaç değildir, çok müsamahalı olup cezayı çabuk vermez)”¹⁶³

Hz. Âişe annemiz sadaka verdiği kişi kendisine dua ettiği zaman kendisi daha güzel bir dua ile ve hoş sözlerle mukabelede bulunurmuş. Kendisine “Niçin sadaka verdiğin kişiye dua ediyorsun. Sadaka veren sensin, alan o. Dua etmesi gereken biri varsa o da tasaddukta bulunduğun kişi olması gerekmiyor mu?” diye sorulunca “O bana dua edince benim de ona dua ile karşılık vermem gerektiğini düşünüyorum. Böyle davranmakla hem onun gönlünü hoş etmeyi arzuluyor hem de rıza-yı ilahiye tahsil etmeye çalışıyorum.” karşılığını vermiş.

Fudayl İbn İyâz tasaddukta bulunduğu kişileri kastederek “Bu mübarekler bizim azıklarımızı ve yüklerimizi mecânânen ahiret ülkesine taşıyorlar. Ta ki o yükleri Cenâb-ı Hakk'ın huzuruna vardıklarında mizanın kefesine koyacaklar.” der ve sadaka verdiği insanlara olan şükran hislerini bu şekilde dile getirir.

¹⁶³ Bakara Sûresi, 2/263

Leys İbn Sa'd da konuyla ilgili şu hoş sözleri zikreder: “Benden bir hediye veya sadaka kabul eden kişinin hakkı, benim onun üzerinde olan hakkımdan daha fazladır. Çünkü o, bana kurbiyet-i ilahiyeye giden yolu açtı. Kurbanımı Allah’a takdim etmede bana yardımcı oldu.”

Şa’bi de şöyle der: “Her kim kendisini vermiş olduğu sadakanın sevabına fakirin sadakaya olan ihtiyacından daha fazla muhtaç hissetmiyorsa tasadduk etmiş olduğu şey geçersiz ve kıymetsizdir.”

Unutmayalım ki kapımıza gelen muhtaçlar avuçlarımızda taşıdıkları bereket ve kurtuluş vesilelerini kucağımıza ve yuvalarımıza boşaltmak için gelen fakir görünümlü Hızır donanımlı insanlar olabilir. Her gelene bir şeyler verme gücümüz olmasa da gönüllerini kırmamak, onları mütebesim bir şekilde uğurlamak irademiz ve gücümüz dâhilinde olan bir fiildir. Allah da kimseyi takatini aşkın şeylerden dolayı sorumlu tutmayacaktır...

Malın İyi ve Güzel Olanlarından Vermek

“Sevdiğiniz mallarınızdan Allah yolunda harcamadıkça ‘fazilet’ mertebesine ulaşamazsınız. Bununla beraber her ne infak ederseniz, Allah mutlaka onu bilir.”¹⁶⁴

Ebrâr’dan olabilmek için birr yani fazilet, iyilik ve hayır yolunda koşturmak gerekir. Hak yolunda yürüyüp maksuda erişmek için maldan, sevdiğimiz şeylerden hatta gerekirse candan bile geçmek vardır. Âşık sevgilisi uğruna ne kadar fedakârlık yapabiliyorsa o nispette sevgisinde

¹⁶⁴ Âl-i İmrân Sûresi, 3/192

sadıktır, samimidir. Allah'ı sevdiğini iddia eden her kul, O'nun sevgisine götüren amellerde yürekten ve samimi davranarak mesafe kat eder. Allah yolunda infak ederken eskimiş, pörsümüştü, gözden çıkardığımız eşyalarımızı değil, bize en sevimli gelen ve hediye edildiğinde hora geçecek şeylerden infakta bulunmak gerekir. Takvâ, bazı şeklî tarafları tamamlamakla elde edilmez. Bilakis o, bir kalp amelidir.

Yukarıda zikrettiğimiz âyet-i kerime nâzil olduğunda Allah Resûlü'nün bazı arkadaşları en çok sevdikleri malları dağıtma yarışına girmişlerdi. Ebû Talha el-Ensârî "Beyruhâ" namıyla meşhur çok kıymetli hurma bahçesini, Abdullah İbni Ömer çok sevdiği câriyesini, Zeyd İbni Hârise en güzel atını Allah rızasına ulaşmak için elden çıkarmışlardı. Hz. Ömer, Resûl-i Ekrem'e gelmiş ve en sevdiği malının Hayber'deki hissesi olduğunu söyleyerek onu nereye harcaması gerektiği hususunda kendisinin görüşünü almak istemişti. Resûlullah Efendimiz de araziye elinde tutup meyvesini sadaka olarak vermesini tavsiye etmişti.

Ömer b. Abdülaziz, yoksullara bol bol şeker dağıtır ve sebebini şöyle izah ederdi: "Ben şekeri çok severim. O yüzden en sevdiğim şeyden vermeyi tercih ediyorum."

Harun Reşidin hanımı Zübeyde, otuz bin altın harcayarak bir mushaf yazdırmıştı. Mushafın yazımı tamamlanıp da kendisine getirdikleri vakit bu âyet-i kerimeyi okumuş ardından mushafı kapatarak: "Alın bunu, hediye edin. Şu anda bu mushaftan daha çok sevdiğim bir şey yoktur." demiştir.

“Ey iman edenler! Kazandığınız şeylerin ve yerden sizin için çıkardığımız nimetlerin iyi olanlarından Allah yolunda harcayın! Siz göz yummadan, gönlünüze yatmaksızın almayacağınız bayağı şeyleri vermeye kalkmayın! İyi bilin ki: Allah ganidir, hamîddir (kimseye ihtiyacı yoktur, bütün övgülere layıktır).”¹⁶⁵ âyet-i kerimesinin sebebi nüzulu olarak Bera İbn Azib (radiyallahu anh) şu hadiseyi nakleder: “Bu âyet-i kerime Ensar (radiyallahu anhum) hakkında nazil oldu. Onlar, hurma toplama mevsimi gelince, kendi bahçelerinden taze hurma salkımlarını devşirip Resulullah’ın mescidinde sütunlar arasına gerilmiş iplere asarlardı. Bunlardan fakir muhacirler yerlerdi. Ensardan biri, bu kadar çok salkımın arasında bir tane adi hurmalı salkımın bulunması mahzur teşkil etmez diyerek araya adi hurmalar bulunan bir salkım sokuşturmuştu. Bunun üzerine Cenâb-ı Hak bizleri ikaz etti.”

---

¹⁶⁵ Bakara Sûresi, 2/267

SONSÖZ

“Müslümanlık nedir?” sorusuna “Fedakârlık ve sevdiği-miz şeylerden Allah hatırına feragatte bulunmaktır.” karşılığı doğru bir cevap olsa gerek. Ruhlar âleminden anne karnına oradan dünyaya dünyadan da ahirete doğru uzun bir yol güzergâhı bulunan insanoğlu, imtihan meydanı olan şu dünya misafirhanesinde Allah için malından ve canından fedakârlık yaptıkça Müslümanlığının kalitesini yükseltmiş ve Allah’ın hoşuna giden işler yapmış olur.

Bir halife ve emanetçi olarak beklediğimiz dünya pazarında vekâleten bize verilenleri Hak yolunda harcamak bizden beklenen önemli bir sorumluluk. Bu sorumluluğun altından kalkabilmek tabii ki kolay bir iş değil. Zira insanın mala karşı ciddi bir zaafı ve önünde olanı daha sonra kendisine verileceği vaad edilen şeye tercih eden aceleci bir yapısı vardır. Hal böyleyken bu tepeyi aşmak ve sahip olunan nimetlerin hakiki sahibini hatırdan çıkarmamak bir seviye işidir. Zira malı sahiplenip onun üzerine oturmak bir

Kârûn ahlâkıdır. Aksine eline geçen dünyalığı hiç bekletmeden onu verenin rızasını tahsil yolunda kullanmak da bir peygamber ahlâkıdır.

İnfak edip sadaka vermek pek çok şeyin farkında olmak demektir. Nedir bunlar, diyecek olursanız numune kabilinden birkaç tanesini zikrederim:

1. Verme duygusu insana bu dünyada fani olduğunu ve yaratılış gayesini hatırlatır.

2. Sahip olduğu her şeyin gerçek sahibinin Allah olduğunu gösterir ki bu da imana işarettir.

3. İnfak etmek aynı zamanda haşir inancının da bir tezahürüdür. Zira yeniden dirilip hayır hasenatının karşılığını alacağına inanmayan insan neden malını boş yere başkalarıyla paylaşsın ki!

4. Veren insan malını bağışlamakla ilahi ahlâkla ahlâklanır. Allah'ın hoşuna giden bir davranışta bulunması onun imanının kemaline işaret eder.

5. İnfak edebilen insan duyarlı insandır. Nasıl Allah Teâlâ hiçbir mahlûkun rızkını ve terbiyesini ihmal etmiyor onları rububiyetiyle kucaklıyorsa insan da açta açıkta kalan insanları himaye etmeyi, onlara sahip çıkmayı bir vazife telakki eder. Bu da onun sıradan bir insan olmadığını üstün insani vasıfları bulunduğunu gösterir.

6. İnfak eden insan aynı zamanda akıllı insandır. Zira kendisine emanet olarak verilen her şeyin Allah yolunda kullanılmakla değer kazanacağını farkındadır. Dünyada ebedi yaşayacakmış gibi malını kimseyle paylaşmayan cimri insanlar gibi ahmak değildir.

İşte bu ve benzeri pek çok husus infak etmenin çok önemli bir davranış ve ahlâk olduğunu göstermektedir. Başta peygamberler daha sonra da peygamber terbiyesinden geçmiş hemen herkes vermenin erdemini yaşamış ve bu konuda hep örnek olmuşlardır.

Şurası muhakkak ki fiziki bir dünyada yaşıyoruz ve dünya hayatı pek çok şeyin sebep-müsebbeb denklemi içinde cereyan ettiği bir dönemdir. Dine hizmet etmek ve Allah yolunda koşturmak da bu formülden azade değildir. Hakkın anlatılması, nesle sahip çıkılması, İslâm'ın şu an bulunduğu ve hak etmediği yerden alınarak başlar üzerinde bir taç olarak gerçek yerine konması için maddî-manevî fedakârlığın gerektiği aşikârdır. Kuldân gayret olmalı ki Cenâb-ı Hak himmet etsin. Binaenaleyh infakı ahlâk haline getirmek her Müslümanın ulaşması gereken bir hedef olmalıdır. Eğer ilâhî ahlâkla donanmak bir hedefse –ki öyle olduğunda şüphe yoktur– karşılığını beklemeden sırf rızayı ilahî adına infak etmek bu hedefe ulaşmanın önemli bir vesilesi kabul edilmelidir.

Bu kitapta infakın mana çerçevesi tespit edilmeye çalışılmış hem teorik hem de pratik olarak infak, sadaka ve cömertlik konuları işlenmeye çalışılmıştır. Eser okunduğunda bizim medeniyetimizin tam bir infak ve yardımlaşma medeniyeti olduğu açık bir şekilde ortaya çıkacaktır. Öyle ki dinimiz bu temel mevzuu ta başından sistematik olarak ele almış, infak âdâbına varıncaya kadar hiçbir noktayı ihmal etmemiştir. Dünya medeniyetleri içerisinde “vermeye” bu derece teşvik eden ve onu bu kadar sağlam esaslar çerçevesinde organize eden ikinci bir medeni-

yet ve din mevcut değildir. İslâmiyet doğru okunduğu ve doğru uygulandığı müddetçe -Allah'ın izni ve tevfiikiyle- bütün ihtiyaçları ve problemleri karşılayabilecek enginlikte ve zenginlikte bir dindir. "Komşusu aç iken tok yatan bizden değildir." anlayışını kendine mâl etmiş bir toplumda açıklıktan ve yokluktan ölen bir insan bulunabileceğine ihtimal verebilir misiniz?

Evet, vermek her yönüyle üstün bir karakter göstergesidir. Şimdilerde vermenin ve infak etmenin dairesi içine sadece mahallemizdeki komşularımız ve akrabalarımız değil bütün dünya insanları da girmektedir. Zira biz biliyoruz ki müminlerin vicdanı ne kadar genişlerse sinelerinde farklı insanlara da bir yer ayıracak, onların ihtiyaçlarını da karşılamak için çabalayacaklardır. Mümin olmanın gereği budur ve bu anlayış her geçen gün kendini daha da hissettirmektedir.

Allah'a binlerce hamdolsun ki milletimizin özünde ve mayasında verme istidadı çok canlı bir şekilde varlığını sürdürmektedir. Gazze'deki mağduriyeti giderme adına çok sevdiği bisikletinden vazgeçebilen Batmanlı çocuk bunun en canlı örneğidir. Cenâb-ı Hak'tan temennimiz ve arzumuz odur ki bu ruh bütün milletimizi kuşatsın, Allah için verme duygusu coşkun akan bir ırmağa dönüşsün ve içinde taşıdığı âb-ı hayatı vatanın her yerine, dünyanın muhtaç ülkelerine kadar götürsün. Geçtiği her yerde Hızır (aleyhisselâm) geçmiş gibi yeşillikler bitirsin. İhsan vesilesiyle insanların gönlü İslâm'a ve değerlerimize açılsın ve yine cömertlik ve infakın yardımıyla insanlar iman, İslâm basamaklarından yükselip ihsan zirvelerine çıksın.

Hâsılı, kimin hangi istidadı varsa Allah için onu “biz” havuzuna atıp eritsin, orada “ben”e ait her ne kabiliyetimiz varsa yok olsun, mahiyet değiştirsin. Nihayet o havuzda kaynayan benlik sularından “biz” buharları göklere yükselecek ve bir gün mutlaka O’ndan dünyaya rahmet getiren bulutlara dönüşecektir. İyilik adına hiçbir şeyi küçük görmeden hizmet yolunda koşturan, maaşlarından artırıp “Bu çorbada benim de tuzum olsun.” diyen bütün civanmertlere Allah’ın rahmet, inayet ve gufranı yâr olsun inşaallah...

İSTİFADE EDİLEN ESERLER

Kur'ân-ı Kerim

Abdurrezzak, Ebû Bekr Abdurrezzak İbn Hemmâm (126–211h.); *el-Musannef*, [Tahkîk: *Habîburrahmân el-A'zamî*], I-XI, el-Meclisü'l-ilmî, Beyrut, 1403/1983

Aclûnî, İsmâil b. Muhammed (v.1162); *Keşfü'l-hafâ ve müzilü'l-ilbâs*, I-II, Müessesetü'r-risâle, Beyrut, 1988.

Ahmed İbn Hanbel, Ebû Abdillâh eş-Şeybânî (164-241 h.); *el-Müsned*, I-VI, Müessesetü Kurtuba, Mısır, trs.

Ailem Dergisi, sayı: 17 ve 139

Aliyyü'l-Müttakî, (v. 975); *Kenzu'l-ummal*, c.1-16, Beyrut, 1399-1979

Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyin (384-458 h.); *es-Sünenü'l-kübrâ*, I-X, Mektebetü dâri'l-bâz, Mekke, 1414/1994.

—, *Şuabü'l-Îmân*, [Tahkîk: *Muhammed es-Saîd Besyûnî ez-Zağlûl*], I-IX, Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, Beyrut, 1410/1990.

Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâil el-Buhârî (v.256 h.); *Sahîhu'l-Buhârî*, I-VI, Dâru İbni Kesîr (Yemâme), Beyrut, 1407/1987.

—, *Tarih-i Sağır*

Dârimî, Abdullah b. Abdirrahmân (181-255 h.); *es-Sünen*, I-II, Dâru'l-kitâbi'l-Arabî, Beyrut, 1407/1987.

Ebû Dâvûd, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî (202-275 h.); *es-Sünen*, [Tahkik: Muhammed Muhsin Abdülhamîd], I-IV, el-Mektebetü'l-İslâmiyye, İstanbul, tsz.

Ebû Nuaym, Ahmed b. Abdillâh el-İsbehânî (v. 430 h.); *Hilyetü'l-evliyâ ve tabakâtü'l-asfiyâ*, I-X, Dâru'l-kitâbi'l-Arabî, Beyrut-1405 h.

Gülen, M. Fethullah; *İkinci Yağmurları*, Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı Yayınları, İstanbul, 2007

—, *Diriliş Çağrısı*, Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı Yayınları, İstanbul.

—, *Fasıldan Fasıla-2*,

Hatîb el-Bağdâdî, Ahmed b. Ali Ebû Bekr (393-463 h.); *Târîhu Bağdâd*, I-XIV, Dâru'l-kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, tsz.

Hâkim, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh en-Neysâbûrî (321-405 h.); *el-Müstedrek ale's-Sahîhayn*, I-V, Dâru'l-kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1411/1990.

Heysemî, Ali İbn Ebî Bekr el-Heysemî (v.807 h.); *el-Mecmeu'z-Zevâid*, I-X, Dâru'r-Reyyân li't-Türâs-Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, Kâhire,-Beyrut,1407 h.

<http://www.herkul.org>

İbn Asâkir, Ebu'l-Kâsım Sikatüddîn Ali b. Hasan b. Hibetullah (v. 571/1176); *Târîhu Dimaşk*, I-LXX, Dâru'l-fikr, Beyrut, 1417/1996.

İbn Hacer, Ahmed b. Ali el-Askalânî (773-852 h.); *el-İsâbe*, I-VIII, Dâru'l-cil, Beyrut, 1412 h.

İbn Hibbân, Ebû Hâtim Muhammed el-Büstî (v. 354/965.); *el-İhsân*

- fi takrîbi Sahîh İbn Hibbân*, [Tertîb: Alâüddîn Ali b. Belbânî, *Tahkîk ve ta'lik: Şuayb el-Arnâvût*], I-XVII, Müessesetü'r-risâle, Beyrut, 1988.
- İbn Hişâm, Abdülmelik İbn Hişâm İbn Eyyûb el-Himyerî (v.213 h.); *es-Sîratü'n-Nebeviyye*, I-VI, Dârü'l-Cil, Beyrut, 1411 h.
- İbn Kesîr, Ebu'l-Fidâ İsmail İbn Ömer İbn Kesîr ed-Dimaşkî (v. 774 h.); *Tefsîru'l-Kur'âni'l-azîm*, I-IV, Dâru'l-fikr, Beyrut, 1401 h.
- , *el-Bidâye ve'n-nihâye*, I-XIV, Dâru'l-meârif, Beyrut, tsz.
- İbn Mâce, Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî (207-275 h.); *es-Sünen*, I-II, Dârü'l-Fikr, Beyrut, trs.
- İbn Sa'd, Ebû Abdillâh Muhammed b. Sa'd el-Menî' (168-230 h.); *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, I-VIII, Dâru sâdir, Beyrut, tsz.
- Kandehlevî M. Yusuf, *Hayatu's-Sahabe*, Işık Yayınları, İstanbul, 2008
- Köksal, M. Âsım; *Peygamberler Peygamberi Hz. Muhammed Aley-hisselam ve İslâmiyet* (İslâm Tarihi), Işık Yayınları, İstanbul, 2007
- Mâlik b. Enes, Ebû Abdullâh el-Esbahî (93-179 h.); *el-Muvatta'*, I-II, Dâru İhyâi't-türâsi'l-Arabî, Beyrut, 1985.
- Mustafa İbrahim Hakkı, *Reddu'l-belâ bi's-sadaka*, [Neşr: saaid.net]
- Müslim, Ebu'l-Hüseyn el-Haccâc en-Neysâbûrî (206-261 h.); *Sahîhu Müslim*, I-V, Dâru İhyâi't-türâsi'l-Arabî, Beyrut, tsz.
- Münâvî, Muhammed Abdurraûf b. Ali el-Münâvî (v.1031/1622); *Fey-zu'l-Kadîr Şerhu Câmiu's-Sagîr*, I-VI, el-Mektebetü't-Ticâriyye-ti'l-Kübrâ, Mısır, 1356 h.
- Nesâî, Ebû Abdîrrahmân Ahmed b. Şuayb (215-303 h.); *es-Sünen*, [Tahkîk: Abdülfettah Ebû Gudde], I-VIII, Mektebetü'l-matbû-âti'l-İslâmiyye, Halep, 1406/1986.
- Nursî, Said (v. 1960), *Sözler*, Şahdamar Yayınları, İstanbul, 2007

—, *Lem'alar*, Şahdamar Yayınları, İstanbul, 2007

Taberânî, Ebu'l-Kâsım Muhammed b. Ahmed et-Taberânî (v.360 h.); *el-Mu'cemu'l-Kebîr* (Tahkik: Hamdi b. Abdi'l-Mecîd es-Selefi), I-XX, Mektebetü'l-Ulûm ve'l-Hikem, Musul, 1404 h.

Tirmizî, Ebû Îsâ Muhammed b. Îsâ (209-279 h.); *el-Câmiu's-Sahîh*, I-V, Dâru ihyâi't-türâsi'l-Arabî, Beyrut, tsz.

Vakidî (v.207); *Megâzî*, c. I-III, Mısır, Darülmaarif, 1965

Zehebî, Muhammed İbn Ahmed İbn Osman İbn Kaymâz ez-Zehebî, (673-748 h.); *Siyerü A'lâmi'n-Nübelâ*, I-XXIII, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut, 1413 h.